

که له سۆزدا دلّم کهوته دلّه کوته
وهک گونی ههلاج کهوته سه‌ر و خوار.

آبم ز دهان ریزد و جانم بلب آمد
صد آه جگر سوز برارم ز جگر بر
چون افعی سرمازده از تابش خورشید
بازم زند احلیل پدر سوخته سربر

واتا:

تاو له دهمم زا و پژا و رووحم هاته سه‌رلیتو
سه‌د آهی جگهر سووتین له ده‌روونمه هه‌لئه‌کیشم
وهک ماری سه‌رما لیداو بکه‌ویته به‌ر تاوی هه‌تاو
کیری سه‌گبام دیسانه‌وه سه‌ریم پیا ئه‌مالیته‌وه،

دو شنبه بودم معتکف کنج عبادات
آهو کفلی آمد و زد حلقه بدر بر
برجستم و دریا ز نمودم چو مرا دید
از داعیه‌ء ساده پرستی بخر بر

واتا:

رۆژی دووشه‌مه له کونجی عیباده‌تدا گوشه‌گیر بووم
که‌فهل ئاسکی هات و ئه‌لقه‌ی ده‌رگاکه‌ی لیدا،
هه‌لسام ده‌رگاکه‌م بۆ کرده‌وه که‌دی،
له‌خه‌یالی هه‌تیوبازی به‌ ناگام

بر زد بمن از خشم یکی بانگ بته‌دید
بانگی که زند ظابط حری به نفربر
کی شیخ ربائی تو نه آن (شیخ رضائی)
کز رندی تو بوده‌ء جهانی بخطر بر
اکنون سر تزویر فروشته‌ی به عمدا
یعنی برخ ساده حرام است نظر بر

واتا:

له رقان هاواریکی توندی له پروما هه لبري،
وهک هاواری نهفسه ر که بهسه ر نهفهردا نهیکا، وتی:
نهی شیخی ریائی تو نه و شیخ پهزایه نیت
که عالمی له رهندي و زیره کبی تو. له مه ترسیدا بوو؟
کهچی ئیستا سه ری ساخته و فروفیتلت داخستوه به نه نقهست که گویا هه راهه سه بری پرووی بی
تووک بکا!

وانگاه بمن عطف نظر کرد که برخیز
تیری بهدف برزن و تیغی به سپر بر
این گفت و یکی شیشه ء منی از جیب بر آورد
زان می که شعاعش زند آتش به حجر بر

واتا:

نهوجا لایه کی به لاما کرده وه واته راست به ره وه
تشیری به نیشان ه وه بنی و کیردی به قه لغانا بکه
نهمه ی وت و شووشه یه ک شه رابی له گیرفان ده ره یئا
له و جو ره شه رابه ی تیشکی ناگر له به رد به ره نه دا

جام دوسه پیمود زتاب می صهبا
آویخت بسی خوشه ء پروین به قمر بر
سودی نکند موعظه و ذکر در آنجا
کز شوق فتد رعشه بر اعضای ذکر بر

واتا:

دوو سئ پباله ی پیتوا له شه رابی سووری بی گه رد
گه لی هیشووی نه ستیره ی به مانگدا هه لواسی
په ند و ناموژگاری سوودیکی نابج له شوینیکا
نه ندامی تیرینه له سوژدا هه موو بکه ونه له رزین

افتاد نگاهم چو بدان ساق نگارین
پیچیده دوسا قم زهوس یک بدگر بر
در عرصه ء اعمال نهالی بنشاندم

شاخس بقمر بر شد و بیخس بسقر بر

واتا:

که چاوم بهو لاقه شیرین وینه‌ییبه کهوت

له‌بهر ناره‌زوو هه‌ردوو لاقم له‌یه‌ک نالان

له مه‌یدانی کاردا نه‌مامیتکم ناشت

لقی نه‌گه‌یشته مانگ و ریشه‌ی نه‌گه‌یشته دۆزه‌خ

هوشدار (رضا) هرزه مگو زانکه بد آید

بر طبع ولی نعمت فرخنده سیربر

(احمد) لقب آن والی جم جاه که باشد

صد رتبه ز جمشید به اصل و به گهر بر

واتا:

ئاگات له خۆت بێ (ره‌زا)، قسه‌ی پووج مه‌که، چونکه ناخۆشه لای

ته‌بیعه‌تی وه‌لی نیعمه‌تی ره‌وشت پیروزی خۆت

ئه‌وه‌ی نازناوی (ئه‌حمده) ه و، والیبه‌که شکۆی وه‌ک هی جه‌مشیده‌و

سه‌د پله له جه‌مشید به ئه‌سل و به‌ره‌سه‌ن له پیتشته

طهمورث و هوشنگ و کیومرث و سیامک

جمشید کند فخر بدین چار پدر بر

نسبت نتوان کرد بدین جمله‌ء معدود

آباء کرامش که نیاید به شمر بر

واتا:

ته‌هموورس و هۆشه‌نگ و که‌یوومه‌رس و سیامه‌ک و

جه‌مشید شانازی به‌م چوار باوکه‌وه ئه‌کا

به‌راوردیان ناکرئ له‌گه‌ل ئه‌م کۆمه‌له هه‌لژمی‌راوه

باوک و باپیری به‌خشنده‌ی ئه‌و که له ژماره نایه‌ن

پیتوه‌ندی شیخ ره‌زا ته‌نھا له‌گه‌ل ئه‌حمده پاشادا نه‌بووه، پیتوه‌ندییه‌کی زۆریشی له‌گه‌ل

حه‌مدی پاشادا بووه و له‌م شیعره فارسییه‌یدا مه‌دحی ده‌کات:

ورق از شه‌پر جبریل خواهد کلک انشارا

که در هرنامه نتوان برد نام (حمدی پاشارا)
وجود (معن) را (زائد) شمارد مشرب جودش
ز (حاتم) عارش آید فضله خواند فضل یحیارا

واتا:

قه‌له‌می دانانی شیعی کاعه‌زی له شاپه‌ری جبره‌ئیل نه‌وی
چونکه ناتوانی له هه‌موو نامه‌یه‌کدا ناوی (حمدی پاشا) بی‌ری.
ره‌وشتی به‌خششی نه‌و بی‌ونی (مه‌عنی کوری زانده) به‌زیاده‌دائه‌نی
قاری له حاته‌می طه‌ی دپته‌وه، فه‌ضلی به‌حیای به‌رمه‌کی به‌فه‌زله‌ پاش خوانی دابنی.

بتبریک قدومش جان فشانم گر نیفشانم
ز شرم کم بهای آسمان عقد ثریا را
تلی باید زدن لیکن ز نقدم دست کونه بود
خجالت میدهد پیوسته این دست تهی مارا

واتا:

گیانم له پی‌رزبایی هاتنیا دائه‌نیم، نه‌گه‌ر
له شه‌رمی بی‌نرخیدا ملوانکه‌ی نه‌ستیره‌کانی سوره‌بیای ناسمانی دابه‌ش نه‌که‌م
پی‌ویست بوو ته‌لگرافی لی بده‌م بۆ به‌خیر هاتنت، به‌لام پارده له ده‌ستا نه‌بوو
نه‌م ده‌س کورتیبیه‌ی نیمه‌هه‌میشه شه‌رمه‌زاریمان به‌سه‌ردا نه‌هینتی

کجاشد بامنش آن مهربانیها نمیدا نم
خطایی رفت یا از قطره استغناست دربارا
سبب اینست یازره پروردن برفت از یاد
ز طالع نحسی من آفتاب عالم آرا

واتا:

نه‌و گشته می‌هه‌ربانییه‌ی له‌گه‌ل من چی به‌سه‌ره‌ات؟ نازانم
هه‌له‌یه‌ک رووی داوه، یان ده‌ریا پی‌ویستی به‌دل‌ویه بارانی نییه
هۆکه‌ی نه‌مه‌یه، یاخود له سیاچاره‌یی و بی‌تالعی من
خۆری عالم رۆشن که‌روهه په‌روه‌ده‌کردنی تۆزی له‌یادچووه
چنان داند که بالی پشه‌ء بخشد اگر بخشد

بکمتر بندهء از بندگانش ملک کسرارا
گر این دست و کرم دیدی نگفت ای (رضا) حافظ
«بخال هندوش بخشم سمرقند و بخارارا»

واتا:

واته زانی بالی میشوولیه کی به خشیوه نه گهر بیتو
مولکی کیسرا بیه خشی به یه کن له که مترین بنده کانی
نه گهر حافظی شیرازی نه دم دست و که ره مه ی نه وی بدیایه ، رها ، نه یته وت:
«سه مه رقه ند و بوخارا به خالی ره شی نه و نه به خشم».

شیخ رها له شه تره نجیندا دهستیکی بالای هه بوو. خوی باسی وه ستایی خوی له م شبعره
فارسییه دا نه کات و نه لیت:

عیراق و پارس و تبریز و صفهان
بخارا و خطاء و بلخ و باگنج
نباشد چون (رضا) شطرنج بازی
نه در ترک و نه در روم و نه در زنج

واتا:

عیراق و پارس و تبریز و نه سفهان
بوخارا و ختا و بلخ له گه له گنج
شه تره نج بازیکی وه ک رها نییه
نه له تورک و نه له ناو رووم نه له ناو زنج

سویاس بو مسته فا زیهنی پاشای بابان

مسته فا زیهنی پاشای بابان تاخمیکی شه تره نجی جوان به دیاری ده نییریت بو شیخ رها.
شیخیش له م شبعره فارسییه دا سویاسی ده کات که ده لیت:

نامه کز یار مهربان باشد
مایه عیش جاویدان باشد
کافر مگر پیام یار چنین

کـمـتـر از وحی آسمان باشد
جان کنم بذل نامهء که دران
نام آن میر عالیشان باشد
مصطفی بگ که کلک مشکینش
همچو طوطی شکر فشان باشد

واتا:

نامه نه گهر له یاری میهریانه وه بی
مایه ی ژبانی جاویدان نه بی
کافر، گهر په یامی یاریکی وا
له سرووشی ناسمان لام که متر بی
گیان به قوریانی نامه یه ک نه که م که وا
ناوی نه و میره پایه بلنده ی تیدایی
مسته فا به گ که قه له می وه کو میسک
خوشی وه کو و تووتی شکر بلاوئه کاته وه.

شاه باز بلند تدبیرش
طائر اوج کن فکان باشد
عزم او در مشیمهء تقدیر
باقضا طفل توأمان باشد
قدر او در مکان نمیگنجد
مسررا پرده لا مکان باشد
وصف ماهیتش توانم گفتم
گرمه و مهر جسم و جان باشد

واتا:

شبابازی به رزی را و ته دبیری
بالداری پویه (بیه و بو) یه
عه زمی نه و له مندالدانی قه دردا
له گهل قهزا و قه دردا منالی دوانه ن

قه‌در نه‌و له جیگادا جیبی نابیتته‌وه
مه‌گهر جیگاکه په‌رده سه‌ری لامه‌کان بی
نه‌توانم وه‌سفی ماهییه‌تی بکه‌م
نه‌گهر مانگ و خور له‌ش و گیان بی

در قیافت جوان بدانش پی‌ر
طرفه پی‌ری که نوجوان باشد
دامنی هم‌تتش بر افششاند
آن چه‌در جیب بحر و کان باشد
بی‌ه‌ست فخر کیانیان چون جم
بلکه فخر جهانیان باشد
ای سفر کرده‌ء که فتح و ظفر
در رکاب تو هم عنان باشد

واتا:

به قیافت گه‌نجه ، به ویل و که‌مال پی‌ره
پی‌ریکی نوی که جوانیکی نوی بی
داوینه‌ی هی‌مه‌تی ، هرچی له باخه‌لی
ده‌ریا و کانا هم‌مووی هه‌لئه‌ریتی
وه‌ک جمشید نیبه مایه‌ی شانازی ته‌نھا
به‌لکو مایه‌ی شانازی هم‌وو خه‌لکی دنیایه
نه‌ی نه‌و سه‌فه‌ر کردو‌دی که فه‌تح و سه‌رکه‌وتن
هه‌میشه هاو ئاوزه‌نگیی رکیفی تویه .

سفرت به ازان که در ثمین
تا به دریا بود نه‌هان باشد
دست در گگردن هدف نکند
تیر تاهمدم کمان باشد
شاعر ترا بریده باد زیان
گرنه مدح تو بر زبان باشد

چه تفاوت میان ناز کند
طبع چون سرکش و روان باشد

واتا:

سه‌فهرت چاکتره چونکه دورری گرانبه‌ها
تا له‌ده‌ریا دا بی‌ده‌رناکه‌وی
تیبیر تا‌هاوده‌می که‌وان بی‌ده‌ست
ناکاته ملی‌نیشان و ناپیتیکی.
یاخوا زبانی شاعیره‌کته به‌برین چی
ئه‌گهر تاریفی توی به‌سه‌ر زمانه‌وه نه‌بی

در لغت (گورد) مردرا گویند
گر زیر دست پهلوان باشد
من نگویم چو شاعران دیگر
که چنین باد یا چنان باشد
از دعایت همین قدر گویم
که آنچه خواهد دلت همان باشد
هدیه آترا بجان قبول کنم
گرچه یک ریزه استخوان باشد
قدری شعر گران بهای (رضا)
داند آنکس که نکته‌دان باشد

واتا:

له‌فهره‌نگدا (گورد) به‌واتای مه‌رده
ئه‌گهر پالنه‌وان و ده‌ست له‌سه‌ره‌وه بی
من وه‌کو شاعیرانی تر نالیم که‌وایی و وایی
بۆ‌دوعای خیر بۆ‌تۆ‌ههر ئه‌وه‌نده ئه‌لیم
دلت چیی ده‌وی یاخوا وایی
دیاریبه‌کته به‌گیان قه‌بوول ئه‌که‌م
ته‌نانه‌ت ئه‌گهر ورده ئیسقانییش بی
قه‌دری شیعی گرانبه‌های (رده‌زا)

ئەو كەسە ئەيزاننى كە لە قسەى ورد تى بگا .

نامەيهكى سهرخۆشى بۆ مستهفا زيهنى پاشاي بابان

مستهفا زيهنى پاشاي بابان موته سه ريفى كه ره لا بوو و دۆستايه تيبى له گه ل شيوخ ره زادا هه بوو . شيوخ ره زا به م شيعره فارسىيه ، به بۆنهى مردنى براى ، سه رخۆشيبى لى ئەكات :

لقد اصيب حبيب القلب وا أسفا
وصار صدر سماء المجد منخسفا
دلم بسوخت ز ناوعده مرگ قادر بگ
برادرت (غفر الله ذنبه و عفا)

واتا :

داخه كه م خۆشه و بيسته كهى دلم گرفتار بووه
سینه بى ئاسمانى شكۆ ره چووه
دلم سووتا له بهر مه رگى ناوه ختى قادر به گ
برات خوا لى بپوريت و له گوناھى خۆش بيت

چو ديد تازه نهالى كشييد سر بفلک
زمانه ازین و بيخش بر آورد بجفا
بفضل و رحمت خود ايزدش بيا مرزد
كه اهل جود و خداوند عض و بود وفا

واتا :

گه ردوون كه ديتى نه مامى كى تازه هه لچو و سه رى گه بان دووه ته ئاسمان
به ناره حه تى له ره گ و ريشه وو ده رى هيتا
خوا به رحمت و گه وره بى خۆى بيبه خشى
چونكه ده سكراره و به خشنده و به وه فا و لى بوردوو بوو

توبى جهت متصرف نيامدى بزمين
بكرىلا كه خداوند (زادها شرفا)
چو ياد آورى از وقععه امام حسين

چگونه شمر لعینش برید سر ز قفا

واتا:

تو له خوږایی نه بووی به موته سه ریفی ولاتی

که ره لا، خوا پایه به رزتری کا

که له رووداوه کهی هه زه تی حوسینه وه بیرت نه که ویتته وه

چون شمري له عننه تی سه ری له پشت ملییه وه پری

کنی بحال جوانان اهل و بیت نظر

(لسهم حاسدهم کیف اصبحوا هدفا)

جماعتی نگری سر برهنه سینه زنان

برگ تشنه چو بیمار محتضر بشفا

واتا:

ته ماشای حالی لاوانی ته هلو به بیت نه کهی، نه بینی

چون بوون به نیشانهی تیری نه وانهی به غیلییان پی نه بهن

سه پری کۆمه لێ نه کهی به سه ری قۆتی سنگ نه کوتن

تینووی مهرگن وه کو بیماری کاتی گیان دان تینووی چاک بوونه وه ده.

وفات باب و برادر و زیاد میبری

در آن مصیبت سادات و ماتم شرفا

هزار لعن بارواح قاتلان حسین

ولی چو شیعه مرو تا صحابه و خلفا

واتا:

مهرگی باوک و برات له یاد نه باته وه

نه م موسیبه تهی به سه ر ساداتدا هاتوو وه نه م مه تته م و ته غریبه یه

هزار له عننه ت له گیانی نه وانهی حوسینیان کوشت.

به لام وه ک شیعه نه وه نده مهرۆ نه سحابه و خه لیفه کانیش بگریته وه

نه اعتماد بر افراط کن، نه بر تفریط

میانه جو که همین است مذهب عرفا

زمان عمر تو ممدود باد و درگذرد

بجاه و دولت واقبال و عیش و ذوق و صفا
همیشه تا بهوای (رضا)ی حق حجاج
گهی بمره تکا پوکنند و گه بصفا

واتا:

نه پشت به زور ریشتن ببهسته و نه به کهم ریشتن
ناوهندی بگره چونکه ریبازی خواناسان نه مهیه
ته مهنت در یژ بیت و به سه رچیت هم همیشه
به پایه و ده ولت و شکو و ژبانی خوش و رابواردن
بژ نه وهی حاجیبیان له هه وای ره زامه ندیی خوا
تاوئ له (مهروه) بکه ونه راکردن و ناوئ له (صفا)

مه دحی مه جید پاشای بابان

مه جید پاشای بابان قائیمه قامی قهزای کفری بوو که کفریش به شیک بوو له میرنشینی
میرانی به به. له م شیعره تورکییه دا. شیخ رهزا باسی شارستانی راسته قینه نه کات که
بریتیبه له کرده وه و ره وشتی چاک له مرؤفدا و ده لیت:

مدنیت ایکنجی عنقادر
او دخی اسم بی مسما در
مدنیت مکارم اخلاق
بذل و احسان و فضل و تقوادر
معرفت گر سقل اوزاتق ایسه
بز اخفش حکیم و دانا در
سر و دستاردن عبارت ایسه
جحش قاضی ده (ابن سینا) در

واتا:

شارستانی مه لی (عه نقا)ی دو وه مه
نه ویش ناویکه له هیچ نه تراوه

شارستانی جوانبی ره‌وشت و
دهس کراوه‌بی و چاکه کردن و خواپه‌رستییه
زانست نه‌گه‌ر به ریش دریت‌کردن بی
بزنی (نه‌خفه‌ش) یش‌ه‌کیمی دانایه
گه‌ر عیبارت بی له میزه‌ر و سه‌ر و که‌لله
که‌ری قازیش (ئیبینی سینا) یه

صورت ماده‌دن کنایت ایسه
آدم و ابلیس، حییه و حوادر
گر عبادت حجازه کیت‌مک ایسه
خر صوفی ده حاجی بابادر
حسنی اوصافی اولمیان آدم
شکل آدمده بر مق‌وادر
شخص کامل اگر بولونسه بوگون
مرحمتلو مجید پاشا در

واتا:

نه‌گه‌ر کیفایه‌ت بی له شیوه‌ی ماده
ئاده‌م و ئیبلیس، مار و حه‌وایه
نه‌گه‌ر نه‌وه بیت که بچیته حجاز
که‌ری سو‌فیش باوه حاجییه
نه‌و مرۆقه‌ی صیفاتی جوانی نه‌بیت
مقه‌ووایه که له شیوه‌ی مرۆف دروست کرابی
نه‌گه‌ر مرۆفی ته‌واو هه‌بیت ئیمپرۆ
خاوه‌ن به‌خشش مه‌جید پاشایه

دودمان ملوک بابانک
قاله برشمس عالم آرادر
دست گوهر فشانی غبطه‌ءکان
کف احسانی رشک دیارد

دهستی اول دهسته بکزه مز که دیدم
حلی مشکل اولان معمار
منت ایتمز جهانی ایتسه نشار
همتی تا او رتبه بالادر

واتا:

له خانه دانی میرانی بابان ماوه وهی
خۆریکی جیهان نارایه
دهستی گه وهه ر بلاوکه ره وهی خوشییه کان
دهستی به خششی شه پۆلی دریایه
دهستی و دک ئه وه دهسته نییه که وتم
ئه وهی گرفتگی هه بی کردنه وهی ئاسانه
مننه ت ناکا گهر جیهان دابه ش بکات
هیمه تی تا ئه و رادهیه به رزه

شیعره قارشی اقل جائزه سی
یا اوتوز یا ایگرمی لی رادر
جیبه گیرمر محاسن شیمی
ماه تابان گبی هویدا در
وعدهء جوود حاتم انه لری
رسته انتظار فردا در

واتا:

به رامبه ر شیعر که مترین به خششی
یا سی یا بیست لیره یه
ره ووشتی جوانی ون نابی له گیرفاندا
وه کوو مانگی تابان ئاشکه رابه
به لینی جوودی حاته مانه ی
چاوه رپی ته نه ا یه ک رۆژه
ئی کرامی منعمانه ی بو ئیمه
هه ر له کۆنه وه پیشه ی با پیرانییه تی

دولتی وقف ثروتی مـبـذول
نعمتی سائلینه یغمادر
ساحهء مدحنی مساحه ایدن
کلک تحریر هرزه پیمادر
جاه و اقبال و عزتک برجا
ول تا کائنات برجادر
داورا همتک دریغ ایتمز
مقصدک گر (رضا)ی مولادر

واتا:

مولکی وهقف سامانی بۆ خهلق بهخشاوه
نیعمهتی بۆ داواکه ران تالانییه
ئه وهی ساحه ی مه ودحی بیپوئ
خامه ی نووسین زۆربییژی نووسینه
جاه و ئیقبال و عزه تی بهرزتان
بهرده وام تاکو ئه ستیره کانی کائنات بهرده وامه
ئه ی دادگهر هیمه تتان درتیغی ناکات
ئه گهر مه قصه دتان (رهزا) مه ولایه

وا دیاره شیخ رهزا هه جوئیکی به کئیکی له بابانه کان کردووه، به لّام له په شیمانیدا
ده لّیت:

جه وهه ری مه حزه له هه ردوولاره وهک تیغی ده بان
داک کچی پاشای ره واندز، باب کوری پاشای به بان
«شیخ ره زاش» هه جوی بکا باز ئیعتیباری بۆ نییه
چاک خراب نابئی به شیعی شاعیریکی قه لته بان

مه دحی هه باس ناغای پشدهر

شیخ رهزا پیوه ندییه کی فراوانی له گه لّ پیاوه ناسراوه کانی ئیلانی کورد هه بوو. ئه وانیش

بۆ پتە و کردنی ئەو پێوەندییە، لە هەموو دەرفە تیکدا، بە دیارییەکی مونساب ئەو دۆستایەتییەیان نوێ دەکردهوه. لەو دۆستانە ی شایخ رەزا سەرەک عەشیرە تانی ئاکۆ و بلباس و پشدر و لەم شیعەرە فارسییەدا، شایخ رەزا سوپاسی سەرداری ئیلی پشدر دەکات بۆ ئەو دیارییە ی بۆی ناردوو.

غرض از هدیه نه (در است) و (عقیق) و (الماس)
غرض الفت بود و دوستی و استئناس
هدیه از جانب جانانه گر زهر بود
خوشر آید بمن از (فییه شفاء للناس)

واتا:

مەبەست لە دیاری دوو و ئاقیق و ئەلماس نییە
مەبەست هۆگری یەک بوون و دۆستایەتییە
دیاری لای دۆستەوه ئەگەر ژاریش بێ
لای من لە هەنگوین خۆشترە که خوا لەبارەبەوه فەرموویەتی: دەرمانی دەردی خەلکی تیاپە.

هدیه ئی آمده از دوست یکی پوست پنییر
پوست موئین چو سر و صورتی آغا عباس
بامداد ان چو فرستاده از جانب میر
عسل رانیه آورد و پنییر بلباس

واتا:

دیارییە که م لە دۆستیکەوه بۆ هاتوو: پێستە پەنیریکی
پێستە پەنیریکی مووای وەک سەر و سوورەتی عەباس ناغا
که سبەینانی نیراوی لە لایەن میرهوه
هەنگوینی رانیه و پەنیری بلباسی هینا

گفتم آری چو مرا دید جگر خسته هجر
عسلم کرد روان میر مسیحا انفس
باز گفتم بچها ماش و نخود میطلبند
نکند شهد و عسل چاره درد افلاس

واتا:

وتم: به لئی که منی دی جگهرم زاماری دووریه
میری هه ناسه وهک مه سیح (نه خوش چاک که ره وه) هه نگوینی بو ناردم (که ده زمانی ده رده)
ديسان و تم: مناله کان ماش و نوکیان نه وی
هه نگوین چاری ده رده لاتی ناکا

شکر نعمت کیمت بندهء احسان توم
نیکی ناسم نه چو (مخموور افندی) نسناس
من به غیر از تو کسیرا نشناسم مخدوم
تو جز این بندهء خود نیز کسیرا مشناس

واتا:

سویاسی نیعمت نه کهم، به بندهی چاکه ی تو،
چاکه ناسم، وهک مه مخموور نه فنه ندیی مه میوون نیم،
من له تو به ولاره که سیکی تر ناسم شایانی خزمهت کردن بی،
ده سا تویش له من به ولاره کهس به بندهی خو ت مه زانه.

من که در بوتهء اخلاصی تو بگداخته ام
بکسان دیگرم مینتوان کرد قیاس
من چو مخموور نه از جملهء او باشانم
کافنگند بر سر یک پای دو صد مهره بطاس

واتا:

من که له ته نووری دل سوژی بو تو دا تو او مه ته وه،
ناتوانی به را ورم له گه ل که سانی تر بکری
من وهک (مه مخموور) له ریزی هه تیو و مه تیو دا نیم
که له سه ر بهک پی دوو سه د داش نه خاته ناو تاسه وه

منم آن شاعر نادر سخن و نادر گو
که بهر شعر کنم تعبیه صد گونه جناس
آن شکم کنده و لب گنده جناب سکیویر
نیست از صحبت او فائده جز وسواس

واتا:

من ٺو شاعيره قسه نايابه، ناياب ويڙهم
که له هر بهيتيکا سهد جوڙه (جيناس) کوٺه که مه وه
ٺو جه نايي (.....) ورگ گه نيوي دهم و ليو گه نيوه
له وه سوسه به ولاوه سووڊي له ها ورپيه تي کردنيا نيبه

بهمه مردم (رانيه) سلامي زمن است
جـزبه (ابراهيم افندي) پدري الخناس
سينه و گردن و پشت و شکم و ساق و سرين
گند و ناپاک و گوه آلود، سراپا انجاس

واتا:

سلاو له منه وه يو هم موو خه لکي رانيه
ته نها يو برايم ٺه فنه نديي باو کي ٺه لخناس نه بي
که سنگ و مل و پشت و سک و ساق و که فله تي
هم موو گه نيوي و پيس و گواويه و سهر تا پتي پيسيه

قاضيم نيز نپرسد مگر از يادش رفت
حورش از کشک دوسه ساله پوشش ز پلاس
فرا گر کسوت زربفت بپوشند پشم است
گوز بر ريش چنين قاضي پشمينه لباس

واتا:

قازبيش هه والتم ناپرسى. بوچي له يادي چووه ته وه که
خوراکی که شکی دوو-سى ساله و بهرگی په لاس بوو؟!
که ٺه گهر بهرگی له تالي زير چنراوايش له بهرکا ههر خورپيه له بهريا
تر به ريشي قازيدا که بهرگی خوربي له بهرايه

جاسم آغا که دخانی نفرستاده مرا
به تو بخشيدمش ای داور جمشيد اساس
يوقسه، ناموسنی بن بيز گبی يرتردم
قاچرردم آنی تا مملکت موش و سيواس

شکر ناس ار نکنم شکر خدارا نکنم
تو ولی النعمی من کنمت شکر و سپاس

واتا:

جاسم ئاغا که دووکه لئیکی (واته هندی توتنی) نه نارد بو من
وا به توّم به خشی ئه ی داوهری بنه ما جه مشیدی
وهیا نامووسی وه کو بیتز دهرم
پاوم دنا تاکو مهمله که تی مووش و سیواس
سویاسی خه لک نه گهر نه که م سویاسی خودا ناکه م
تو نیعمه ت به خشی منی و منیش سویاست نه که م

نالان کردنی عه شیره تی ئاکویان

عه شیره تی ئاکو له ههریمی سهر سنووری عیراق و ئیران جینشین بوون ئه م عه شیره تانه ،
ئه وه نده ملیان به حکومه تی عوسمانی نه ده دا و له شکری عوسمانیش نهیده توانی کارتیکی
وا بکات سهر به م عه شیره تانه شوپ بکات. وه کو ده لئین: «صه گ به زهبری کلکی ئیسقان
ده شکینیت»، هانی ته قبه ددین و عومه ر پاشای دیار به کریان دا و به له شکرتیکی گه وره وه
دایانه سهر عه شیره تی ئاکویان و تالانیان کرد و ئاگریان له دپهاته کانیمان به ردا و مراد
ئاغای حارس ئاغا و موحه مه د ئاغای عه بدوللا ئاغایان گرت و حه پسیمان کردن. مراد
ئاغا له به ندیخانه ی که رکووک مرد. شیخ رهزا به رامبه ر ئه م کرده وه ناپه سه ند و درندانه
به رامبه ر خانه دانی ئاکویان ده لئیت:

پوخاندی گهردشی گهر دوون له ههر جی ئاستانی بوو
سووتاندی چه رخی دون پهروه ر له ههر کوئی ئاشیانی بوو
وه کو طه ییی (سَجِلٌ لِّلْکُتُبِ) پیچایه وه گهر دوون
له ههر میهمانسه را ئاساری سفره و نان و خوانی بوو
به حاتم گهر بکه ی ته شبیهی ئه م ئاغایه ، بی عه قلی
که فه رقی ئه م له گه ل ئه و، ئاسمان و ریسمانی بوو
دریغ بو خانه دانی (مارف) ئاغای سهروه ری (ئاکو)

که جیگه‌ی عه‌یش و عیشره‌ت، مه‌نبه‌عی ئە‌من و ئە‌مانێ بوو له‌ جووود و به‌خشش و ئینعامی خوێ و قه‌وم و ئە‌تباعی وه‌کوو شانامه‌و و رۆسته‌م له‌هه‌ر جێ داستانی بوو که‌پوومه‌رشی، دووهم جه‌مشیدی ثانی، خوسره‌وی ثالث سه‌یمانی زه‌مان، ئە‌سه‌که‌نده‌رێ، صاحیبه‌قرانی بوو شه‌وی وه‌ک زولفی یارد، رووی هه‌سوود و به‌ختی من تاریک له‌گه‌ڵ ده‌یجوور و یه‌لدا و ا‌حیساب که‌ ئە‌و ئە‌مانێ بوو به‌نامه‌ردی شه‌هیدیان کرد وه‌کو هه‌مزه‌ و عومه‌ر، دووژمن مراد نا‌غا که‌ رۆژی جه‌نگ و ده‌عوا قاره‌مانی بوو که‌سه‌ی ئە‌م سه‌روی په‌عنایه‌ی له‌پێ خست گه‌ردنی بشکێ چه‌ زیبا سووره‌تی یاره‌ب، چه‌ شیرین نه‌وجوانی بوو (مراد) یان بۆیه‌ ناو نابوو له‌ وه‌ختی به‌خشش و ئینعام له‌ بۆبانی مراد ده‌ستی که‌ریی نه‌رده‌بانی بوو له‌ حه‌ق شیخ و مه‌لا و ده‌رویش و سو‌فی و سائیل و سه‌ییاح وه‌کوو حاته‌م شه‌فیع و دلنیاز و میه‌ره‌بانی بوو ئیتر نه‌تی له‌ مو‌لکی رۆم (په‌زا) ئومی‌دی ئاسایش له‌ پیش ئە‌م کاره‌دا هیشتا ئومی‌دی پارچه‌ نانی بوو

له‌و سه‌رده‌مه‌دا ئالۆزی و شه‌ر و شو‌ر له‌ نیوان عه‌شیره‌ته‌کانی کوردا زۆریه‌ی له‌سه‌ر زه‌وی وئاو بوو. شیخ په‌زا که‌ باسی میرانی خدر به‌گی خو‌شنا و ئە‌کا و ده‌لیت به‌ناهه‌ق کوژرا، به‌لام داخی بۆ ناخوا، چونکه‌ تووتنی عه‌شیره‌ته‌کانی تری زه‌وت ئە‌کرد. کاربه‌دستانی حوکومه‌تیش، بۆ ئە‌وه‌ی ده‌سه‌لاتیان به‌سه‌ر کوردستاندا بکێشتن، له‌ جیاتی ئە‌وه‌ی ئە‌و شه‌رانه‌ی نیوان عه‌شیره‌تانی کورد دا‌بهرکینه‌وه‌؛ نه‌وتیان به‌سه‌ر ئاگردا کردوه‌و. شیخ په‌زا ته‌نها به‌م چوار به‌یته‌ فارسییه‌ باسی شه‌ری نیوان عه‌شیره‌تی بلبس و عه‌شیره‌تی ئاکۆ و خو‌شنا و ئە‌کات و ئە‌لیت:

آنچه بلباس بخوشناوو به آکو کرده است

نشیندم که بیغداد (هولاکو) کرده است
گرچه میران خدر بگ نه بحق شد مقتول
کشتش به که بسی غصب تماکو کرده است

واتا:

ئەوێ بەلباس بە خوێناو و بە ئاکۆی کردوو
نەمیستوو هۆلاکو بە بەغدا ی کرد بێ
هەرچەند میرانی خدر بگ بە ناھەق کوژرا
کوشتنی چاکترە چونکە تووتنی زۆری زەوت کردوو

شیخ رەزا و میری شەقلاو

شیخ رەزا هاتوچۆی بە سواری هێستریکی زین لێ کراو بوو. کاغزیک ئەنیریت بو میری
شەقلاو، میران بایز بەگ که هێستریکی باشی بو بنیریت و لە هەمان کاتیشدا کاغزیک
ئەنیریت بو عادیلە خانمی خیزانی وەسمان پاشا. خانم دەیهویت سەر بنیتە سەری و لیبی
دەپرسیت هێستری زیندووت دەوی یان مردوو و ئەو شیعرە ی سەرەوێ پێدا دەلێت
«هێستری زیندوو بلیم بۆم چاکە یا گردووم دەوی.» بەلام میری شەقلاو هەر هێستری بو
دەنیریت و هیچی تر، ئیتر شیخ رەزا دەکەوێتە سەر و گوتلاکی هێستر:

میر بە صد مننەت هەناردی ئیستریکی رووت و قووت
دەست و پا سست و سەقەت ئەندامی هەرەک عەنکەبووت
خاوەنی ئالیکی نالیم پێی نەداوێ مۆتڵەقا
داوێتی، ئەمما وەکوو بیستومە قووتی لا یەمووت
پووش لەلای حەلوا یە حەتتاکو پەلۆوشە ی چنگ کەوی
بای ئەدا لوولی ئەدا قووتی ئەدا مانەندی حووت
گەرچی ناتوانی ببزوی هیند لەر و کەم قوووتە
دەنکە جووییکی نیشان دەی، تا قیامەت دێ لە دووت
پشتی ریش و شانێ زامدارو، جەدە و بوو ناعیلاج
چەند قرووشیکم هەبوو بۆم دا بە نەوت و عەنزەر ووت

مهصله حهت وایه هه تا نه یخواردوم بینیرمه وه
 زۆر نه ترسم ده فعهیی قووتم بدا بکا به قووت
 (سهی فه تاحی) مه بتهرم رۆژی به حججهت لیتی نهوی
 کلکی ده رهینا له بن نه مجا به ناسته م گویتی بزووت
 گهر قه له و بی نه م نه جننه، لیره ته سخیر ناکرئ
 غهیری چهند ده رویشی ره فاعی به زهبری جه لجه لووت
 نه م مه تاعه چاکه ههر لایق به حاجی نه حمه ده
 جووتی پی بکا ههروه کوو خووت ههردوو لنگت کرد به جووت
 لایقی شاننی من و شایانی شه ئنی تو نه بوو
 چاوه کهم چیت پی بلیم چارم نییه غهیری سکوت

هه ندی له هه جوه کانی شیخ رهزا

شیخ رهزا به شاعیریکی هه جوکه ر ناسراوه. هه جوه کانی نه وهنده توند و تیزن بوونه ته
 هوی دلگیری گه لیک بنه ماله و پیاوی ناسراو. نه وانیش که له سووچی هونه رمه ندییه وه
 ته ماشای هه جوه کانی شیخ رهزا نه کهن، به هیچ کلۆجیک له قسه توند و تیزه کانی دلگیر
 نابن. شیخ رهزا نه هه جوانه ی وه نه بی ته نها به رامبه ر بیگانه کرد بیت، نه وه ی ته ماشای
 هه جوه کانی به رامبه ر شیخ غه فووری مامی و شیخ عه لیبی کاکی و شیخ محه مه د عه لیبی
 برازای کرد و یه تی، نه وانیه له مان دوور ترن، هیچ گه ردیک ناکه ویتته دلیان به رامبه ر
 شاعیریکی هونه رمه ندی وه کو شیخ رهزا.

شیخ رهزا، خوئی، نه مه ی به حیکمهت داناوه. له ستایشیکدا بو ناظم پاشا له
 شیعیریکی فارسیدا ده لیت:

زخیل شاعران من هم حکیمم گهی
 گویم هجاء و گاه تحسین
 همی گویم نکویانرا ستایش
 همی خواهم بدانرا لعن و نفرین

بکام دوستان ریزم بترزد
زنم بر فرق بدخواهان تبرزین
کریمانرا دهانم گوزهء شهید
لئیمانرا زبانم تیغ رویین

به لّام له و بار و دۆخه‌ی که شیخ ره‌زا تییدا ژیا بوو، بۆ جیاوازی کردن له نیوان (که‌ریم) و (به‌د)، (دۆست) و (به‌دخوا)، میعیاریکی تره‌بوو و شیخ ره‌زایش خۆی میعیاریکی (شه‌خصی) ی تاییه‌تی خۆی هه‌بوو. بۆ نمونه، هه‌جوی شیخ عه‌لیی کاکای و شیخ عه‌فووری مامی کردوو چونکه ئه‌وه‌ی ئه‌و لییانی ویستوو نه‌پانداوه‌تی. هه‌روه‌ها هه‌جوی موفتی زه‌هاویی کردوو چونکه له‌گه‌ل (ئیتتی‌حاری) یه‌کاندا هاوبیر بووه و هه‌جوی ده‌رویش ئه‌فه‌ندی موفتی که‌رکووک ئه‌کات چونکه (مونا‌فه‌سه‌ی) له‌گه‌ل شیخانی تاله‌بانیدا کردوو و هه‌جوی مه‌لامارفی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لای خدریی زه‌نگنه ئه‌کات چونکه جی ریزی شیخ عه‌لی بووه و هه‌جوی حاجی ئه‌مین و ره‌فیع ئه‌فه‌ندی خادیمو سس‌ججاده ئه‌کات چونکه زۆر دۆستی خزمانی خۆی بوون که لییان دل‌گیر بوو. له‌به‌رئه‌وه داوای لی بووردن له هه‌موو ئه‌و به‌ریزانه و عه‌شیره‌تانه ئه‌که‌ین که به‌ر په‌لاری شیخ ره‌زا که‌وتوون.

شیخ ره‌زا و مه‌ستی ئه‌فه‌ندی

ره‌سوول مه‌ستی له زاناکانی شاری سوله‌یمانییه. زانستی ئیسلامی له‌سه‌ر ده‌ستی مه‌لاکانی کورستانی عیراق و ئیران وه‌رگرتوو و له ئه‌نجامدا خوتندنی له‌لای مه‌لا و دانای به‌ناوبانگ مه‌لای خه‌تیی ره‌واندز پیک هیناوه. له پاشان ده‌چیته ئه‌سته‌موول له زانیاریی فیزیا و فه‌له‌ک ده‌بیته مامۆستا و له شاری که‌رکووک و مووسل مامۆستایی قوتا‌بخانه ئه‌کات و له پاشان ئه‌بیته به‌رپه‌به‌ری مه‌عاریفی شاری (وان) له کوردستانی باکوور و ده‌چیته میسر فیری زمانی فره‌نسی ده‌بیت و گه‌شتیکی ئه‌وروپا ئه‌کات و ئه‌گه‌رپه‌ته‌وه ئه‌سته‌موول. له زانیاریی فیزیا و فه‌له‌ک گه‌لیک نووسین و لیکۆلینه‌وه‌ی چاپ و بلا‌وکراوه‌ته‌وه.

مه‌ستی ئه‌فه‌ندی، له‌گه‌ل شیخ ره‌زادا، چه‌له که‌رکووک و چه‌له ئه‌سته‌موول شه‌ره دنوکیان بووه. له وه‌لامیکی شوکری فه‌زلی بۆ شیخ ره‌زا، ده‌لی: مه‌ستی ئه‌فه‌ندی

قسە ی پښ و تووی جنیو به من بو ئە دەدی. شیخ رەزا ئەم هەجوەی مەستی ئە کات:

دەستیکی هەیه (مەستی) ئە فەندی لە کەرەمدا
مییوانی ئە زیزی هەیه دايم له حەرەمدا
ئە لەق ژنە کە ی موشفیقه دەر حەق بە غەریبان
صەد گانی بە رۆم داو، هەزاری بە عەجەم دا
هیند کیری هە تیوان بە کوزیا چوووە دایکی
دەستیکی شکا بو بە منالی لە شکەمدا
بەر زەر به یی کام کیری قەوی کە و تووہ ئاخو
بە و دەر دەر چووہ ساعیدی مەستی لە پەرەمدا
حەتتا کە مەجیدی کوری زۆر طەبعی جەوادە
صەد گانی بە یەک لە حظه بە بی پوول و درەم دا
گەوواد و تەرەس، موخید و بی دین و موفاق
مردووہ نییە میثلی لە مسقوف و عەجەمدا
بو سەددی رەهی لە شکر وەک تەپلی سکه ندر
ئاوازی دەر هۆلی کوزی دایکی دئی لە حەرەمدا
ئە و کیرە زلە ی کئی بوو لە کیلانی فەتاح بەگ
مشتیکی کوتایە قوزی، مشتیکی لە دەمدا

شیخ رەزا دان بەوہ دانانیت کە مەستی ئە فەندی پیاویکی دانا بوو و لە بەیتیکی
فارسیدا ئە لیت:

مستی و داعیہء حکمت هیئت هیہات
برندارند بیک دست دوتا خـــــــبر بزا

هەجوی مەلا ماری مەلا عبداللای خدری

مەلا ماری کوری مەلا عبداللای کوری مەلا سولەیمانی خدری یە. ئەم بنەمالە یە
پشتاوپشت مەلا و مامۆستای ئایینی، لە تیرەدی گەرایی ئیالی زەنگنەن. مەلا سولەیمانی

خدري ناوچهی گه راوی به جی دپلّیت و له گه ره کی (به گله رای قوریه ی شاری که رکوک جینشین ده بیت. مه لا عه بدولّای کوری ماموستایه کی دانا و له مزگه وتی جه لالیبه کان ماموستا بووه. موفتی زه هاوی؛ به بونه ی کۆچی دوایی مه لا سوله یمانی باوکییه وه؛ به هه لّبه ستیک پرسه ی بو مه لا عه بدولّا نار دووه تییدا ده لّیت:

ألا انما الدنيا سجيتها الغدر
فليس لغرور بزخرفها عذر
فظاهرها ود وباطنها قلي
وادبارها خَيْرٌ واقبالها شر
ورغبتها غيبيٌّ ورهبتها هوي
وطالبها عبدٌ وهاربها حر
وعزتها ذل وفرحتها أسيٌّ
وصحتها سقم وثروتها فقر

مه لا ماری کوری مه لا عه بدولّا. زانستی ئیسلامی له لای باوکی ته واو کردووه و له سه رده می حوکمداری عوسمانی سه ره تای ژبانی به قازی شهرع له مه لا طیه ی ویلایه تی (ئه ده نه) ده ست پی ده کات و له پاشان ده بیته حاکی بدایه تی ویلایه تی مووصل. له مووصل به هۆی به ره له ستی له ده ست دریتی والبی مووصل بو کاروباری دادگاه، ده گو تیزرته وه بو حاکی بیدایه تی که رکوک.

ئه م بنه ماله یه پیوه ندیبه کی زانستی و روو حیبان له گه لّ شیخ عه لی تاله بانیدا هه بووه و زۆر جی ریزی شیخ عه لی بوون و مه لا عه بدولّا و مه لا ماری گۆرستانیان له ته کبه ی تاله بانیه .

شیخ رهزا بو هه جوی مه لا ماری نه کات؟

هه ر چه نیک شیخ رهزا گوئی به دۆستایه تی شیخ عه لی کاکی له گه لّ پیاوه، ناسراوه کانی که رکوک نه داوه، هه یج هۆیه کی وا نیبه ئه م هه موو جنیوانه بداته مه لا ماری. بو روون کردنه وه ی ئه مه، خوالیخوشبوو ماموستا ئه سه عه دی سه عید ئه فه ندی نایب که له ئه ده بی تورکیدا ده ستیکی بالای هه بوو ده لّیت: مه لا ماری له والبی مووصل

دلگیر بوو، چونکه لهسه ر داوای ئه و له حاکمی ویلایه ته وه گوئزرایه حاکمی بیدائهی کهرکووک. که والی دیت بۆ سهردانی لیوای کهرکووک، له کاتی پیشوازیدا، والی به تهوسه وه هه والی مه لا مارف ده پرسیت و مه لا مارفیش زۆر به رهقی وهلامی ده داته وه، والیش به تورکی: «هر نه سویله سن معروف سن = هرچی بلت ناسراویت» ی پی ده لیت. شیخ رهزا که دوستایه تییه کی قولی له گه ل و الیدا هه بوو ئه مه به هه ل ئه زانیت و ئه م هه جوهری مه لا مارف ئه کات.

من و ئه زانم ئه مه رتی تی ناچیت. ئه گه ر وا بوای شیخ رهزا نهک به کوردی به لکو به تورکی هه جوهری مه لا مارفی ئه کرد که بگاته والی. ئه وه ی رتی تی بچیت ئه وه یه، مه لا مارف زۆر دوستی شیخ عه لیبی کاک شیخ رهزا بوو. شیخ رهزایش رقی له دوستانی شیخ عه لی هه لده ستا و ده یوبست بیان تۆرتیت و ئه م هه جوهر تونده ی مه لا مارفی کردوه.

شیخ رهزا له پیچ خشته بهک له سه ر شیعی حافظ ئه م هه جوهری مه لا مارف ئه کات:

(معروف) ی بی دیرایه ت گووت کرده ناو بیدایه ت
چیت پی بلتیم قورمساغ هه ردوو گونم به دایه ت
گونمی به تر شه هید کرد کیرم ئه کا رپعا یه ت
(زان یار دلنوازم شکر یست با شکایت
گر نکته دان عشقی خوش بشنو این حکایت)
مه عرووف که حیزی وهک خۆی نه بو له نه سلی ئاده م
ئازاری مه قعه دی بوو بۆم راکشا له سه ر ده م
مردم ئه وه ند سوار بم، خۆم کوشت ئه وه ند پیاده م
(بی مزد بود و منت هر خدمتی که کردم
یارب مباد کسرا مخدموم بی عنایت)
خاشاکی ده وری دوبری لیم بوون به ماری هه یجا
کیرم به سه د مه شه ققه ت رۆبی گونم نه گونجا
کیرم له په شمی پاشی دانه ی کونی ترنجبا
(در زلف پر شکنجش ای دل مپیچ کانبجا
سرها بریده بینی بی جرم و بی جنایت)

پروم کرده سمتی سمتی، یه عنی مه کانی مه عهود
 ئه رزتیکی پر نه جاسهت دهشتیکی شه هوهت ئالوود
 رانیم فه رهس چهپ و راست ریگه م نه برده مه قصود
 (از هر طرف که رفتیم جز وحشتم نیفرود
 زینهار ازین بیابان وین راه بی نهایت)
 ده رمانه سمتی ئه ممانه رمانه وهک بهری دهست
 کاروانی کیتر به ناویا دهروا هه همیشه سه ربهست
 هه ر مه نزلتیکی سه د میل، هه رمیلی سیسه د و شهست
 (این راهرا نهایت صورت کجا توان بست
 کش صد هزار منزل بیش است از بدایت)
 باوکی پیماوی چاک بوو ذاتیکی زور موقه ددهس
 خووی پوشت و داکی خوگی هه تا خوا بلتی بهس
 بو نه ختی ئاوی شه هوهت جه رگی بووه به قه قنهس
 رندان تشنه لبره آبی نمی ده هند کس
 گویا ولی شناسان رفتند ازین ولایت)

هه جوی مه لا سه عید

مه لا سه عید پیماویکی ره وشت پاک و خوش گوفتار بوو. زور جی ریژی شیخ عه لی و
 کوره کانی بوو. له کاتیکدا شیخ رهزا له شیخ عه لی به گله یی بوو، هه ر که سیک له شیخ
 عه لییه وه نزیک بوایی، ده بووه جی په لار و هه جوی شیخ رهزا. له م شیعره تورکییه دا
 هه جوی مه لا سه عید ئه کات:

باغده می یوقسه داغدهد
 صولده می بوقسه صاغدهدر
 هرگیجه بر باجاغدهدر
 انساسی بر قوجاقددهدر

غائب اولانده کیم بیلور
 جن گبی نبرده صاقلانور
 هانگی قوناغده اگلنور
 کیملر ایله یتاقدهدر
 مسجده لامپه یاندریر
 ذکر ایله خلقی قاندریر
 بر الی سبحه گیزدر
 بر الی سیک دشاقدهدر
 بو ترس اوغلی گوت ویران
 سیک اوزرنده اوتوران
 باشی هوایه قالدیران
 صانکه دروب ایاقدهدر

واتا:

له باغدایه یان له چیا له چه پدایه یان له راست
 هر شهوتیک له ناو گه لیکدایه پاشه لی له باوه شیکه تردایه
 که ون ده بیت کی چوزانیت وهک جن له کوئی خوی شاردووه ته وه
 له کام مالدا ناههنگ نهکا له گهل چی که سان له جیگادایه
 له مزگهوت چرا هه لئه کات به ذیکر خهلق هه لده خه له تینی
 به دهستیکه ته سبیح سوور نهدا دهستیکه به کیر و گونیه وهیه
 نه م ترهس بابیه قووندهره له سهر کیر دانیشتووه
 سه ری بو ناسمان هه لپریوه وه کوو وه ستا بیت به پاوه

حامل ایکن جنابتیه
 باشلر اذان و قامتیه
 بر ایاغی جماعتیه
 بر ایاغی بولا قیدهدر
 ایشلیه ایشلیه باشلادی

قـابـتـی فـرنـگـی عـلتـی
 بـوزـمـادـی اسـکی عـادـتی
 شـمـدـیدـه ایشـله مـاقـدـه در
 قـیز گـبی اینـجـه در سـوزی
 نـازایـله قـالـدیریر گـوزی
 ایـپـلگ ایـله آلـور یـوزی
 چـونکـه گـوزی بـراقـدـه در
 گـر اتـی زار و اغـلیـان
 گـورسـن اینـانـمه بـو یـلان
 باشـی ازلـسـه ده یـیلان
 قـویروغـین دولـامـاقـدـه در

واتا:

که لهشی پیسه به جه نابهت دهست نه کاته بانگ و نویتز
 پایه کی له نویتزی جه ماعه تدایه و پایه کی وا له بولاغدا
 ههر دهستی کرده کارکردن نه خوشی فرهنگی و هرگرت
 نه یگزری عاده تی پیشووی هیشتا ههر له کاردایه
 دهنگی وه کو کچ باریکه به ناز چاو هه لده بریت
 به دوزو رووی هه لده گرت چونکه چاوی له بوراقه
 گهر دیت به زار و گریان پروا مه که نه مه درویه
 سه ریشی داریزی مار ههر کلکی سوور ددها

شیخ رهزا هه میشه، له سهه مووچه ی گوزهرانی، له گه له مه مهورانی دارایی بگره و
 به رده ی بوو و نه وهی ته گهره ی بخستایی کاروباری زوبانی بو ده هینایه کار، هه ندی
 له وانیش دهستی شاعیر بیان هه بوو و وه لامیان ده دایه وه و شیخ رهزایش له سهه چوک بویان
 داده نیشته، وه کوو ده لیت:

ده ره قی، بوچی نه ترسم، به خوا تا نه مرئ
 چی له دهس نایی، مه گهر بی گونی نه سپم بگری
 به خه بیشی نییه میثلی که وه کو جه وهه ری گوو

مه‌گه‌سی پی‌توه بنیشی، وه‌کوو سه‌گ پی‌ی ده‌وهری
 پی‌ی بل‌سین به‌و تهره‌سه‌گه‌ر له‌عه‌له‌یهیم بدوی
 به‌ فووی‌ی عه‌زلی ته‌که‌م، نابی له‌ویدا بتیری
 پده‌ری نیره‌که‌ر و ماده‌ری وه‌ک ماچه‌خه‌ره
 کئی ده‌لی ئاده‌مه، که‌ریابه، وه‌کوو که‌ر ده‌زه‌ری
 وه‌ره لاده له‌ شه‌ری ئاله‌تی مه‌عه‌وودی (ره‌زا)
 موقته‌زای گرتنه‌ طبعی به‌خوا پی‌ت ته‌گری

هه‌جوی حافظ ئه‌فه‌ندی قه‌ردار

بنه‌ماله‌ی قه‌ردار له‌ که‌رکووک، هه‌ر چه‌نیک ئیستا خویان به‌ تورکمان داده‌نین به‌لام له‌
 ره‌سه‌ندا له‌ ئیلی بل‌باسی کوردن، چه‌ند که‌سیکی دیاریان له‌ ده‌وله‌تی عوسمانی مه‌ئمووری
 گه‌وره‌و، له‌ ده‌وری کۆماری تورکیایش یه‌که‌کیان والیی ته‌سته‌موول بوو. حافظ ئه‌فه‌ندی
 له‌ به‌غدا ده‌ژبا و له‌گه‌ل شیخ ره‌زادا زۆر ریک نه‌بوو، له‌به‌رئه‌وه شیخ ره‌زا ته‌م هه‌جوه‌ی
 کردوو:

مرا بخانه‌ء پاشا بضر ب سیلی و مشت
 (حسین ئه‌فه‌ندی) زن قه‌حیه راند و حافظ پشت
 کدام بگچی و قائق چی و ترمپاچی
 بکون (حافظ ئه‌فه‌ندی) فرو نبردا نگشت

واتا:

به‌ زه‌بری شه‌قازله و مشت‌کۆله

حوسین ئه‌فه‌ندی قه‌حیه ژن و حافزی بوشت پالیان پی‌ته‌نام بۆمالی پاشا

کام ئیش‌گییر و به‌له‌م لیخویر و ترومپاچی

په‌نجهی نه‌کردوو به‌ قنگی حافظ ئه‌فه‌ندیدا

زیسکه‌ حیز بود هم‌چو جسر بغدادش
 هم‌یشه‌ آب بزیراست آدمی بر پشت
 بدست این دو لعین کشته‌ گر شوم چه‌عجب

مگر حسین علی را، یزید و شمر نکشت
نعوذ بالله اگر این بود مسلمانی
صواب دین یهود است و مذهب زردشت

واتا:

له بهرئه وهی حیزه وهک پردی به غدا
همیشه ناوی له ژیر دایه و پیاوی به سه ره وهیه
سه یر نییه نه گهر به دهستی نهم دوو مه لحوونه وه به کوشت بچم
بوچی یه زید و شمر حوسینی کوری عه لیبان نه کوشت!
په نا به خوا، نه گهر موسلمانه تی نهمه بی
نایینی جووله که و رتیبازی زهرده شتیش راسته.

ههجوی حاجی مستهفا

له دهوری عوسمانیدا، ههندی کهس له دائیره ی نه وقاف و ههندی که له خه زینه ی
دهولت مووچه یان بو برابووه وه. نهم مووچه یه، به پیتی هه لبراردنی مهئموورانی هه ریمه کان
ده بوو. شیخ رهزا، نه له ته مه ندا و نه یش له بی و له تیدا و لیکه وتوو نه بوو که میری
بیرتینیت نه ویش داوای سنووریک کی بو نه بوو و له بهر نه وه نه که وته ته قه وه له و جوړه
مهئموورانه یه کیک له وانه حاجی مسته فایه.

گل اگر یکدم بکام بلبل شیدا شود
کام دل نگرفته خاری در میان پیدا شود
مستحقیرا معاشی داد خواهد پادشاه
حاجی میکوشد که او را مانع اجرا شود

واتا:

گول نه گهر تاوی به ناره زووی بلبل شیت و شهیدا بی
ناره زووی دلی نایه ته دی، درکی له نیواندا په پیدا نه بی
پادشا نه به وی مانگانه یه ک بدا به مسته حه قیک.
حاجی هه ول نه دا بی به کوسپ له پتی جی به جی کردنیا.
در میان مالک و رضوان صباح روز حشر

از خصوصی ریشی حاجی مصطفی غوغا شود
بانگ بر رضوان زند مالک که ای رضوان مهل
این یهودی ریش سوی جنۃ المأوی شود

واتا:

له نیوان مالیک و ریزواندا سبه ییتی رۆژی حه شر
له باره ی ریشی حاجی مسسته فاوه غه لبه په یدا ئه بین
مالیک بانگ ئه کاته ریزوان ئه لئی: ئه ی ریزوان مه ییته
ئهم جووله که ریشه به ره و به ههشت بیته وه.

گویدش رضوان نه آخر پیر مرد حاجی است
کی خدا فرموده حاجیرا جهنم جا شود
مالکش گوید فراوان از یهودان حاجی اند
سالک بیت المقدس حاجی آنها شود

واتا:

ریزوانیش پی ئه لئی ئاخر بۆ ئهم پیره پیاوه حاجی نیبه؟
که ی خودا فرموده حاجی له جهه ننه ما جیتی بیته وه.
مالیک پی ئه لئی: زۆر له جووله که کان حاجین
ئوه دی چووه (بیت المقدس) ئه بین به حاجیی ئه وان.

چون سخن اینجا رسد رضوان بماند بی دلیل
ریش بر دعوی مالک حجت عظمی شود
پس برغم انف رضوان در جحیمش افگند
درمیان دوست و دشمن عبرت و رسوا شود

واتا:

که قسه ئه گاته ئهم ئاسته ریزوان به لگه ی نامینئ
ریش ئه بین به به لگه یه کی گه وره بۆ ئیددیعاکه ی مالیک
به کوئیرایی چاوی ریزوان فرتی ئه داته دۆزه خه وه و
له ناو دۆست و دوژمننا ریسوا ئه بین و ئه بین به په ند

حاجی بابا چاره ء این ریشرا امروز کن

ورنه فردا فتنها زان ریش تو برپا شود
برکنش از بیخ و بن نی صد رهش گر بر کنی
هفتهء نگذشته این تخم بلا بالا شود

واتا:

حاجی بابا هر نیمروز چاره‌ی نم پشمت بکه
نه‌گینا سبه‌ینن چوند هه‌راو فیتنه لم پشهی تۆوه به‌ریا نه‌بین
هه‌لی‌کنه له‌بن و نه‌گر صد ره‌گی‌لی هه‌ل‌کیشی
هفته‌یه‌کی پی ناچی نم تۆوی به‌لایه به‌رز نه‌بیته‌وه

چون ترا خواهد بدوزخ برداین ناپاک ریشی
وقف کن تا خلق‌را جاروب استنجا شود
هاجی همچون (رضا) و حاجی همچون شما
قرنها باید که تا از لطف حق پیدا شود

واتا:

چونکه سه‌ره‌نجام نم ریشه ناپاکه نه‌تباته دۆزه‌خ
ببکه به وقف تا خه‌لک ببکه‌ن به گسکی گوو مالین
هه‌جو‌که‌رتیکی وه‌ک (ره‌زا) و حاجیه‌کی وه‌ک ئیوه
سه‌دان سالی نه‌وی تا له لوتفی خوداوه په‌یدا بین

هه‌جوی ده‌فته‌ردار

ده‌فته‌رداریکی تورک، له کاتی داگیرکه‌رانی عوسمانی. له که‌رکووک بووه. نم
ده‌فته‌رداره، وه‌کوو زۆریه‌ی کاربه‌ده‌ستانی ده‌وروبه‌ری عوسمانی، هیچ کاریکی به‌بی
به‌رتیل نه‌ده‌کرد. شیخ ره‌زایش هه‌رچه‌ن ته‌قه‌لای وه‌رگرتنه‌وه‌ی موچه‌که‌ی ده‌کرد، به‌لام
بو‌یان نه‌ده‌کرد. ئیتر وه‌کوو شیخ ره‌زا ده‌لایت؛ دۆم بیت و کلاش بو‌خوی بکات. له
هه‌جویکی به‌زوبانی فارسی ده‌لایت:

میکنم هجو اگر لطف خدا باشد یار
مویی از خایهء من بر نکند دفتردار

خایهء همچ و جبل دارم و کیری چو منار
هر دو، هر می همه درکس زن دفتردار

واتا:

ئه گهر لوتفی خوا یار بیټ هه ج و ئه که م
موویټ له گونی من هه لئاکیشی دفتهدار
گونیتیکی وهک کینو و کیریکی وهک مناره م هه یه
ههردو و گونم و له گه ل کیرم به کوزی ژنی دفتهدار

له ئه نجامدا، شیخ رهزا، سهیر ئه کا که دفتهدار نه به تکا و نه به هه جو مه عاشه که ی
ناداتی. له م شیعره تورکییه دا ده لیت: با بزانی کئی زیان ئه کات:

ناموسی اره یان کیمسه، هجاده ن حذر ایلر
شاعر لر ایله خوش گیچنور دفع شر ایلر
تأخیر معاشم سکا بر فائده ویرمز
ای باعث رزقم باقه لم کیم ضرر ایلر
اریاب کرم اولمه فقط حق شناس اول
وجدانی اولان کیمسه بو راهه گذر ایلر
جانان اوصانوب، دوغریسی ترک ادب ایتدم
معناسنی ویرمگله دگل حرفنه صرف نظر ایلر
انسان اولان انسانلره حسن نظر ایلر
میدان حمیتده دوروب ترک سر ایلر

واتا:

ئه و که سه ی له ناموس بگه ریت له هه جو خوی لا نه دا
له گه ل شاعیراندا خوش راده بو ریت و له شه ر خوی لا نه دا
دواختنی مه عاشم هیچ سوودیکی بو تو نییه
ئه ی مایه ی رزقم با بزانی کئی زیان ئه کا
خاوه نی به خشش مه به به لام حه قناس به
ئه وه ی ویزدانی هه بی له م ریگایه وه ده پروات
له گیان بیزار بووم، به راستی وازم له ئه دهب هینا

به مانا دانهوه نيبه چاوى له حهرفى ئهپوشيت
ئوهوى ئينسان بيت له گهل ئينساناندا چاكه ئهكات
له مهيدانى حهميميهت دهوستيت سهرى فيدا ئهكات

له لايهكى تربيهوه كاظم بگ وه عدى دهدانى كه مووچهكهى بو بگه رتيته وه به لام به جيبى
نايه نيته:

آلنجه خزنهء ماليه دهه.....
بنم سعيم گبى كاظم بگك وه عدى مهردرد
بنى خوشنود ايدر، فردا ديور وعد ايدرهر گون
ا و فردادك مرادى غالباً فرداى محشردرد

واتا:

تا له خهزينهى ماليه (گه نجينهى دارايى)
وه كو و كووشى من گفتى ناظم به گيش به خوڤايى دهروا
دلى من خوش ئهكات، ئيمرو و سبهى دهليت، هه موو روژتيك گفتم ئه داتين
ئهو ئيمرو و سبهى بهى، رهنگه ئه نجامى روژى حهشر بيت.

شيخ رهزا و ئيران

پتوهنديى شيخ رهزا له گهل ئيراندا له دوو ريگاوه بوو؛ يه كه ميان شيخانى تاله بانى
پتوهندييهكى نايينى (ريبازى قادري) يان له گهل ناوچه كانى كوردستانى روژهه لاتدا ههيه.
ههر له كوئوه وه تاكو ئيستاييش، له كرماشان و سنه و سابلاغ و موكربان لقي ته كيهى
تاله بانى ههيه و ژماره يهكى زور له كوردى ئهه ههريمانه دهرويش و موربدي شيخانى
تاله بانين. دووهم، لهو سهردهمهى كه كوردستان له نيوان عهجهه و توركدادابهش كرابوو،
ئهم سنورهى نيوان ئهو دوو دهوله ته بو كورد قهدهغه نه بوو. زوربهى ئيلانى كوچهرى كورد
لهم بهر و لهوبهري سنوردا، گهرميان و كوستانيان ئه كرد و تا رادهيهك كوردستان يهك
ههريمي ئابوورى بوو و هاتوچوى كاروانى كوتال به سهرانسهري كوردستاندا به
سهريه ستي دهگه ران و كوردانى ههردوو ههريه به بى پاسپورت، به پيتى پهيمانى ههردوو
دهولت هاتوچويان ده كرد. شيخ رهزايش جگه لهم پتوهندييانه، پتوهندييهكى تاييه تى
ئه دهه و زوبان هه بوو كه يه كييك له هه ره شاره زاكانى زوبان و ئه ده بى فارسى بوو. ئهم

پیوه‌ندییانه وای له شیخ ره‌زا کردووه، نه‌ک تنه‌ها له‌گه‌ل کوردانی ئیران، به‌ل‌کو له‌گه‌ل
کاربه‌دهستانی گه‌وره‌ی ئیرانیشدا پیوه‌ندی بکات و له‌ جیگای خویدا مه‌دح و جار‌جاریش
هه‌جوی زۆر ره‌قیان بکات که به‌ عه‌جهم ده‌لیت:

بشکست سرو افسر کسرای عجم را
برباد فن‌داد رگ و ریش هـ جم را
آورد شـبـیـخـون مدینه بـدائـن
بگرفت ز شاهان عجم تاج و علم را
این عریده با آل عمر بهر علی نیست
با آل عمر کینه قدیمت عجم را

واتا:

سهر و تاجی کیسرای عه‌جهمی تیشکاند
ره‌گ و ریشه‌ی جهمی دا به‌ بای فه‌وتان
(مه‌دینه) شه‌به‌یخوونی کرده سهر (مه‌دائین)
تاج و ئالای له‌ شاهانی عه‌جهم وهرگرت
ئه‌م بـئـه‌ده‌بـیـه له‌گه‌ل ئالی عومهر له‌به‌ر خاتری عه‌لی نییه
عه‌جهم کینه‌یان له‌گه‌ل ئالی عومهر کۆنه.

له‌ جیگایه‌کی تری، له‌سهر «شیخین و شیری لافتی» که گوایه له‌سهر وته‌ی پیغه‌مبه‌ر
(ص): «لافتی الا علی ولا سیف الا ذو الفقار» شیخ ره‌زا ئه‌مه‌ به‌ده‌ست در‌ئ‌شیه‌کی زۆر
داده‌نی و له‌م شیعره‌ی خواره‌وه له‌ پۆزیان دده‌ا.

نـعش خـبـیث خـویشـرا ایرانیان بهـر شـرف
پـیـویسـتـه سوـی کـریـلا می آورند ازهر طرف
در داده آخوندها صلا، کز سایه‌ء اهل ولا
(ان یدفنوا فی کریلا یغفر لهم ماقد سلف)

واتا:

ئیرانیه‌کان له‌ پیتناوی شه‌ره‌فدا تهرمی چه‌په‌لی خویان
په‌ی ده‌رپه‌ی له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه ئه‌هین بۆ که‌ربه‌لا
ناخونده‌کان بانگ و سه‌لایان هه‌لداوه که وا له‌ سایه‌ی ئه‌وانه‌دا دۆستی ئالویه‌یتن.

ئەگەر لە کەربەلا بئێژتین لە هەموو گوناھی پێشوویان خۆش دەبریت.

پس ای گروه بدگمان، شیخین و شاه انس و جان
پهلوی هم در یک مکان، چون سه گهر در يهک صدف
باشند از رحمت بری، در حیرتم زین داوری
تاکی به این جهل و خری، ای مردمان نا خلف

واتا:

کەواتە ئەی گرژی بەد گومان، (شە یخەین) (ئەبویەکر و عومەر) و پێغەمبەر
لە پال یەک و لە یەک شوێنا وەک سێ گەوھەر وان لە صەدەفیکا.

لە رحمت بەری بن، من لەم داوەرایی ئیوھ سەرسامم

ئەی پیاوانی نارەسەن تاکی لەم نەزانی و کەریبەدان!

شیخین و شیرری لافتی عین هم اند این هرسەتا
بر دینتان واحسرتا، برکینتان یا للأسف
آخر زشاه انبیا، شرمی کنید ای بی حیا
کی شاه باز کبیریا، کمتزر مولای نجف

واتا:

ئەبویەکر و عومەریش هەر وەک ئەبویەکر و عومەر و پێغەمبەرن

ئەی داخم بۆ تایینتان و وہی خەفەتم بۆ کینەتان

هەی بێ حەیا یینە شەرمی لەشای پێغەمبەران بکەن

چۆن ئەبێ شابازی کبیریا کە پێغەمبەرە لە حەزرتی عەلی کەمتر بێ!

بگشا (رضا) درج دهن، پاشیدە کن درسخن

بر قلب بدخـواهان بزن تیغ زبان لاتخف

واتا:

(پەزا) نقتیمی دەم و دانت بکەرەووە و قسە ی وەک دوو بلاو کەرەووە،

ببیدە لە جەرگی ناحەزان بە تیغی زمانت و هیچ مەترسە.

مەدحی ناصیرەددین شاه

ناصرەددین شاه (۱۸۳۱-۱۸۹۶) لە بنەمالە ی شاهانی قاجارە کە لە پەسەندا لە

تازهری تازهریایجانن و تاکو ئینقیلابی رهزاخانی پههلهوی دژی ئهحمده شاه حوكمی ئیرانیان کرد. ناصیرهددین شاه پیوهندی لهگهلا و لاتانی ئهروپادا پهیدا کرد و دهرگای ئیرانی بۆ سهرمایه دارانی ئهوان کردهوه. له کاتی حوكمرا نیدا گه مارۆی (ههرات) یدا، بهلام له بهر ئهوهی ئینگلیزهکان باشووری ئیرانیان داگیرکرد، گه رایه وه. له دوا بیدا له لایهن میرزا رهزای کرمانی کوژرا.

شیخ رهزا، له م شبعره فارسییه دا مه دحی ئه کات و ئه لیت:

گر شعاع خسرو انجم بنودی ماهرا
ماه میگفتم جمال (ناصرالدین) شاهرا
نورماه از آفتاب و نور شاه از خویشتن
در حقیقت فرق بسیارست شاه و ماهرا

واتا:

ئه گهر مانگ له تیشکی شای ئه ستیره کان نه بوایه (که رۆژه)
ئه موت جوانیی ناصیرهددین شا مانگه، (بهلام نالیم چونکه)
رۆشنایی مانگ له خۆره وهیه، رۆشنایی شا له خۆبه وهیه
له راستیدا جیاوازی زۆره له نیتوان شا و مانگدا

گر نه از خط شعاع مهر بگرفتی ضیاء
در فلک از شـمـرم رویش گم نمودی راهرا
کبک را از سایه ی عدلش ز شاهین باک نیست
میزند هر دم بگردون بانگ قاها قاهرا

واتا:

ئه گهر مانگ له ناسماندا تیشکی له هیتلی تیشکی رۆژ وهر نه گرتایه
له شهرمی رووی شادا ریتی له ناسماندا ون ئه کرد (چونکه بهرچاوی تاریک ئه بوو)
له سایه ی داد پهروه ریی ئه ودا که و باکی له شاهین نییه
بۆیه هه همیشه بانگه وازی (قا.. قا..) له گهردووندا لی ئه دا

این همان شاهیهست کز بهر عدالت گستری
شیررا گوید شبان شوگلهء روباها
گفت بامن ابلهی کوتاه بین از روی تیز

قبله ء عالم توانی گفتن این جم جاھرا

واتا:

ئەمە ھەر ئەو شاھەییە کە بۆ داد بلاوکردنەوہ
بە شیر ئەلێ ببە بە شوانی رانە ریتیوی
گینلیکی کورت بین لە رووی رق و کینەوہ پیتی وتم:
ئەتوانی بەم شاھە بلێی: قیبلە ی جیھان؟

گفتم ای کوتە نظر آخرنە او ظل خداست
سرور عالم بباید گفت ظل اللہ را
این همان شاھ جهاندارست کش خاقان چین
عرضه میدارد کہ دیرن بنده ام درگاھرا

واتا:

پیم وت: ئە ی بەرچاو کورت ئاخرنە ئەو سیتیبری خوا نییە؟
کہ گەورە ی جیھان ئەبێ پیتی بوتری: سیتیبری خودا
ئەم ئەو پاشا دونیا بە دەستەبە کہ خاقانی چین عەرز ی ئەکا
ئەلێ: من بەندەبەکی کۆنی دەرگای تۆم.

تەلغرافیک بۆ ناصیرەددین شا

لە دەس پینکردنی ئەم شیعەرەدا، شیخ رەزا، باسی تەلگراف دەکات چۆن بەیەک لەحزە
وہکو تیشکی ھەتاو دووربی صەد سالی قەمچ دەکات و ھاواری دەگەیییتە شا و
دەلیت:

ای تل تونیک واسطه ء داد خـواھرا
واقف کنی ز حال گدا پادشاھرا
در یک نظر، بەیک حرکت، چون شعاع شمس،
طی میکنی مسافه ء صد ساله راھرا

واتا:

ئە ی تەلگراف! تۆ ھۆبەکی چاکی بۆ ئەوہی دادی بوئ
پادشا لە حالی گەدا ئاگادار ئەکە ی

به جووله‌یهک و له چاو ترووکا نیکا وهک تیشکی پوژ
پیتوانه‌ی سه‌د ساله ری ئه‌پری

فرسخ بریدن تو بقدر پریدنست
از صحن دیده تا سر مژگان نگاهرا
تا پای تخت خسرو گیتی ستان برو
از من ببوس خاک در بارگاهرا

واتا:

فرسحق برینی تو ئه‌ونده‌ی ئه‌ویه
که روانینی چاو له ناو چاوه‌وه تا برژانگ ئه‌فری
تا به‌ریتی ته‌ختی پادشای جیهانگیر بری
له جیاتی من خاکی به‌ر ده‌رگای باره‌گای ماچ بکه

بر خوان دوعای دولت و انگاه عرض کن
شرح نیازمندی این بنده شاهرا
آرایش اریکه جم، خسرو و عجم،
دارای ملک ری، شه‌گیتی پناهررا

واتا:

دوعای به‌رده‌وامی ده‌وله‌تی بو بکه و پاشان به‌ دریتی
داواکاریه‌کانی ئه‌م به‌نده‌یه عه‌رزی حوزووری شا بکه
ئه‌ی مایه‌ی رازانه‌وه‌ی پشتینی جه‌مشید و خوسه‌ره‌وی عه‌جه‌م
ئه‌ی خاوه‌نی مولکی ره‌ی و شای جیهان په‌نا

آن خسروی که (ناصردین محمد است)
بر خلق آیتی است ز رحمت اله‌هرا
از انجمن سپاه فزونتر بود ولی
انجا که حیدر است چه حاجت سپاهرا

واتا:

ئه‌و خوسه‌ره‌وی که یارمه‌تی ده‌ری ئایینی موحه‌مه‌ده
نیشانه‌ی ره‌حمه‌ته له خاوه‌ بو خه‌لق

له شكري له ئهستيره زۆرتن بهلام

مادام چه يدهر هه بهی بۆ پشتیوانیی، سوپای بۆچییه؟

مهرا بروی انور شه ميکند قیاس
آنکس که از سفید نداند سیاهرا
یارب بحق آل علی پایدار کن
جاه و جلال، حشمت روحی فداهرا

واتا:

ئهو که سهی رهش و سپی له بهک ناکاتهوه

قیاسی مانگ له رووی شا ئهکا

خوایه بۆ خاتری ئالی عهلی

جاه و جهلال و حیشه مه تی ئه م شایه - به قوریانی بهم - پایه دارکه

درشه کمال ذاتی و درماه عارض است
فرق است آسمان و زمین شاه و ماهرا
باز یچه نیست منقبت خسروان (رضا)
کی طاقت تحمل کوه است کاهرا

واتا:

تهواوی له شادا هی خو به تی و له مانگدا له لاوه هاتوه

شاه و مانگ جیاوازیان جیاوازیی ئاسمان و زهوییه،

(رهزا) تاريف کردنی پادشایان گالته نییه

که ی گایهک توانای هه لگرتنی کیتوکی هه یه

مه بهستی «حافظ» له پرسیری ناصیره ددین شادا

ناصره ددین شا له شاعیران ده پرسیت: مه بهستی «حافظ» چییه که ده لیت: «بلبلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت». گه لیتک له شاعیران وهلامی شا ده ده نه وه، به لام شا هیچیانی به دل نابیت. ئه م پرسیاره ده گاته شیخ رهزایش. شیخ رهزا له سه ره همان کیش و قافییه ئه م وهلامی شا ده داته وه و زۆری به دل ده بی و به خششی ده دات. ششاه والا وقت طالع روی در ادبار داشت

این دل غم منزلم را غرق در اکنار داشت
بر سرورم صد هزاران کوه عصبه بار داشت
صاحباً در حالتی کین بنده غم بسیار داشت
یادم آمد آن کلام آنجناب اظهار داشت

واتا:

ئهی پادشای پایه بلند، کاتی که بهخت رووی له پشت هه لکردن بوو
ئهم دلهی خۆم له مالمدا نوقمی لیتی کردبوو
صه دان هه زار کیتی غم به سهر شادیمه وه بووه بار
گوره م: له کاتیکدا که ئهم بهنده یه خه می زۆری له دلا بوو
هاته بیرم ئهو قسه ی ئهو جه نابه که وای ده بری

کرده بودی ز امتحان با شاعران گفت و شکفت
کز وجود من بر و در منظر عالم برفت
هیچ کسی بر وفق طبع من در معنی نسفت
گفته بودی مقصد حافظ چه بود از آن چه گفت
«بلبلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت»

واتا:

بۆ تاقی کردنه وه له گه ل شاعیراندا قسه ت کردبوو و گویت بۆ شل کردبوون
که بوونی من به دیمه ن له بهر چاوی جیهان رویشتبوو*
کهس به گویره ی ئاره زووی من مرواری مانای نه سمی
فه رموو بووت مه به ستی (حافظ) له وه چیبه که وتوو یه؛

* واته: کهس بیری له بوونی من نه کردبووه وه تا بانگ بکریتم بۆ ئهو تاقیکردنه وه و پرسیاره.

زان حبیب حی وحق امداد فیض سرمدی
بس تضرع کردمماند در باب آل احمدی
ذات احمد را شفیع آورده برهر مقصدی
نصف شب غواص کردیدم به به حری ابجدی
تا ببینم این صدف آیا چه در دربار داشت

واتا:

زۆر داوای بهره‌که‌تی همیشه‌بییان لهو خۆشه‌ویستی خوای به‌حق و زیندوه‌کردووه
له‌باره‌ی ئالی پیغه‌مبه‌ره‌وه زۆر پاراونه‌ته‌وه
بۆ هه‌ر مه‌به‌ستی زاتی پیغه‌مبه‌ریان کردووه‌ته‌تکا‌کار
نبوه‌شهو وه‌ک ئه‌وانه‌ی ئه‌چنه‌بنی ئاو به‌ده‌ریای هه‌رفی ئه‌بجه‌دیدا نو‌قم خوارد
تا بزانه‌چه‌مرواریه‌که‌که‌له‌ناو ئه‌و سه‌ده‌ده‌دا شارراوه‌ته‌وه.

زان همه‌مردان بیامد صفوت جاروی کش
بر دل آمد معنی شیرین بس بی عیب و غش
لوح قلبم را صفاداند همی آینه‌وش
بلبلی برگ گلی شد سیصد و پنجاه و شش
با حسین و با حسن هم با علی معیار داشت

واتا:

له‌وه‌موو مه‌ردانی خواوه‌خاوینبیه‌کی زۆربین گه‌ردو ناته‌واوی هات به‌دلدا
واتایه‌کی جوانی زۆر بیگه‌ردو ناته‌واوی هات به‌دلدا
ته‌خته‌ی دل‌می خاوتین کرده‌وه وه‌ک ئاوینه‌یه‌که‌پاک بکرتیه‌وه
پسته‌ی «بلبلی برگ گلی» ئه‌کاته‌سیتی سه‌د و په‌نجا و شه‌ش
له‌گه‌ل سێ و شه‌ی (حسین) و (حسن) و (علی) هاوسه‌نگه‌.

این چنین جاری است عادات حکیم ذو‌المنن
بهر ترفیع همان قطب رفیع ممتحن
بر گـرـوه اولیـا بارد بلاهای فتن
برگ گل سبـزاست آن دارد نشانی از حسن
چونکه در روز وفاتش سبزی رخسار داشت

واتا:

عاده‌تی خوای خاوه‌ن حیکه‌ته‌تی به‌خشنده‌وا رۆبشتووه
بۆ پایه‌به‌رز کردنی ئه‌و قوتیه‌به‌رزه‌تا‌قی کراوه‌یه
به‌لا و فیتنه‌به‌سه‌ر ده‌سته‌ی ئه‌ولیا‌دا ئه‌باری
به‌رگی گۆل سه‌وزه‌و نیشانه‌ی (حسن) ی پی‌تووه‌یه
چونکه‌له‌رۆژی وه‌فاتی رو‌خساری سه‌وز هه‌لگه‌را‌بوو

این نمیباشد خدا نخواستہ آزین و شین
این همی باشد خداوداند پی اسرار بین
آنچه رفت برنسل شاه غازی بدر و حنین
رنگ گل سرخست آن دارد نشانی از حسین
چونکہ در حین شہادت سرخیء رخسار داشت

واتا:

خو خۆی ئەمە لە چاکی و خراپییەوہ نییە
خو خۆی ئەزانێ ئەمە ھەمووی لە پاژەکانی نیتوانەوہیە
ئەوہی بەسەر نەوہی غەزاکەری بەدر و حویندنا تێپەپوہ
پەنگی گۆل سوورە نیشانەیی حوسەینی پێتوہیە
چونکہ لەکاتی شەھید بوونیا روخساری سوور ھەنگەراہو

چونکہ در عصر سعادت قطب بوده نزد کل
پیش آزین دانسته حالت زان شده مأمور پل
وز معارف نوش کرده از نبی نوشاب مل
بلبلی باشد علی کز فرقت آن هر دو گل
واندران برگ و نوا خوش نالهای زار داشت

واتا:

چونکہ لە سەر دەمی پێغەمبەردا لای ھەموان قوتب بووہ
لە پیشتردا حالەتەکەیی زانیوہ
لە پێغەمبەریشەوہ شەرابی زانستی نۆش کردووہ
بولبلەکەیش (عەلی) یە چونکہ لەبەر جیا بوونەوہی لە و جووتە گۆلەیی
نالە و ھاواری زۆر خۆش ھەبو لەناو ئەو گەلا و ئاوازانەدا

صد هزاران رحمت حق باد برجان رضا
بس به‌والله پیمبر شافعش روز جزا
من ز ایمان کرده ام از جان حب مرتضی
من نهانی گویم این تخمیس از بهر رضا
تا بدانندش (رضا) ایمان بسی انوار داشت

واتا:

سهدهزار رحمت له گيانی (رضا) بڼي
تهنھا پيغهمبهر تکاکاري بڼي لای خودا له پژ سزادانه وه
من له باوهري خومه وه به گيانی خوشه ويستی (علي) م کردو وه
من به نهیني هم پيغخ خسته کييه پژ زامه نديي هم ليم
تا بزائن (رهزا) باوهري زور روشن بووه.

مه دحي حوسامولولک له پيڼجه يه ک له سر شيعري حافظ

له مه دحي حوسامولولک، شيخ رهزا بهو هيوايه يه که قسه کاني بگاته شا که ده لیت:

من اگر روان نسازم به پيمبر صبارا
بحسام ملک و مللت که ترحمی خدارا
ز مقربان خاقان که شود وسیله مارا
بملازمان سلطان که رساند این دعا را
که بشکر پادشاهی ز نظر مران گذارا

واتا:

من هم گهر به په يامبهري بادی سه بادا
هه وال نه نيرم پژ (حسام الملك والملة) که
کي له نزيکاني خاقان هم بڼي به هؤ پژ نيمه
هم پارانه ويه بگه يه نڼي به نزيکاني خاقان
که له سوپاسی پادشاييتدا گه دا له بيړی خوت مه به ره وه

من اگرچی بينوايم، تو وزير پادشاهی
من اگرچی در حضيضم، تو بر اوج مهروماهی
ز میان ما تفاوت زمه است تا بجاهی
همه شب در این اميدم که نسيم صبحگاهی
به پيام آشنائی بنوازد آشنارا

واتا:

من هر چند هم ژارم و تو وه زيړی پادشای

من هەر چەند لە بنی چالام و تۆ لە خۆر و مانگدای
لە نێوان ئێمەدا جیاوازی لە مانگەوه تا ماسییەکهی گا بەسەر پشتیبه‌وه‌یه
هه‌موو شه‌وێ به‌ هیوای ئەوهم شنه‌بای به‌یانیان
به‌ په‌یامی ناشنایی دڵنه‌واییی ناشنای خۆی بکا

من اگر بحکم تقدیر شده روم جایگاهم
به‌ه‌وای ملک ایران بأمید قرب شاهم
شده رومیان زهر سو‌چو رقیب سد راهم
ز رقیب دیو سیرت بخدای خود پناهم
مگر آن شهاب ثاقب مددی کند سهارا

واتا:

من ئەگەر به‌ بریاری قه‌ده‌ر و لاتنی پۆم بووه‌ به‌جێم
به‌ هیوای نزیککی له‌ شاوهم له‌ به‌ر ئاره‌زووی و لاتنی ئێران
پرومییه‌کان له‌ هه‌ر لا وه‌ک دوژمن وان به‌سەر پێمه‌وه‌ لێیان گرتووم
په‌نام به‌ خ‌وای خۆم گرتووه‌ له‌ دوژمنی دێ و په‌وشت
مه‌گه‌ر ئەو ئەستێره‌ی ک‌شاوه‌ (که‌ په‌جمی شه‌بتان ئەکا) یارمه‌تییکی ئەم ناچیزه‌ بدا که‌ وه‌ک
ئەستێره‌ی (سوها) یه‌.

تو که آفتاب صبحی قدحت ز نور لب ریز
پی زره‌های ناچیز ک‌رمت و سیله‌ انگیز
سحری (رضای) خودرا بده‌ن نوانه‌ ریز
بخدا که‌ جرعه‌ ده‌ (بحافظ) سحر خیز
که‌ بوقت صب‌حگاهی اثری بود دعا‌را

واتا:

تۆ که‌ خۆری سبه‌ینانی، پیاڵه‌که‌ت لێوانلیتیه‌ له‌ نوور
به‌خششت هۆ ئە‌دۆژیته‌وه‌ بۆ گه‌یشتن به‌م ورده‌ ناچیزانه‌
بارانیکی ره‌حمه‌تی سبه‌ینانی په‌زانه‌ندیی خۆت به‌سەر سه‌لوپنکی منا بریتیه‌
تو خودا قومێ بده‌ به‌ حافزی سبه‌ینان له‌ خه‌و راپه‌ریو
چونکه‌ کاتی سبه‌ینان کاری خۆی ئەکا دۆعا و پارانه‌وه‌

شیخ رِزَا، وهکو هه موو ئاده میزادیک، یه کیکی خوش دهویست و رقی له یه کیکی تری ده بیته وه. له کاتیکدا ده لیت:

افتخار همه ایران به نظام العلماء است

این سخن مظهر تصدیق جمیع حکما است

واتا:

شانازی هه موو ئیران به نیزامولعه له ماوه به

ئه م قسه به دیه نی باوه ر پی کردنی هه موو خاوه ن ویل و که مالتیکه

له چوار خشته به کدا ئه مه ی خواره وه به (ابن ملجم) ده لیت:

نخواهم ملک کیخسرو، نجویم مسند جم را

بنرخ نیم جو نخرم متاع هر دو عالمرا

نگردم روز محشر عهد باشد داخل جنت

بحق شاه مردان تا نگایم (ابن ملجمرا)

واتا:

مولکی که یخوسره وم ناوی، پایه ی جه مشیدم ناوی

هه موو که لویه لی هه ردوو دنیا به نرخ نیو دنکه جو ناکرم

عه هد بی رۆزی حه شر ناچمه ناو به هه شت

تا ئیینو مه لجم نه گیم، قه سه م به شاهی مه ردان

هه دجی یوونس خانی والیی سنه

شیخانی تالهبانی له ئیراندا، به تاییه تی له ناوچه و شاره کانی کرماشان و سنه و سابلاغ و موکریان و هه ورامان ده رویش و مریدیکی زۆریان هه بوو. شیخ رِزَا له بهر ئه وه ی شیخ عه لیبی کاکی پوست نشینی ته کیه ی که رکووک بوو، ده چیتته سنه و ده یه ویت ته کیه ییک له وی دروست بکات، به لام به چی. ئه م شیعره دنووسیت بۆ یوونس خانی والیی سنه.

من دراین مملکت روم کسه بادا ویران

خوار و بدنام شدم همچو عمر در ایران

نه بايران بودم جاي اقامت نه بروم
گشته ام زير فلک همچو فلک سرگردان
شيخم و نيست مراجاي برو تكيه کنم
نکنم تكيه مگر بر کرم يونس خان

واتا:

من له م ولاتي رومه دا - خوا ویرانی کا -
زهليل و بهد ناو بووم وهک عومهر چۆن له ئيرانا زهليل و بهد ناوه
نه له ئيران جيم ههيه نيشته جي بيم و نه له رۆم
له ئير ئه م ئاسمانه دا وهک که شتي سه رگه رانم هه ر رۆزي له جيبه کم
شيخم و جيبه کم نيبه پالي پتوه بدهم و پشتي بي بيه ستم
پشت به که س نابه ستم مه گه ر به به خششي يونس خان.

شيخ رها و دهوله تي عوسمانی

شيخ رها له سه رده مي حوكمي عوسمانی له كوردستاندا له دايك بووه و له دووا
سالانی نه و حوكمه دا (۱۹۱۰) كوچي دوايي كردووه. سولتانی عوسمانی؛ به ناوی
«خه ليفه ی ئيسلام» دهسته لاتی خويان به سه ر گه ليك له ولاتانی ئيسلام، به تايبه تي
ولاتانی عه رهب و كورددا كيشاوه. شپوهی حوكمی ئه م سولتانا نه، حوكميكي ئوتوكراتی،
كه دهستووری ولات دهسته لاتی سولتان بوو و ناوی «امير المؤمنین» ی له خو ده نا و ئه و
حوكمه ی به حوكمی ئيلاهی ده ناسرا و هيج هيزتيك نه يده توانی سنوورتيك بو دهسته لاتی
دانیت. ئيمپراتوريه تي عوسمانی دابه ش كرابووه ده یان «ولایه ت» كه (والی) ده بيرده رپوه
و له سه رووی ئه وانیشه وه سه رله شكر (مير نالای) ده يتوانی والی و موته سه ريف لابه رپت
و به كيتکی تری بو دانیت. له بهر ئه وه ياسايه ك نه بوو بو پاراستنی مافی ئه مانه، ئه مانیش
ده یانه ويست به كه مترین كات خويان ده وله مه ند بکه ن و به هه وه سی خويان جوړه ها
باجیان ده خسته سه ر ميلله ت و له دزی و به رتيل خواردن دريغيان نه ده كرد و بو ده مكوت
كردنی ميلله تيش چه شن سوپاييان رتيك ده خست. له پيشاندا له شكری ده ره به گی
و له پاشان «به نکی چه ری» و له پاشاندا له شكری نيزامی و بو يارمه تیی ئه وانیش،
هيزی (ژاندارم = جه ندرمه) له زه مانی حوكمرانی سولتان عه بدولحه ميديش، له

کوردستاندا سوپای (حه میدییه) له کوردهکان دانرا، وهکو حهسه نئاغای زهنگنه له ناوچهی خانهقین تاکو شارهبان و صالح بهگی نهوتچی له کهرکووک و حوسین ئاغا ههمه وهند له ناوچهی سولهیمانی کرانه (تابور ئاغاسی).

شیخ رهزا له سه رهتای ژیانیدا، وهکو و زۆریه ی خهلق، دهولهتی عوسمانیی به پاریزه ری ولاتی ئیسلام دژی گاوران داده نا. بهلام وهکو رۆشنبیریک رهخه ی له که مو کورتی و کرده وه نارهاکانی کاربه دهستانی گرتوه و په رده ی له روو هه لمالیون و له پاشاندا، نهک ته نهها له کاربه دهستان، به لکو له رژیمی ئه و دهوله ته و له سولتانیس ده گریت. له شیعه رکانی شیخ رهزادا، له سه ره تاوه مه دحیککی زۆر سولتان عه بدولعه زیز و سولتان عه بدولعه مید ئه کات و به سیبه ری خوا له سه ره ئه رز داده تی و له پاشان که هاتوچۆی ئه سته موول ئه کا و له گه ل گه لیک له رۆشنبیرانی کورد و تورک ناسیاوی و پیوه ندی په یدا ئه کات، دهس ده کاته ره خه گرتن و له پاشان هه جو و له عه نه تی لئ کردنیان.

ئهم گۆرانکاربیانه هاوکاتن له گه ل گۆرانکاریی بارودۆخی سیاسی و کۆمه لابه تیی ولات و ده رکه وتنی هه ست و بیروباوه ری نوئی ئه و سه رده مه.

شیخ رهزا له م شیعه ر تورکیبه دا له سه ره تای ژیانیدا مه دحی سولتان عه بدولعه زیز ئه کات. سولتان عه بدولعه زیز؛ هه ر چه نیک ویستی هه ندی ئیسلالات له ئیمپراتوریه تی عوسمانیدا بکات، به لام بووه هۆی پامال کردنی سامانی ده ولت و جیابوونه وه ی رۆمانیا و صرب و بولغارستان و مصر. شیخ رهزا ده لئیت:

کردم بکار نامهء شاهان بسی نگاه
برهم زدم جریدهء این کهنه کار گاه
از حال خسروان زمان جستم آگهی
انان که بوده اند خداوند دستگاه

واتا:

سه بیرکی زۆری کارنامه ی پادشاهانم کردوه
دهفته ری ئه م کارگا کۆنه ی دونیام په ره په ره کردوه ته وه
به دوای هه والی پادشاهانی جیهاندا گه راوم
ئه وانهی که خاوه ن باره گا بوون

ساسانیان بحکمت و سامانیان بملک

عباسییان بدولت و سلجوقییان بجاه
هر چند خواستم که بیایم نیافتم
شاهی بفر و دولت (عبدالعزیز شاه)

واتا:

ساسانیان به حکمت و سامانیان به دارایی
عباسییان به دولت و سلجوقیان به پایه و پله
هرچند ویستم بیدوزمه‌وه نه‌مدوزیبه‌وه
شاهی له شان و شکوی ده‌ولته‌تی سولتان عه‌بدولعه‌زیزدا بی.

چشم سپهر و دیده‌ء دوران ندیده است
شاهنشاهی بدین حشم و لشکر و سپاه
این تخت و این اساس و این گنج و این گهر
وین تاج و تخت و این علم و چتر و بارگاه

واتا:

چاوی ناسمان و دیده‌ی زهمانه نه‌یدیوه
شاهنشایی نه‌ونده ده‌ستو دائیره و له‌شکر و سویای بی
نم ته‌خته و نم بنه‌رته و نم گه‌نجه و نم گه‌وه‌ره
نم ته‌خت و تاجه و نم به‌یداخ و چه‌تر و باره‌گایه

این لشکر نظام که کوکرده گوش چرخ
از ناله‌ء نفیر بهر شام و صبحگاه
خورشید سایه گستر و جمشید تاجور
دارای بنده پرور و سلطان دین پناه

واتا:

نم سویای ریک و پیک و نیزامیبیه که گویی چه‌رخی گه‌ردوونی که‌ر کردووه
به هوی ناله‌ی بووقیبیه‌وه نیواران و به‌یانیان
وهک خور سیبهری بو‌همو و لایح کردووه وهک جه‌مشید خاوه‌نی تاج.
وهک دارای به‌نده په‌روه‌رو، سولتانی پشتوپه‌نای ثابینه

فخر دول، ملاذ ملل، مایهء امل
ظل خدا، امام هدی، سایهء الیه
میگفتم از ستایش او شمهء ولی
یارای هرکس نبود مدح پادشاه

واتا:

شانازی دهولته تانه، په نای گه لانه، مایه هیوایه
سایه خودایه پیشه وای رینمونیبیه، سببهری خودایه
ئه موست چهرده بین باسی ئه و بکه م و به شان و بالیا هه لدهم
به لام له توانای هه موو که سیکا نیبه تاریفی پادشا بکا

کی دارد احتیاج بتعریف چون منی
بسط جلال شه که زماههست تا بماه
خواهم یکی مساعده از طبع تا دهم
داد سخن بمدحت دستور پادشاه

واتا:

که ی پیوستی به تاریخ کردنی که سیک کی وه ک منه
به ریلایی شان و شکزی پادشا که له مانگه وه تا گا و ماهی گرتووه
ئه مهوئ سروشتم یارمه تیم بدا
تا رازی قسه بینمه سهر تاریفی وه زیری شا

صدری که گر تلافی وافی نمیشدی
دولت خراب گشستی و ملت شدی پناه
محمود ندیم پاشا صدری که بر درش
کرداست چرخ، قامت تعظیم مرا دوتاه

واتا:

سهره ک وه زیری که ئه گهر نه بوایه به چاره سازی به شکهری،
ولات ویران نه بوو و میللهت له ناو ئه چوو
محمود نه دیم پاشا ئه و سهره ک وه زیری له بهر دهرگایا
چه رخی گهر دوون بالای خوی نوشتان دووه ته وه بو دووباره ته عظیم کردنی

یهک یهک به دست و بازوئی زرین بیست
هر رخنهء که یامته بنیاد ملک راه
دم درکش ای (رضا) که ندارند نسبتی
دریاؤ قطره، ذره و خورشید و کوه و کاه

واتا:

به دست و بازووی بیروپای سہنگینی خوئی
یهکه یهکه هموو ئه و کون و کهله بهرانهی گرتووہ که ریتیان کهوتووہ تہ بنیادیی دهولت
دهمی خوٚت بگرہ (رہزا) چونکہ بهراورد ناکرتین به یهک:
دہریا و دلٚوپ و، توٚقال و خوٚرو، کیتو و کا.

شیخ رہزا و سولتان عہدولحہ مید

زوریہی ژبانی شیخ رہزا له سہردهمی حوکمرانیی سولتان عہدولحہ مید بوو. سولتان بو
چہ سپاندنی (دهسته لاتی ئیلاھی) ای خوئی، پیوانی ئابین پهرست و شیخانی رپیازی
دہرویشی و مہلاکانی له خوئی نزدیک ئه کرده وہ و چاوه دپیری مزگهت و تهکیه و
خانہ قاکانی ده کرد، له بهرئہ وہ پیوانی ئابین به چاوی پاریزہری ولاتی ئیسلام تہ ماشای
سولتان عہدولحہ میدیان ئه کرد.

شیخ رہزا، له سہرہتای ژبانییدا، ہر بہو ہہستہ تہ ماشای سولتانی ده کرد و لہم شیعرہ
تورکییہ دا مہدحی سولتان عہدولحہ مید ئه کات و ئه لیت:

سریر سلطنت ملک الیمن آل عوسماندر
خلافت خاندان پروہرده (عبدالحمید خان) در
وکیل فخر عالم، زیدہء ذریت آدم
امیر المؤمنین، ظل خدا، محبوبی یزداندر

واتا:

شکوئی پادشاهی تہختی شاہیی نالی عوسمانہ
پہرہرہدی خانہدانی خہلافہت عہدولحہ مید خانہ
جینشینی پیغہ مہر، زوبدہی نہوہی ئادہم
میری موسلمانان و سببہری خودا و خوٚشہ ویستی یہزدانہ

بیلنمز هیئت شاهانه‌سی عکس تجلادن
ملکدر، یا ملک شاه جهان، یا ماه تاباندر
خرد مندانده عاجز عقل کل قاصر
زه اندیشه باغلو قوهء ادراکه حیراندر

واتا:

له عه‌کسی جلوه کردندا نازانریت هه‌یئه‌تی شاهانه‌ی
فریشته‌یه یا مه‌لیکی شای جیهان یان مانگی تابانه
هوششمه‌ندان په‌ک که‌وتووه عه‌قلی هه‌موو قاصر
به پیتی بیرکردنه‌وه به‌ستراوه، هیتی له تیگه‌یشتنی سه‌رسامه.

النده کاسهء شمس و قمر ده‌رگانه قارشو
بوکلمش سانکه گردون بر گدای کاسه گرداندر
باصوب ناف زمینه، عرشه چیقمش تخت اجالی
دگل باد اوزره دوران ایلیمان تخت سلیماندر

واتا:

ئه‌وه‌ی کاسه‌ی خۆر و مانگی به‌ده‌سته‌وه‌یه به‌رامبه‌ر ده‌رگای ئه‌و
قه‌مچ بووه وه‌کوو گه‌ردوون گه‌دایه‌کی کاسه هه‌لگره
ته‌خت شکۆی کوتراوه‌ته ناوکی زه‌وی شکۆی گه‌یشتووه‌ته‌ر عه‌رشه‌ی ئاسمان
ده‌لئی ته‌ختی سوله‌یما‌نه به‌سه‌ر هه‌وادا ده‌سووریتته‌وه

بولنمز گلش عصرنده غمدن دیدهء گریان
نسیم رآفتندن گل گبی بلبلده خنداندر
اوگوندن کیم ایشتمش صیت عدلک چرخ دون پرور
بنمله ایتدیکی جوورو جفالردن پشیماندر

واتا:

له عه‌صری شادیدا، چاوی گریانی غم نابینریت
له شنه‌بای دل نهرمیدا، بولبولیش وه‌کوو گوول پتیده‌که‌نیت
له‌و رۆژه‌وه ئه‌وه‌ی بیستوویه‌تی ناوی عه‌دلت، چه‌رخه‌ی ناکه‌سان
له‌و جه‌ور و جه‌فایه‌ی که له‌گه‌ل مندا کردوویه‌تی په‌شیمان.

یقه قورتارمق ایستر پنجه ء قانون عدلکدن
انکچون گاه یر آلتنده، گاه ابر ایچره پنهاندر
ینه چیقماز او شاهک عهدهء مدح و ثناسندن
(رضا) گر فی المثل فن سخندانیده حساندر

واتا:

له چنگی یاسای عهدلت ده به ویت یاخه رزگار کات،
له بهرته وه ده میتک له ژیر تهرز و ده میتک له ناوی هه وردا شارا و ده
دیشان له عهده ی مدح و سوپاسی نه و شایه ده رناچیت،
رهزا نه گهر له هونه ری قسه زانیدا بیته (حسان)

همیشه تا قمر رونق فزای طارم خضرا
همیشه تا (زحل) آرایش ایوان کیواندر
الهی بر قرار اولسون عافیت اوزره
وجود پادشاه عصرمز کیم جود و احساندر

واتا:

همیشه تا وه کو مانگ ره نه ق نه داته ئاسمانی شین
همیشه تا (زحل) نه یوانی گیتی نه رازیتته وه
خودایا هه پایه دار بی به له ش ساغیبه وه
هه بوونی پادشای سهرده می ئیمه که نه و هه م سه خاوه ت و هه م چاکه به .

له مه دحیک تری سولتان عه بدولحه مید؛ شیخ رهزا له دوا به یته که ی شیعریک تری
تورکیدا، خو ی به سولتان ده ناسیتیت که سولتان ریزیک زوری به رامبه ر شیخ
عه بدولرهمانی باوکی هه بوو و ده لیت:

(قل هو الله احد) حرز سرمایه افسرک
مست صهبای (الم شرح) دل دانشورک
مستشار عقل او همدک (روح الامین)
دستگیرک فیض اقدس (اسم اعظم) یا ورک

واتا:

(قل هو الله احد) مایه ی ناسایشی گه نجینه ی تاجت

مهستی شهرابی (الم نشرح) دلی دانات
عهقل یه کهم پرس پیکهرت و هاوده مت (روح الامین)
فهیض نه قدس دهستگیرت (اسم اعظم) یا وهرت

تاج و تختک تا ابد محفوظ (الله الصمد)
آیه الكرسي) مدد (انا فتحنا) رهبرک
ریزه سنک آستتـانک درهء تاج الملوک
قرة العین سلاطین خاکپای انورک

واتا:

تاج و تختک تا نه بهد پارتیزگاری (الله صمد)ه
آیه الكرسي) یارمه تیدهرت (انا فتحنا) رهبهرت
ورده بهردی بهردهرگات دورپی تاجی شاهانه
خاکپای نوورانیت (قرة العین)ی شاهان

برجهان کفاره قارشو، غمزهء خوبان گبی
صف چکوب آمادهء هیجا سپاه صفدرک
تاج و تخت دولت یونان دل عاشق گبی
سینه چاک ناخن سم سمند عسکرک

واتا:

بهرامبهر جیهانیتی گاوران وهکو چاو هه لته کاندنی جوانان
سویای دلیرت ریزی بهست نامادهی جهنگه
تاج و تختی دهولته تی یونان وهکو دلی عاشق
سینهی قلیشاوه له بهر سمی نه سپی سه رازتا

جوهر فردن وجودی یوق دیهن جاهل دگل
نص قاطعدر بو دعوی اوزره نوک خنجرک
عرشه آصمه قورقارم عرشی ده ایتسون رخنه دار
جوهر فرد کیان تیغ ثریا جوهرک

واتا:

نهو کهسهی بلیت جهوهری فرد وجودی نییه نهزان نییه

نووکی خه نجهرت ئهم داوايه به به کجار ده برتته وه
به عهرشا مهیکه ره دارا ئه ترسم عهرش بريندار کات
تيغه کهت که گه وه هری تاقانه يه و له گه وه هری (ئوره ييا) يه

هدهد شاهد (سبأ) و سايه ء بال هما
يا دهم باد صبادر رخش آهو پيکرن
جانشين فخر عالمسک عجب می اولسه لر
(جم) قولک (کی) بنده (خاقان) کوله (کسرا) چاکرن

واتا:

هود هودی (سبأ) دۆزه ده يه يا سيبه ري بالي (هوما) يه
باوه شين بای صه بايه ره خشی ئاسکه ئاسات؟
ئايا سه يره، که جينشيني فخری جيهانی
(جم) کۆيلهت، (کهی) به ندهت، (خاقان) عه بدت و (کسرا) نۆکه رت بن؟!

حی قائمله حسابی بر گلور (عبدالحمید)
چوق دوام ایتسون گرک ذات عدالت گسترک
مرحمت کارا، سلیمان حشمتا، شاهنشها
ای (رضا) لب تشنه ء احسان عالم پرورک

واتا:

ژماره ی (حی قائم ۱۷۰) له گه ل ژماره ی (عبدالحمید ۱۶۹) يه ک ده گرن
بۆيه ده بی ذاتی داورتان زۆر بژين
به زه بی کارا، سوله يمان پایه، شاهي شاهان
ئهی (رهزا) ی لیتو تینووی چاکه ی عالمه پروه ری ئهو

شفقت ملت نوازک صورسه کیمدر بو (رضا)
(طالبانی) (عبدالرحمن) زاده موری احقرک
مه رماه اولدقچه روز و شب تابان اوله
اوج برج سلطنتده آفتابی منظرک

واتا:

دلسوزی گه ل نه وازتان گه ر بپرسی کتیه ئهم په زایه م

ئەم مېتروولە ھېچ و پوچە كۆرى عەبدولرەحمانى تالەبانىيە
تا خۆر و مانگ و رۆژ و شەو ھەيە و ھەر شەوق دەداتەوہ
خۆرى رووتان لە كەشكەلانى كەلوو كونگەرەى شاھىيا

سولتان عەبدولرحمەمىد بۆ راکيشانى دلى موسلمانان لە ئاوەدان کردنەوہى تەكیە و
مزگەوت و جىتى خواپەرستى درىغىيى نەدەکرد. لەبەرئەوہ بە فەرمانى ئەو جىتگايەكى
لايەق بۆ (بەرمالى پىغەمبەر) كە لەژىر چاوەدئىرى بەرەى (خادم السجاده) لە كەركووك
دروست كراوہ. شىخ رەزا لە سوپاسدا لە شىعەرىكى توركيدا دەلىت:

پادشاھ آل عوسمان، يعنى خان (عبدالحميد)
قابل انكار دگل احسان فوق العاده سى
پادشاھ انبىايى مس ايدەن سجادەيە
گورمادى لايق زيارتخانە، معتادە سى
بر زيارتخانە، شاھانە انشا قىلدیلر
آسمان دوردقچە دورسن شاھ ایلە شەزادەسى

واتا:

پادشاھ خانەدانى عوسمانى، يانى خان عەبدولرحمەمىد
چاكەى لە عادەت بە دەرى قەد ئىنكار ناكريت
بۆ ئەوانەى دەس لە بەرمالى پادشاھ پىغەمبەران دەدەن
ئەو زيارەتگايەى ئىستای بە لايەق نەدى
زارەتگايەكى شاھانەى بۆ دروست کرد
تاكو ئاسمان ھەيە بىتيت شاه و شازادەى

بۆ روونکردنەوہى مېترووى دروستکردنى زيارەتگاي بەرمالى پىغەمبەر، شىخ رەزا لە
دوا بەيتى ئەم شىعەرە توركىيەدا، لەسەر ژمارەى (ئەبجەدى) دەرى دەخات كە لە ۱۳۰۳ى
كۆچيدا دروست كراوہ.

دولسون ھميشە جيب ھمايون پادشاھ
كىم جود (معنى) (حاتم)ى افسانەيا پدیلر
سجاده، شريفەيە عبدالحميد خان
پك منتظم عمارت شاھانە ياپدیلر

مرکز جهان کلمدی مانندی بر فلک
هر کاری یاپدیلرسه ملوکانه یاپدیلر
تاریخی مطابق واقع دیدی (رضاء)
«سجادهء پیغمبر» «ایچون» خانه یاپدیلر

واتا:

هر پر بی گیرفانی پیروزی پادشاه
که بهخششی (معن) و (حاتم) یان کرده نهفسانه
بۆ بهرمالی بلند پایه عهبدولحه میدخان
ساختمانیکی زۆر ریک و پیتی شاهانه یان دروست کرد
نه هاتوه مه لیه ندی جیهانه وه پادشای وا
هر کاریکی کردوه شایانه کردوه تی
میژووی کردنی پر به پر دۆزییه وه (رهزا)
بۆ سوججاده پیغمبر یانه یان دروست کرد

شیخ رهزا که دهچیتته نهسته موول و له گه ل روشنبیران و نه دیبانی کورد و تورک ناسیاوی
پهیدا نه کات، بۆی دهرده که ویت نه م سولتانه نه و نهفسانه یه نییه که وه کوو نابیده، به بی
رهخنه له گردن له کرده وهی سه ری بۆ دانه وینن. له ویدا چاوی کردوه ته وه، ته ماشا ده کات
نه م شانشینانه ی پادشا له سه ر لاشه ی هه زاران چه وساو هی میلله ت دامه زراوه.
کاربه دهستانیش به دزی و به رتیل خواردن میلله ت ده پرووتیننه وه. دهس ده کاته شکایه ت
کردن و رهخنه گرتن:

قلم آلدیم یازه یم شاهه شکایت نامه
دهشت واقعه دن چاتلدی نوک خامه

واتا:

خامه م گرته دهس سکالا نامه بنووسم بۆ شا
له تاوی خراپه ی باسه که نوکی قه له م شه قی برد
به و جوړه کاربه دهستانه ده لیت:

ایشی کورمکده جبان اقچه المقده جسور

واتا:

له کار به رتیه بردن ترسنوک و له پاره وه رگرتن نازا

به لّام بۆی دهرده كه ویت كه دهولت له سهره وه بۆگه نه:

بو انواع فسادك باعشی، ظن ایتمه والیدر
بالتق باشند قوقار، ضرب المثل، معلوم عالیدر

واتا:

ئهم چهشنه فه ساده، و امه زانه تهنها له «والی» یه وه یه، وهكو دهلتین ماسی له سهره وه بۆگه ن
ئهكات.

ههر والیبهك دیت له ویتتر خراپتره. ئه مانهش له «باب العالی» یه وه دانراون. كه واتا ئهم
باب العالییه «باب السفلی» یه. وهكو قینگ وایه كه گوی لیوه دی:

نسبته یوق باب عالیدهن گلن والیده
بویلله بر بوق والی اتجق باب سفلا دن گلیر

و له بهرئه وهی، پادشاه به راست و چه پدا له قه بی پاشا و بهگ ده به خشیت، که ریش له
سایه ی شاهانه وه، له قه بییک بۆ خۆی په ییدا دهكات.

عالمه عام اولدیغندن التفات پادشاه
خر دخی بر آد قزاندى سایه شاهانه دن
له پاشا، په نجه ی تاوانباری، بۆ سولتان خۆی دریتژ دهكات:

دوشمنه قارشى كدى، ملته قارشى اصلان
لعنه الله على حضرت هذا السلطان

واتا، بهرامبه ر دوژمن پشیله و بهرامبه ر میللهت شییره، له عنه تی خوا له چه زه تی
سولتان بیت. كه چی ره صافی له پاش چه ند سال دوا ی ئهم دهلتیت: «عبید للأجانب هم
ولكن على ابناء جلدتهم اسود»

میللهت ده یویست دهسته لاتى سولتان عه بدولحه مید، به پیتی یاسای بنه ره تی (قانون
اساسی) كه م کاته وه و وای ده زانی كه ئهم یاسایه هه موو. گیروگرفتیکى ولات چاره سه ر
ئه کات. به لّام ئهمه نه بوو. زۆریش هه بوون وایان ده زانی كه دهولت وازی له (قانونی
ئیلاهی) كه قورئانه هیناوه، بۆیه کاروباری میللهت خرابتر بووه. شیخ ره زایش له و
باوه رده دا بوو، كه دهلتیت:

بیچاره عدالت كه بیقلمشدى بناسی

بردن ایچنه سچدی بو قانون اساسی

واتا:

بیچاره عدالت که بیناری رووخابوو،
به یه کجاری، ئەم قانون ئەساسییه گوی تی کرد.

دیانت مضمحل، دولت بوزق، مللت پریشاندر
سببی تحقیر دین، تأسیس قانون، ترک قرآن در

واتا:

ثابینی کز، دهولت تیک چوو و میللهت پهریشانه
له بهر ته حقیری ثابین و دانانی یاسا و ازهینان له قورثانه

میللهت ده بو یست دیکتاتوریه تی سولتان عه بدولحه مید پامال کات و دهستی بخاته
کوئی یاسای نازادی و دیموکرات. شیخ رهزا ههر چه نیک دژی حوکی عه بدولحه مید بوو،
به لام رقیشی له ئیتحادیه کان بوو، هیرشی ده کرده سهر سولتان چونکه گوئی نه ده دایه
پهریشانیی میللهت. له شیعریکی فارسیدا ده لیت:

آسمانش آن چنانست و زمینش آین چنین
چشم عبرت برگشا و قدرت حق را ببین
گرچه از روی زمین را مالک چیزی نیم
وز زمین تا آسمان (حمداً لرب العالمین)

واتا:

ئاسمانی بهم جوړه به و زه مینی به و جوړه
چاوی عبیرهت بکه ره وه و توانای خوا ببینه
ههر چه نیک له رووی زه میندا خاوه نی هیچ نیم
ههر له زه مینه وه تا کو ئاسمان سوپاس بو خوی عالمین

کاشی یک روزم بما بین همایون را دهند
تا (حمید خان) را بگویم: ای (حمیر المؤمنین)
بعثت تو بر خلاف بعثت پیغمبر است
(انت ما ارسلت الا زحمة للعالمین)

واتا:

خۆزگه رۆژئی رتیبان ئەدام ئەچوومه دەرگای شاهانه
تا به (حه مید خان) بلیتم ئەی (گویدرتژی موسلمانان)
ناردنی تو به پیچەوانەئە ناردنی پیچەمبەرە
تو بۆ هیچ نەنیرراوی بۆ ئەوه نەبێ ئەزبەتی خەلک بەدی

چونکه سولتان خۆی به خەلیفەئە پیچەمبەر (امیر المؤمنین) مییری موسلمانان دادەنا.
شیخ رەزایش وشەئە (امیر) دەکاتە (حمیر) و سولتان دەکاتە کەری موسلمانان.
و هک دەگیرنەوه، وەزیری ئەوقاف ناردویه به شوینی شیخ رەزادا و لەسەر ئەم شیعەرە
بەرپرسیاری بکات. شیخ رەزا دەلێت من نووسیومه (امیر المؤمنین) و (رحمة للعالمین)،
ئیمه به قەلەمی قامیش دەنووسین. جارجار نووکی له کاغەز گیر دەبێ (أ) دەبیتە (ح) و
مرهکەب له نووکی دەپهڕی و خالێک دەکەوتیتە سەر (ر) دەبیتە (ز). لەسەر ئەوه
مەعاشەکەئە دەپرن، که دیتەوه لێئە دەپرسن چییان لێئە کرد؟ دەلێت (لەت) تکیان
پێوه نام. (رەزا) بووم، بووم به (رەزالت).

داوایه ک له وەزیری ئەوقاف

شیخ رەزا (عرضحال) یک دەنووسیت بۆ وەزیر ئەوقافی دەولەتی عوسمانی ئەحمەد
موختار، ناپەزایی خۆی بەرامبەر کاربەدەستانی کەرکووک دەردەپێت که مووچەکە بیان
بپوه. لەم شیعەرەدا که سەرەتاکەئە به تورکی و له پاشان به فارسییه تکای ئەوه دەکات
که به چاویکی میهره بانئە سەیری داواکەئە بکات.

شفاعتله اوقور عرضحالمی خونکار
شفاعت است سزاوار احمد مختار
محالی قلب ایده جک ممکناتی مکتوبه
ایدرسه خامهء معجز طرازنی درکار
تو ابر فضلی و دانش یکی مشاهده کن
بخاک تیره چه گونه است ابر گوهر بار
تو آفتاب کمال و آفتاب ببین

چه گونه برکشد این روزهای کم مقدار

واتا:

به شفاعت تهوه عرضحالم نه خوینیتته وه خوینکار
شفاعت ته شایسته ی نه حمه د موختار
مه حال ده گوریتته ممکنات به نووسین
نه گهر قه له می موعجیزاتی بینیتته کار
تو ته ماشای هه وای فاضل و دانش بکه
نه رزی به دبه خت چونه هه وری گه وهه ربار
تو هه تاوی که مالی و هه تا و ببینه
که چون روظانی دونیا پرووناک نه کاته وه

تو سرو گلشن مجدی و سه د سایه راست
علی الخصوص که وقت گل است فصل بهار
بشاه عرضه گدایی نمیرسد یاری
به جور ناظو اوقاف مرهم دلزار
اگر امید نباشد بلطف عالیرا
چه گونه گفت (رضا) شعرهای خوش گفتار

واتا:

تو سه روی باغی شکوی، سه روی سیبهر نه خه یه وه
به تایبته که کاتی گولته و فصلی به هار
بو شا سکالای پیاوی هه ژار ناگات
به جوژی وه زبری نه وقاف مه له مه مه بو دلی نه خوش
نه گهر نومیدم نه بیت به لوتفی پایه به رزتان
چون (رهزا) شیعی خوش گفتار ده لیت.

مه دچی که مالی پاشای مونه سه ریفی که رکووک

له ده ورنی پیشووی ده ولته تی عوسمانیدا، که رکووک ناوچه ی ویلایه تی شاره زور بوو.
به لام له دابه ش کردنی سالانی دوواییدا، که رکووک ده بیتته ناوچه ی لیوای سه ر به

وویلایه تی مووصل و له لایهن موته سه پرفیتیکی تورکه وه دهبرایه رتیه.
 شیخ رهزا لهم شیعره فارسییه دا هم به خیرهاتنی که مالی پاشای موته سه پریف نه کا و
 هممیش له دوا بهیته کهیدا، که به تورکییه میژووی هاتنی له سه ر ژماره تیپی نه بجه دی
 روون ده کاته وه.

سالها از سر اخلاصی دعا می کردم
 که خدا یا گره از کار ضعیفان بگشا
 متصرف بفرست اهل دلیران، توی
 متصرف بهمه کون و مکان کیف بشا
 مژدهء آمدن آصف ثانی چو رسید
 شاعران جمله فتادند ب فکر انشا
 ارایوب بولدی (رضا) تام اوله رق تاریخی
 (گلدی کرکوکه سلامتله کمالی پاشا)

واتا:

ساله هابوو له رووی دلسوزییه وه له خوا نه پارامه وه
 خوییه گری و نالۆزیی کاری هه ژاران بکه ره وه
 موته سه پریفی بنیره له قاره مانان چونکه تۆی
 ته سه پروف له هه موو جیهانا نه که ی به ئاره زووی خۆت
 که مژده ی هاتنی ئاسه فی دووهم گه یشت
 شاعیران هه موو که وتنه بیری شیعری دانانه وه

له شیعریتیکی تری فارسیدا، شیخ رهزا گله ییی حالی خۆی ده کات. چونکه نه له
 موته سه پریف و نه له والی و نه له مالییه و نه ییش له نه وقاف و نه ییش له سولتانه وه هیچی
 دهس نه که وتوو و له دوا بیدا داوا له که مالی پاشا ده کات که موو چه که ی بداتی:

دلم از غصه پر و کیسه ام از زر خالی
 نه عطا از متصرف، نه کرم از والی
 نه ز مالییه اعانت، نه ز اوقاف مدد
 نه ز مابین همایون نه ز باب عالی

قلبه ء اهل کمال است کمالی پاشا
(من جمیع الوزراء غیر کمالی مالی)
داعیانرا بنود طاقت تأخیر معاش
بنگر برسر احوال پریشان حالی

واتا:

دلّم پرّه له خهفت و کیسه کهم خالیبه له زتی
نه بهخششم له موته سه ریفه وه دیوه، نه دس بلاوی له والیبه وه
نه یارمه تیبه که له داراییبه وه و، نه فریا که وتتی له نه وقافه وه
نه له ده یاری هوما یو نیبیه وه و، نه له قایی به رزی ئاستانه وه
قیله ی نه هلی که ماله که مالی پاشا
له هه موو وه زیره کانا له (که مالی) به و لاوهم نیبه
دوعا گو یان تهحه ممولی دوا که وتتی مانگانه بیان ناکه ن
سه رنجیکی نه حوالی پریشان حالی بده بزانه چه ند سهخته

سهردانی والیب مووصل بۆ کهرکووک

له سهردهمی حوکی عوسمانیدا ئه یاله تی شاره زوور هه موو کوردستانی خوارووی
ده گرتوه و کهرکووکیش (موته سه للیمی) یه ی ئه م ئه یاله ته بوو. به لام له پاش شکستی
له شکر عوسمانی له نژیکی (قیبه ننا) ی پایته ختی نه مسا، سولتان مه حمودی دووهم
بر یاری دا ره ژیمی ده ره به گیی سه ربازی پامال بکات و سوپایه کی نو ی به ناوی (یه نگی
چهری) دروست بکات و میرنشینانی کوردستانیان یه که له پاش یه که له ناو برد و
کهرکووکیشیان له شاره زوور جیا کرده وه و یه کانسهر به سترایه ویلایه تی مووصله وه و
میرنشینی بابان له سوله یمانیش به سترایه ویلایه تی به غداوه.

والیب مووصل له سهردانیکی بۆ لیوا کهرکووک، شیخ رهزا له کاتی پیشوازی کردنی
ئه م پارچه شیعه فارسیبه ده لیت:

خوابه دیدم دوش کز مغرب بر آمد آفتاب
چیست؟! گفتم ای عجب تعبیر خواب
ناگهان از سمت موصل عازم کرکووک شد

آفتاب عالم آرا والی عالی جناب
چون شنیدم این خبر از مهر تبریک قدوم
ره نورد باد یارا پانه‌سادم در رکاب
تیز رفتاری چو عزم عالم بالا کند
ره بمنزل میبرد پیش از دعای مستجاب

واتا:

دوینین شو له خهوما دیم رۆژ له رۆژتاوا هه‌لاتیوو
سویه‌بینی وتم: سه‌یره! ئەبێ لێکدانه‌وه‌ی ئەم خه‌وه چی بێت؟
له پڕ له‌لای مووسله‌وه که‌وته ری بۆ که‌رکووک
خۆری عالم رازینه‌وه، والیی پایه بلند.
که هه‌والم بیست، بۆ پین و قدوومی خه‌یری،
پیم نایه ئاوزه‌نگی بۆ پرینی ری به په‌له‌په‌ل
توند په‌فتاری که نیازی جیهانی سه‌ره‌وه‌ی هه‌بێ
به‌ر له قه‌بوولی دۆعا ده‌گاته مه‌نزل.

برق کرداری چ و از بالا جه‌د سوی نشیب
بهر صیدی از هوا گوئی فرود آمد عقاب
یک دو فرسخ ره با‌ستقبال بیرون ناختم
خیمها دیدم زهر جانب طناب اندر طناب
دشت گف‌تی ق‌لزم است و جست‌خیز و خلق موج
در میان موج مردم خیمها همچون حباب
باز بگرفتم عنان تا موکب والی رسید
در زمان کردم بسوی موکب والا شتاب
خویشرا از خانه زین بر زمین انداختم
جبهه تعظیم را صد جا نهادم بر تراب
آصف خاکی نهادم چون فراز خاک دید
کرد در ساعت سر افرازم به توجیه خطاب

واتا:

که سیتی کردار وهک بروسکه که له سه ره وه بفری بۆ خواره وه
وهک بلتی هه لۆ له ئاسمانه وه دانه چۆری بۆ نه چیری
یهک دوو فهرسه خ ری غارم دا بۆ دهره وه بۆ پیشوازی
چه ندان خپوه تم دی له هه ر لایه که وه تهناف به تهناف هه لدرابوون
دهشته که ی له هه شامات بوو بوو به دهریا خهلق شه پۆلی نه دا.
دهواره کانیش له ناو شه پۆلی خهلقا وهک بلتی سه ر ئاو بوو
دیسان له غاوه که م گرت تا که ژاوه ی والی گه بیسته به ره وه
ئیتیر گورج رام کرد بۆ لای که ژاوه ی بالایی
له زینی ولاغه که مه وه خۆم فری دایه زه وی
ته ویلی ریز لی گرتنم سه د جار خسته سه رخاک
ئاسه فی خاکی ته بیعت که به ر خۆله که وه دبی
گورج به وه ی رووی گفتوگۆی کردم سی سه ره رزی کردم

آمد از روی تواضع بامن اندر گفتوگو
گرم گرم آزوی سؤال و نرم نرم از من جواب
تا شدم یک باره گی سرمست صهبای حضور
عندلیب آسا دریدم پردهء شرم حجاب
کردم آغاز ثنا خوانی با آواز بلند
وز جمال شاهد معنی برافگندم نقاب
خیر مقدم مرحبا ای خسرو مالک رقاب
ملک و ملت شد بتشریف قدومت فیضیاب
هم ز شادی قدوم تست آخر این همه
خندهء برق و صدای رعد و شاباش سحاب
بر زبان گرمی براند نام عزمت تا خدا
می رود بی امتنان بادبان گشتی بر آب

واتا:

له رووی ته وازو عه وه له گه لئا که وته گفتوگۆ

ئەو گەرم گەرم پرسپاری لێ ئەکردم منبیش نەرم نەرم وەلامم ئەداپەوێ.
 تا بە یەكجاری مەستی شەرابی حوزووری بووم
 وەك بولبول پەردەئێ شەرمم درێ
 بە دەنگی بەرز دەستم کرد بە تارێف کردنی
 لەبەر جوانیاری مانای و تەکانی پەردەم لادا کە و قەمە دووان، و تەم
 مەرحەبا بە خێر بێت ئەو پاشایەئێ خاوەنی گەردنی ئێمە یە
 مۆلک و میللەت بە تە شریف هێنانی ئێو فەبیزاب بوون
 ناخر لە خۆشی هاتنی ئێو یە ئەم هەموو
 پێکەنینی بروسکە و گرمەئێ هەور و بارانی شاباشی هەورە
 ئەگەر کە شتی یە و ان ناوی هێزی ئێو بێت بەسەر زمانیا
 بێ مننەتی بایەوان کە شتی بەسەر ئاودا ئەروات

کاری عاقل نیست رفتن بر خلاف رأی تو
 خویشرا رسوا کند دیوانه ۛ جنت مآب
 در ولایت بعد از این حادث نکرده فتنه ۛ
 تاتو باشی و فهیم پاشا ترا نائب مناب
 بعد از این از دور عقرب بنودم اندیشه ۛ
 چون بدیدم اقتزان ماها را بر آفتاب
 اقتران این دو نیر مایه ۛ آسایش است
 من چنین فالی زدم (والله اعلم بالصواب)
 از خدا خواهم که دارد درجهان این هردورا
 بر قرار و پایه دار و کامکار و کامیاب

واتا:

کاری پیاوی عاقل نییە بە پێچەوانەئێ رای تو بجووڵیتەوێ
 دێوانەئێ سەرەنجام شتی خۆئێ رسوا بکا
 لە ولاتان بەویش روونادا هیچ ئاژاوه و هەرابی
 تا تو هەبیت و فهیم پاشا جینشینی تو بێت
 پاش ئەمە ترسم لە سوورانهوئێ بورجی (عەقرب) نییە
 کە دیم مانگ و رۆژ هاو جووت بوون

هاو جووت بوونی ئەم دوو ئەستێرەیه مایه‌ی ئاسایشه
من په‌ملیکی وام لیدا، خوا خویشی ئەزانێ چی راسته
له خوام ئەوێ ریکی له جیهانا ئەم دووه
بهر قەرار و پایه‌دار و به‌مراز گه‌یشتوو بکا.

نامه‌یه‌ک بۆ عه‌بدولوه‌هاب پاشای والیی مووصل

شیخ ره‌زا نامه‌یه‌کی هه‌لبه‌ست به‌زویانی تورکی بۆ عه‌بدولوه‌هاب پاشای والیو مووصل
ده‌نێریت، تکای لێ ده‌کات که ناسیاویکی به‌ (مه‌ئوری باج = قۆلچی) دامه‌زێنیت و
ده‌لێت:

والی عالیجناب ای عالم آرا آفتاب
عالم آرا آفتاب، ای والی عالینجباب
فیضیاب اولسم عجب می لطفکردن بن دخی؟
بن دخی اولسم عجب می لطفکردن فیضیاب!

واتا:

والیی پایه‌ بلند، ئەی رۆژی جیهان رازینه‌وه
ئەی رۆژی جیهان رازینه‌وه، ئەی والیی پایه‌ بلند
ئەگه‌ر نوقمی به‌خششی لوتفتان به‌ عه‌جیبه‌؟
عه‌جیبه‌ گه‌ر منیش نوقمی به‌خششی لوتفتان به‌م؟

مستجاب ایلر دعامی حق عالیکرده حق
حق عالیکرده ایلر حق دعامی مستجاب
بر جواب احسان ایدرسک چوق تشکر ایلرم
چوق تشکر ایلرم احسان ایدرسک بر جواب

واتا:

دۆعام قه‌بوول ئەکات خودا له‌ ده‌رحه‌قی پایه‌ بلندیان
ده‌رحه‌قی پایه‌ بلندیان خودا دۆعام قه‌بوول ئەکات
ئەگه‌ر وه‌لامیک بفه‌رموون زۆر سوپاستان ئەکه‌م
زۆر سوپاستان ئەکه‌م ئەگه‌ر بفه‌رموون جه‌واب

کامیاب اولسون إلهی والی پاشا تا ابد
تا ابد اولسون الھی والی پاشا کامیاب
اجتناب ایتمه (رضا) دن ایله تحصیل رضا
ایله تحصیل رضا ایتمه (رضا) دن اجتناب

واتا:

کامیران بیت خودایه والی پاشا تا ئه بهد
تا ئه بهد بیت خودایه والی پاشا. کامیران
دوو دل مه به له وهی له (رهزا) رهزانه ندی وهرگیت
رهزانه ندی وهرگره له (رهزا) مه به دوو دل

قولچیلگله بر صدیقم بویله اولسون بهریاب
یا نعم یالا، ثنا خوانک (رضا) یه بر جواب
اول صدیقم هر کسه معلومدر اهلیتی
حاشالله لطفک ایتسون اهل اولانی رد باب

واتا:

هاورپیه کم بۆ (قولچی) یی و ابیتته جن به خششان
یان تا یان نا وهلامیک بدهره سویاس کارت (رهزا)
ئو هاورپیه کم له لای هموو که سیک دیاره شایسته یی
حاشا، ئو که سهی لایقه ده رگای لوتفتانی لی داخن

پک قلندر مشریم ای داور عالیجناب
آمر مطلق جناب اکرمکدر داورا
سن بیلورسن هر کیمی ایلر سک ایله انتخاب
عالی شان، عالی نسب، عالی همم، عالی جناب
آصف ثانی ولی النعمتم عبدالوهاب

واتا:

ته و او مشره بی دهر ویشی ئه ی داوره ی پایه بهرز
خاوه نی ئه مری موتله ق جه نابی ئه ره می خۆته ئه ی داوره
تۆ ئه زانیت ههر که سیک هه لیرتیریت

پایه بهرز، نسهب بهرز، هیمهت بهرز، عالی جه‌ناب
نصفه‌فی دووهم، خاوه‌ن نیعمه‌تم عه‌بدولوه‌هاب

هه‌جوی به‌ه‌رام پاشا

له ده‌وله‌تی عوسمانییدا، له‌گه‌ل موته‌سه‌رپی لیوا فه‌رمانده‌یه‌کی عه‌سکه‌ریش
حوکم‌رانیی ده‌کرد. به‌رپوه‌به‌ری لیوا، چاوی له ده‌س نه‌و قوماندانه بوو. شیخ ره‌زا گه‌لیک
ته‌قه‌لا له‌گه‌ل هه‌مزه پاشای موته‌سه‌رپیف ده‌دا که شیخ مه‌حه‌مه‌دی کوری بکاته مه‌ئمووری
ژماردنی ئاژهل که گوزه‌رانی پیوه‌بکات، به‌لام نایکا و له پاش هه‌جوی ئه‌م داوا له به‌ه‌رام
پاشا ده‌کات ئه‌ویش گفتمی ناداتی. له‌و ده‌مه‌دا، کاربه‌ده‌ستانی عوسمانی، سه‌رتاپا
خه‌ریکی به‌رتیل خواردن بوون و، شیخ ره‌زایش ئه‌م هه‌له له ده‌ست نادات که ده‌لیت:

بو عجل سامری کیم؟ آدی به‌ه‌رام پاشادر
آنک تصویری الله ایچون جای تماشادر
هنردن، معرفتدن، فهمدن، ادراک و دانشدن
تهی، خالی، مجوف، سانکه برشکل مقوادرا

واتا:

ئه‌م گویره‌که‌ی سامرییه‌ کتیه؟ ناوی بارام پاشایه.
تو خوا سه‌یری وینه‌ی که‌ن، جیی ته‌ماشایه
له هونه‌ر، زانست، تیگه‌بشتن وئیدراک و دانش
بوش و خالی، وا ده‌زانی که مقه‌ووایه

مقوی شکلنه برشی دینور، اما بو عکروته
نه‌وار دینسون که صورتدن مجرد بر هیولادر
قدومی نحسی ملزومی ویران ایتدی ایرانی
دگل ایرانه، ایراندن اویرانه دفع اولادر

واتا:

له شه‌کلی مقه‌وواشتیک ده‌بی، به‌لام بوئه‌م عه‌کروته
چی هه‌یه پیی بلتیت، هه‌ر هیولایه
هاتنی نه‌حسی ئیرانی ویران کرد

نهک بۆ ئیبران، ده بیټ بۆ ئه ولای ئیبران ده رکریټ

اگر ایلدن ایله ایلر ایسه احبابه بر دعوت
بساط آرای خوان نعمتی زیتونله خورمادر
تورم ایلمش اشکمبسه سی باسور ریخندن
گگردکچه و کچه سانورسون صوت ناقوس نصارادر

واتا:

ئه گهر سال به سال میتواندارییه کی خۆشه ویستانی بکات
سوفره تارای نیعمه تی خوانی زهیتوون و خورمایه
کۆمی ناوه ساوه له بهر باسووری ریخی
که قرمینه ئهدات وا ده زانی دهنگی ناقووسی دیانه

نیچون مطران افندی سیومه سون (بهرام پاشایی)
که ناقوس دیردن نغمه پرواز کلیسادر
ید اشراوه تسلیم ایلمش اغنام واعشاری
لوانک حاصلی کاتبلرک بیننده یغمادر

واتا:

بۆچ مه تران ئه فه ندی (بهرام پاشا) ی خۆش نه ویت
که دهنگی ناقووسی (دیر) دپت بۆ کلیسا راده کا
باجی سه رانه ی مه ر و ئه عشاری داوه ته دهس ناکه سان
به ره مه می لیواکه له نیوان کاتیاندا تالانییه

بنم مخدومی اغنامه مه ئموور ایتمدی زیرا
بیلردی لییره بندن حاصل اولماز ایش بداوادر
ندامت حاصل ایتمدی هجو حمزه پاشادن
که بو دیوسه نسبت حمزه افلاطون و دانادر

واتا:

کوری منی نه کرده مه ئمووری باجی مه ر و مالات چونکه
دهیزانی لییره له من ده رناچیت کار خراپه
ئیسته له هه جوی حمزه پاشا په شیمان بوومه وه

که حمزه له چا و نه م دهیبووسه نه فلاتوون و دانایه

ههجوی هه مزه پاشای موته سه پریفی که رکووک

به رتیل و دزی له حکومه تی عوسمانیدا بوو بووه پیشه ی کاربه دهستان هه ر که سیکیان
ده کرده کاربه دهست، دهیویست به زووترین کات گیرفانی پرکات. هه مزه پاشایه کیکیبوو له
و کاربه دهسته به رتیل خوژانه. شیخ رهزا له چهند شیعریک ههجوی نه کات. له شیعریکی
تورکی ده لیت:

تیکدی پالانی خری ایشته علی الاستعجال
شرقدن غریبه خروج ایلیه جکدر (دجال)
بایمال ایتدی بوتون مللت اسلامی یازیق
ای مسیحاء یره ایندرمه بو دجاله مجال
صویدی رشوتله اگر حمزه بنم طائفه می
بنده اصلانم آنی هجو ایله الحرب سجال
متصرفمی اولور حمزه گبی بر ایشک
هر نه ایتدک سن بزه ایتدک ای قحط رجال

واتا:

به په له کورتانی که ری دووری
له رۆژ هه لاته وه بو رۆژ ناوا (ده ججال) ده رنه چیت
به داخه وه هه مووو میلله تی نیسلامی پامال کرد
نه ی مه سیحا له نه رزدا ریگا مه دهره نه م ده ججاله
نه گهر هه مزه به به رتیل تایفه ی منی پروت کرده وه
منیش شیرم به ههجوی نه م (الحرب سجال)
که ریکی وه کوو هه مزه به موته سه پریف نه بیت؟
هه رچی کراپیمان توو کردت نه ی (قحط رجال)

له پاشا مزگینیی بو دین که هه مزه پاشا عهزل کراوه. نه م هه مزه پاشایه دوستی سه ی
مه حه مه دی سه ی منجوع* بووه و. شیخ رهزایش نه مه ی پی ده لیت:

(حمزه پاشا) ایله غوغاده ایکن کلدی بشیر
 که بشارت سنه اوخائنی عزل ایتدی مشیر
 ساده عزلیله قناعت ایدم اول ترسک
 ایدرم مرگ مفاجات ایله آتی تبشیر
 (شیخ منجوغ)* ایله طبعی اویاجگدر زیرا
 منجوغ ایله به زنور کلهء اعناق حمیر
 * شیخ منجوغ (موورگ) یه کتیکه له شیخانی سهد سهرودر له کهرکووک
 واتا:

ئهو کهسهی له گهل همزه پاشادا بووه مزگینیبی هینا
 که مزکینیت دهدهمی مشیر ئه و خائینهی لایرد
 تهنها به عزلی قایل نابم ئه و تهردهسه
 ئه مهوی مزگینیبی مردنی له ناکاوم بدهنی
 طبعی له گهل شیخ منجوخ ریک دهکه ویت چونکه
 موورگ و زهنگوله دهکریتته ملی کهر.

ئه م همزه پاشایه، خوی به شاعیر ده زانیت و غه زه لیککی بلاو کردووه ته وه. شیخ رهزا
 ئه مه ده لیت به غه زه له که ی.

نشر اولندی تزک تازه گیبی بر غزلک
 اول تزکدن بیلورم حالی میاندر صقلک
 صقلک هر بری جاروبی خلایه دونه جک
 حمزه بابا بو ایسه زادهء طبع جعلک

واتا:

غه زه لیکتن؛ وهکو و ته پالهی تهر بلاو کرایه وه
 له و ته پالیه وه ده زانم حالی ریشته چند خراپه
 هه موو ته لیککی ریشته ئه بیتته گسکی ئه ده به خانه
 هه مزه به با گهر ئه مه بین رچهی طبعی قالونجه ناسات
 گیت سنک عزلک ایچون کیمسه تأسف ایده ماز

تا کویک وار ایسه، کرکوکده چوقدر بدلک
بولواده املک قالماق ایدی ییلرجه
گوتکه قوبدی فلک رستهء طول املک

واتا:

برۆ؛ کهس بۆ عهزلی تۆ به داخه وه نابیت
تاکو صهگ هه بییت، له کهرکوکدا زۆر هه ن جیت بگرنه وه
هیوات و ابو لهم لیوایه ساله ها بمینیت
فهلک رسته ی دریتی هیوای کوتایه قنگت

سنی تشییع ایدرم دیدهء گریان ایله آه
دوشمندی دامه اول بچهء آهو کفلک
اوپرم لبلرینی اشک ندامت توکرم
او لب غنچه دهن اول پسر لب عسلک

واتا:

تو به چاوی گریانه وه به ری ئه خه م آه
ئه و کوره که فهل ئاسکته نه که وته داومه وه
له بی ماچ نه که م و نه شکی په شیانی ده ریژم
ئه و له به غونچه ره نگه ی ئه و کورده ی له ب هه نگوبنه ت

گلردم بن ده سزکله بینردم ارقه کزه
بر ایش ماده لری چونکه جمیل و جملک
عزل عالیکزه ظن ایتمه (رضا) اولدی سبب
سوء کردار و فساد عملندر عملک

واتا:

ده ها تم منیش له گه لتان و سواری پشتان ده بووم
ماده بیان یه ک بووه چونکه جه میل و جه مه ل
وا مه زانه (رضا) بووه هو ی عه زلی جه نابتان
خرابه ی کرده وه ت و کاری فه ساده کارت

گالته کردن به عهبدووللا پاشای والیی مووصل

ناوچهی پشدهر له کاتی حوکی داگیرکه رانی عوسمانییه کان، له سهه سنووری ئیران و عوسمانی، سهریان بو هیچ لایه کیان شوپ نه ده کرد. گه لیک هه بوون که داوایان له کاربه دهستانی حکومت ده کرد که سهه له بهرده رهقه کانی چپای کوردستان نه دات و ریگای گفتوگو بگرن بو ریگ که وتن له گه ل ئیلتی پشدهر. به لام عه بدوللا پاشای والیی مووصل وا ده زانی به چه ند توپیک ده توانی سهه به پشدهرییه کان شوپ کات و ئه م سهه رکه وتنه ئاسانه ده کاته ده سکه وتپیک خوی و به مه نیشان و خه لاتپیک باش وه رده گریت. به لام سهه له بهرده رهقه کانی چپاکانی کوردستان ده دا و به شکستی و په شیمانی ده گه ریته وه و له جیاتی نیشان و خه لات، عه زل ده کریت و شیخ رهزا، به شپوهی مه دح گالتهی پی ده کات.

دامان دلیرانهی بند کمر ایتدک
کوه و کمر پشدری زیر و زیر ایتدک
کاشانه لری اوج ثریا ایله همدوش
بر طائفه اشرازی هم آغوش یر ایتدک
تابع اولانی یرلرینه ایلدک اسکان
طاغی قلاتی صاغه سوروب دربر ایتدک
خیبر گبی بر قلعه آلمق دکل آسان
الله ایچون ای حضرت والی هنر ایتدک

واتا:

چاکی دلیرانه تان کرده پشتتان
چیا و هه ردهی پشدهرتان ژیر و زه بهر کرد
قه لاکانیان له گه ل ئه وجی ثوره بیا کرده بهک
دهسته یه کی ئه شرارت له گه ل ئه زدا راست کرده وه
ئه وهی مل شوپ بوو له جیتی ئه وانت دانا
ئه وهی زور داربوو به ره و راست رانیت و ده ربه دهرت کرد
زور ئاسا نییه قه لایه کی وه کوو خه بیر بگریت
بو خوا ده لیم، ئه ی جه نابی والی هونه رت کرد.

صف بسته ء جنگ ایلدیگک عسکر اوگنده
جولان ایدهرک ملتہ ء جانک سپر ایتدک
قیردک قوہ ء طاغیہنک انفنی مکسور
ہب آنلری محکوم بر ادنی نفر ایتدک

واتا:

لہبہردمی ٹہو سہربازانہی کہ ریزتان کردبوو
جہولانتان دہکرد و قہلای گیانتان بہ سوپہر کرد
لووتی ہیزی زؤردارانتان شکاند
ہہموو ٹہوانت خستہ ژیر دەستی نہفہریتک

بیلدرمک ایچون سلطنت و شان و شکوہی
گوش فلک الاطلسی طوپ ایلہ کر ایتدک
ایرانی دخی آلمق ایدی مقصدک اما
انصافہ یاقشماز دیو صرف نظر ایتدک

واتا:

بؤ ٹہوہی شان و شکوی سہلنتہ نہ تیان پی بناسیتیت
گویتی فہلہکی ٹہطلہسیت بہ تۆپ کہر کرد
مہبہست ٹہوہبوو ئیرانیش بگریت بہ لام،
ووتت لہگہل ئینسافا ناگونجیت، سہرفی نہزہرت کرد

اسلوب حکیمانہ ایشی عوقہ سالوردی
تشہیر سلاح ایلہ سوزی مختصر ایتدک
عشق اولسون اگر بویلہ ایسہ دوریہ چیقمق
چشم ظفرہ جلوہ ویران بر سفر ایتدک

واتا:

ناسلووی حہکیمانہ دہبووہ کۆسپ لہبہر کار
بہ چہک ہلکیشان قالی قسہت بریبیہوہ
نافہرین ٹہگہر وا بیت بؤ دہوریہ دہرچوون
سہفہریتک کرد کہ رہونہق بداتہ چاوی سہرکہوتن

عصرک گیدشی منهج عدل اوزره دگلدی
فتحکله آنی رشک زمان عمر ایتدک
بر حمله ایله قالمادی قارشنده مبارز
ای فارس میدان شجاعت نه لر ایتدک

واتا:

چوونی عصر له سهر بهرنامه‌ی عهدل نه بوو
به فه تحت، نه وهت به سته سهرده می (عمر) هوه
به هیرشیتک له بهرده متان شهرکه ریک نه ما
نه ی سواری نازای مه میدان چیتان کرد

یوز سورمک امییدنده ایدم پاینه اما
بختم بکا یار اولادی چابوق گذر ایتدک
یا خود صاقنمق عادت امیش شاه گدادن
شاعرده گدادر دیو آندن حذر ایتدک
یا بشقه سبب دن طولایی (شیخ رضا) نک
خوش گوکلیکی پا مال سپاه کدر ایتدک

واتا:

به ته‌مای نه وه بووم روو بساومه بهریاتان
به ختم یارم نه بوو زوو ریشتان
یان خوشاردنه وهی شاه له گه‌دا عاده‌ته
شاعیریش گه‌دایه وتت و له وه خۆت لادا
یان له بهر هۆیه‌کی تر له (شیخ ره‌زا)
دل خوشیتان پامالی که دهر کرد

هه‌جوی رانیف پاشای موته‌سه‌ریفی که‌رکووک

رانیف پاشا له ده‌وری عوسمانیدا موته‌سه‌ریفی که‌رکووک بوو. له کاتی موته‌سه‌ریفیی
نه‌ودا، کورپکی بچوکی جو له ده‌س که‌سوکاری را ده‌کات و ده‌یه‌ویت بیته ئیسلام. به
پیی یاسا، له بهر نه‌وهی نه‌گه‌یشته‌وه‌ته ته‌مه‌نی نه‌وهی چاره‌نووسی خۆی بکات، و له‌سه‌ر

داوای که سوکاری و حاخامی جووه‌کان، فرمان ددها کوره‌که بده‌نه‌وه دهستی باوکی. نه‌مه ده‌بیته هوی ناره‌زایی موسولمانه‌کان و نه‌مین پاشای قوماندان فرمان ددها که به‌پیتی یاسا ته‌حقیق بکریت. شیخ ره‌زایش خوی تیده‌خا له شیعریکی تورکیدا به‌سهر و پوته‌لاکی رائف پاشادا دیت و ده‌لایت:

گلیر گلماز همان دینی یهودی التزام ایتدی
نه تعظیم شریعت نه رعایات نظام ایتدی
مسلمان اولمش ایکن بر یهودی زاده جبرا
یدی خاخامه تسلیم ایدوب چوق احترام ایتدی
ایشی برخائنه واردردی آخر (رائف) جاهل
که ملت هر طرفدن، خارج و داخل، قیام ایتدی
ملوث ایلدی، رشوتله، دینی دولتی گویا
جناب داوراکرم ابقای نام ایتدی

واتا:

هه‌ر هات و نه‌هات پشتگیری له نایینی یهودی کرد
نه رتیز له شریعت و نه‌ریعایه‌تی نیزامی کرد
کوره جوویه‌ک که بووبوه موسلمان، به زور
دایه دهستی حاخام و زور رتیزی لی‌گرت
کاری دایه دهستی خائینیک آخر (رائیف)ی نه‌زان
که میلله‌ت له هه‌موو لایه‌ک، له‌ناو له دهره‌وه هه‌لسان
به به‌رتیل دین و ده‌ولته‌تی پیس کرد که گویا
جه‌نابی داوهری نه‌کره‌م گوی کرد و ناوی به‌جی هیشت

امیر المؤمنین اعدامنه امر ایتسه شایاندر
بو بد طینت که هتک ملت خیر الانام ایتدی
بنای ارتشا چوق یرلری نقصاند قالمشدی
قمو نقصانلری الله ایچون (رائف) تمام ایتدی
الهی حاکمی شرع شریفی بردوام ایله
نه غیرتله که اول علامه‌ء عالی مقام ایتدی

خصوصاً قهرمان دولت و ملت (امین پاشا)
قوماندان دیانت پیشه خیلی اهتمام ایتدی

واتا:

ئه گهر (امیر المؤمنین) ئه مری خنکاندنی بدات شایانه
ئه م بهد ره سه نه که هه تکی میلله تی (خیر الانام) ی کرد
بنای بهرتیل زۆر جیگای به جی مابوو
هه مو و که موو کورتی بزّ خوا، (رائیف) ته و او ی کرد
خودایه حاکمی شهرعی شهریف به رده و ام که
به چی غیره تیک که ئه و دانایه بی پایه به رز کرد
به تاییهت قاره مانی ده و ئهت و میللهت (امین پاشا)
قومانداری ئایینی پیشه زۆر گوئ دایی.

کرده وهی موته سه ریف به پیتی یاسا و جار دانی «مشروطیت» بوو قوماندان ناتوانیت
هه لیبه شینیتته وه. شیخ رها ده به ویت ئه مه بگه بینیتته کار به ده ستانی به رزتر که ده لیت:

قلم آلدیم یازیم شاهه شکایت نامه
دهشت واقعه دن چاتلدی نوک خامه
بر یهودی بچه اسلامی قبول ایتمش ایکن
آغلیه آغلیه ویرمگ نه دیمگ خاخامه

واتا:

قه له مم گرت بنووسم بزّ شا شکایهت نامه
له سهر سوورمانی روود او ده که نووکی قه له م شه قی برد
کوره جووله که یه ک که ئیسلامی قه بوول کرد بوو
به گریان بدریتته دهستی خاخام مانای چیبه.

زوجه سی طالق هدر، قانی هدر، مالی حلال
گوشه ء چشم اهانتله بقان اسلامه
(رائف) ک سیئاتی گون گبی میدانه چیقر
گر شه نشاه دوشونسون ایشی، استعلامه
حکم ایدوب کفرینه اصحاب شریعت اول

حضرت قاضی لاری گیبی بر علامه
ایتمسون غیرت اگر حضرت شیخ الاسلام
قاله مز حرمتی پاچادره قدر عمامه
سن ده بو یولده (رضا) مال و سری ایله فدا
مؤمنک جیبینه گیرمز بو گیبی هنگامه

واتا:

ژنی لی حرامه، خوینی هدر و مالی حلاله
ئه وهی به سوچی چاوی ئیهانهت سهیری ئیسلام بکا
خراپه (رائیف) وه کو رۆژ ده که ویتته مهیدانه وه
ئه گهر شاهه نشا بیر له وه بکاته وه له م کاره بزانتیت
حوکمی کفری ئهدات، خاوهن شهریهت
وه کو جهزرتی قازی دانایه کی لاز
ئه گهر جهزرتی شیخوئیسلاام غیرهت نه کات
حورمه تی عمامه به قهدهر باچاره به ک نامینتی
تویش له م ریگایه دا (رهزا) سه ر و مالت بکه فیدا
ئه م جوژه ناشووبه ناچیتته گیرفانی خاوهن ئیمان

هاوکاری کردنی مهئموورانی حکومت له گه ل دز و جهرده

له سه رده می حکومتی عوسمانلی، له کوردستاندا، کاربه دهستانی حکومت له گه ل دز و
جهرده ریتک ده که وتن بو دزی و جهرده بی و تالان کردنی کاروانی بازرگانی و مالی
هاوولاتیان. شیخ رهزا له م شیعه تورکییهی خواره وه دا باسی قومیسیتیریکی پولیس
(به هرام) ناو ئه کات که به بهرتیل چاوی له جهرده کانی ریگای سوله یانی و کهرکووک
پوشی بوو و ریگای چه مچه مال بالنده لیتی پرگار نه ئه بوو و ئه لیت:

اشقییا حقنده عاجز ارتکاب ایتمکده در
ارکک ایله قانجغک بیننده واقع بر مثال
بو دوام ایلرسه ملک و مال هب الدن گیدر
جان دخی ایتمزه تخلیص گریبان احتمال

قوش ده گيچمز کاربانله بادپيما نیلسون
اشقيادهن بوبله باغلانمش طريق (چمچمال)
آلق آلقده، مفوض، بشقه برشی بيلمیور
اولمسون بهرام، یارب، آلدیغی آیلق حلال

واتا:

بهرامبهر جهرده بی دهستلآت و هر خه ریکی بهرتیل خوارده
وهکوو میثالیک له نیتوان نیره کهر و ماکهر هه یه.
ئه مه وا پروات مولک و سامان هه مووی له دهس نه پروات
گیانیش یاچه رزگار ناکات ئیحتیمال
مه لیش تی ناپه ریت کاروان و عه ره بانه چی بکه ن
به جهرده وا ریگای چه مچه مال داخراوه
له بهرتیل وهرگرتن به ولاره، (مفوض) هپچی تر نازانیت
ئه ی خوایه، بهرام، نهو مانگانه یه ی وهری نه گریت هه رامت بی

له هه جوئیکی تری دهفته ردار، شیخ رهزا، دزی و بهرتیل خووری ده رده خات که له نیلی
زهنگنه وهری گرتووه. له م شیعه تورکییه دا ده لیت:

واجب اولدی ایدهم درد دلک اظهاری
یوقسه دق علتنه منجر اولور اضمااری
صالی ویر زنگنه لری یا گری ویر رهواری
ویرم باد هوا، اسب صبا، رفتاری
جمله آفاقه دگشتم توینک بر تاری

واتا:

پتیوست بوو دهردی دل تاشکه را که م
گه روا نه بی، له دلا هیشتنه وه ی رام ده کیشیت بو نه خوشی دق
زهنگنه نه کان بهر دلاکه، یان پاره که بگه رینه ره وه
نایده مه بای هه وایا، رهفتاری نه سپی صه با
تهنها موویه کی به هه موو دونیا ناگورمه وه

بری یوزدن متجاوز، بری سوایلر یوز ایش

بری انصافی براقمازده، دیر طقوز ایش
بری سویلر: بو نه چوق رشوت آلور دونکزامیش
کیمسه بیلمز عددی بن بیلرم اوتوز ایش
زنگنه لردن آلنان لیرلرک مقرداری

واتا:

یه کیتک دهلی له صهه پتر، یه کیتک دهلی صهه بووه
یه کیتک پشت له ئیناف ناکات دهلیت نو بووه
یه کیتک نهلیت نه مه چند زوره نه م بهرتیل خوره بهراز بووه
کهس نازانیت ژماره ی، من نه زانم سی بووه
ژماره ی نه و لیرانه ی که له زنگنکان وهرگیراوه.

وعدهء تخلیه گوز فصلی ایکن اولدی شتا
گورمدم بویله عجب خائن مادر بخطا
یاپدی افسونلری، گوستردی فنون شتا
آمی آلدی هوانته ایله مجانا حتی
سییزک سرتنه ده اتمادی بر عنتاری

واتا:

کاتی سه ربه ست کردن که فه سلی پایز بوو به زستان
نه مدی دایک حیزیکی خائنی وا
زور سیحری کرد و هونه ری جوراوجوری پیشان دا
نه سپه که می به هه وانته به به لاش وهرگرت.

ایشی گویرمکده جبان آچه آلقده جسور
نیجه بیک خاطر بیچاره شرنندن مکسور
ذات نحسنده دنائت دیدکن هب محصور
نه رودار که قوماندان سپاه منصور
ایدسک پادشه هم بویله خیانت کاری

واتا:

له کار بینیندا ترسنوک له پاره وهرگرتن نازا

چۆن خاتری ههزار بیچاره له شه‌ری شکاوه
ئه‌ورده‌نا ئه‌تانه‌ی که پیتی ده‌لێت هه‌مووی تییدایه
چه په‌وانه که قوماندانی سوپای سه‌رکه‌وتوو
پادشام خیانه‌تیکی وا بکه‌ی.

دولت و مللته‌ سه‌باب زیاندر بو ترس
بلکه بر فتنه‌ و آشوب جه‌اندر بو ترس
ایتسه‌ اللهه‌ یمین عین یلاندر بو ترس
هم بزم قانمزی ضائع ایداندر بو ترس
نیجه‌ قاندردی جنابک قوجه‌ بر خونکاری

واتا:

مایه‌ی زیانی ده‌ولت و میلله‌ته‌ ئه‌م ته‌ره‌سه
به‌لکو فیتنه‌ و ئاشووبی جه‌انه‌ ئه‌م ته‌ره‌سه
ئه‌گه‌ر به‌خوا سوپین بخوا به‌ ته‌واوی درۆیه‌ ئه‌م ته‌ره‌سه
هه‌م خۆینی ئیمه‌ی به‌ به‌یه‌هوده‌ داوه‌ ئه‌م ته‌ره‌سه
چون پیاویکی خونکاری وه‌کوو جه‌نابتان ئیقناع کرد؟

گر بودر دائره‌یی گ‌ردش ایام رضا
ویره‌مز دهر مگر سفله‌یه‌ انعام رضا
یارامز عفت و، دولت ایچون اقدام رضا
بو ایسه‌ پیش ره‌وی لشکری اسلام رضا
حق بزم اوزره‌ مظفر ایده‌جک کفاری

واتا:

گه‌ر ئه‌مه‌ بیت دائیره‌ی گه‌ردشی ره‌زانی ره‌زا
ده‌ره‌ ئینعامی ره‌زا ناداته‌ سفله‌یه‌ک
بۆ ره‌زانه‌ندی، پاکی بۆ ده‌ولت بێ سووده
گه‌ر ئه‌مه‌ بیت پیش‌ره‌وی له‌شکری ئیسلام ره‌زا
خودا گاوران به‌سه‌ر ئیمه‌دا سه‌ر ده‌خا

نه‌ بیچم‌در، نه‌ ایمش یوزی، ندر اسطاری

بیچمندن بیلنر ملعنتک آثاری
ارمنی لرله اویوب دوغوری دگل افکاری
طامنز کیمسه بنم تک او خیانتکاری
دیکله تعریف ایدهیم حضرت دفتراری

واتا:

چه بیچیمیکه، رووی چی بووه، چیبیه نه ستاری
له بیچمی ده زانریت آثاری مه لعوونی
له گه ل نه رمه نیبیه کاندای ریکه بیری راست نیبیه
کس وه کو من نه و خیانه تکاره نانا سیت
گویت لی بی بوئی وه سف که م حه زره تی ده فته ردار

نه ارامیله ویرر پاره نه ایتامه معاش
آقجهء واحده آندن آلامز کیمسه بلاش
بر تراش پاره سی ویر، سوق گوتنه نابتراش
روحنی آلق ایچسون ای ملک الموت یناش
ایتلره طعمه اولنسون اوتن مرداری

واتا:

نه پاره به بیوه ژنان نه دا نه معاش به هه تیو
کس پوولیک له وهرناگریت به به لاش
پاره ی ته راشیکه بده ری، تابن بکوته ره قنگی
نه ی (ملک الموت) بو وهرگرتنی گیانی نزدیک به ره وه
با بییته خوزاکی صه گان نه وه له شه مرداره ی.

باباسی سبزه ساتر، والده سی جنگانه
حرمی محترمی، خادمهء کارخانه
دختری بد سیری، جرعه کشی پیمان
باشی بریانه دوشور، آل ایاغی بریانه
(سوق هراجده) اللرده گیزره شلواری

واتا:

باوکی سهوزه دهفرۆشیت، دایکی جینگانه
ژنی بهریتی، کارهکهری قهچیهخانه
خوشکی بهد رهوشتی ساقی مهیخانه
سهری دهکەویتیته لایهک دهست و پای بهلایه
له بازاری ههراجی کهران دههیبی به دهستهوه دهگیریت.

حاله باقمیهجقسک فقرانک آترس
فکرینه اویمیهجقسک وزرانک آترس
بیلمدن خربی یاندر شعرانک آترس
بیلمدن خانه بیقار (شیخ رضا) نک آترس
شهرههری حوصله سوزی شهب اشعاری

واتا:

سهیری حالی ههژاران ناکه ی ئه ی تهرهس
لهگه ل بیری وهزیراندا نانگوئجییت ئه ی تهرهس
نهترانی لیدانی شاعیران به هیزه ئه ی تهرهس
نهترانی (شیخ رهزا) مال ئه روختینی ئه ی تهرهس

بهلام نه بهتکا و نهیش به ههجو نهیتوانی مووچهکهی له دهفتهردار وهرگریت ئه ی
بهچی؟ له شیعره تورکییهدا ئه لیت:

نه رجا ایله معاشم آله بیلدم نههجا
چاره یوقدر بو قورمساغه مگر موت فجا
پاره م یوقدر آلهیم ابدست ایچون بر ابریق
واجب اولدی صقلیله ایدهیم استتنجا

واتا:

نه به تکا توانیم مهعاشم وهرگرم نه به ههجو
چاره ی نییه ئه م قورمساغه مهگرم مهگرگی فوجا
پاره م نییه گوزه بکرم بو دهسنوئیز
پیتویست بووه به ریشی خۆم پاک بکه مهوه

له هه جویکی تریدا له م بهیته تورکییه دا ئه لیت:

بو ولایتده جنابک اوله لی دفتردار
اولدی طبعک گبی مالیه اموری مردار

واتا:

له م ویلایه ته دا که جه نابستان دهفته ردار بن
کاروباری مالیه، وه کوو طبعتان، مرداره وه بوو

به رتیل خواردنی دائیره ی عه دلویه

له دوا سالانی حوکمرانی عوسمانی، به رتیل و دزی هه موو دهسته ی کاربه دهستانی
گرتبو وه. هه یج کاریک به بیج به رتیل نه ده پرۆیشته. ئه مه گه یشتبو وه دائیره ی عه دلویه ییش.
شیخ رهزا باسی به رتیل وه رگرتنی ئه و دائیره یه ی که رکووک ئه کات که موته سه ریف و
والیه ی مووصلیش تا وانبار ئه کات و له م شیعه ره تورکییه ده لیت:

خببرک وارمی؟ آلمش. نه آلمش؟ رشوت
آلمان شی نه ایمش؟ لیسه، آلان کیم؟ هیئت
هیئتک آدی ندر؟ دائره عه دلویه
آنی ایجاده ایدنک روحنه یوزبیک لعنت
قاچ عدد لیسه آلمش عجباً؟ یوز اللی
لیسه خالصه اوستنده یازلمش ضریت
بیلدک کیملر ایمش لیسه آلانلر؟ های های
گیدیشنندن بیلنور خائن دین و دولت

واتا:

ئاگات لویه؟ وه رگیراوه. چی وه رگیراوه؟ به رتیل
ئه وه ی وه رگیراوه چی بوو؟ لیسه، کین وه ری گرتووه؟ هه یئته
ناوی هه یئته چییه؟ دائیره ی عه دلویه
ئه وه ی ئه وی داناو وه صه د هه زار له عننه ت له پرووحی
چه ند ژماره لیسه وه رگیراوه؟ صه د و په نجا

لیره‌ی صاغ له سه‌ری نووسراوه (ضریت)
زانیت نه‌وانه کی بوون لیره‌یان وهرگرتووه؟ هه‌ی هه‌ی
له رویشتنی ده‌زانریت خائنی دین و ده‌وله‌ت.

بری مستنطق افندی، بری جنگانه رئیس
ا و برن سویلیه‌مام، سویله بابانه رحمت
یوزینی (راغب) آلوب یگرمیسنی (امین)
او برن سویلیدیکم ذات ولی النعمت
حضرت داور اکرم متصرف پاشا
ایشگک باشنی طوت، حمزه‌یه کلدی نوبت
حصه ویرمک بکاده لازم ایدی حق سکوت
ویرمدی، آغزیمی ظن ایتدی قپاتمش ذمت
اسمی دفترده اوزی خائب و خاسر بری بن
بری موصلده اولان والی عالی‌ء همت
عجبا آلدی قوماندان دخی بر شی، حاشا
وارمی نیاده قوماندان گبی صاحب عفت

واتا:

یه‌کیکیان موسته‌نطبق نه‌فه‌ندی، نه‌ویتریان سه‌روکی جینگانه
نه‌ویتریان نالیم، بلتی ره‌حمه‌ت له بابت
سه‌دی (راغب) وه‌ری گرتووه و بیستی (نه‌مین)
نه‌ویتریان که ده‌لیم ذات وه‌لی نیعمه‌تم
حه‌زرتی خاوه‌ن شکو موته‌سه‌ریف پاشا
سه‌ری که‌ر بگره، ریز هاته (حه‌مه)
پتیوست بوو به‌شی منیش بده‌ن بو‌ده‌م داخستنم
نه‌یدا، وای زانی باج ده‌می داخستووه
نه‌وه‌ی ناوی له ده‌فته‌ردایه و خوی ده‌س بو‌ش و به‌تال، یه‌کیکی من
نه‌ویتریان نه‌وه‌ی له موصلدایه والی هیمه‌ت به‌رز
نایا قوماندان شتیکی وهرگرت؟ نه‌ حاشا

له جیهاندا هه به پاکیکی وهک قوماندان!

شیخ رهزا له بهغدا

یه کهم جار سهردانی شیخ رهزا بو بهغدا، له گه ل شیخ عه بدولر حمانی باوکی بو زیاره تی باره گای شیخ عبدالقادری گه یلانی بووه. له وه هاتنه دا، عه لی پاشای والیبی بهغدا، خوی و گه لی له کار به دهستانی و ویلایه تی بهغدا تا کو شارۆچکه ی (خالص) دینه پیری شیخه وه و به پزیتکی زۆر پیتشوازی له شیخ عه بدولر حمان نه کن.

ده لاین شیخ عبدالر حمان به کوره کانی نه لیت، له باره گای شیخی گه یلانی هه ر داوایه ک بکه ن خوا پیتانی نه به خشیت. شیخ رهزا له باره گادا نه م شیعره فارسییه ده لیت که تا کو سالانی دوا یی له سه ر ده رگای باره گاه نوو سرا بوو که له پاشان ده بخونه وه:

« این بارگه حضرت غوث الثقلین است »

شیخ رهزا که به یه کجاری نیشته جیتی شاری بهغدا ده بیت، له سالی ۱۳۱۸ کۆچیدا له سه ر داوای شیخ عه لیبی کاک، بو سه ر په رشتیبی ته کیه ی تاله بانای ده بیت که له گه ره کی (المیدان) بوو، بریتی بوو له خانویه کی دوو نهومی و له پیشه وه ریزه دوکانیکی هه بوو، شیخ رهزا کرایه (متولی) نه م وه قفانه و به کریتی نه م دوکانانه گوزه رانی بژی و مه مری ده برده سه ر.

مه به سستی شیخ عه لی نه وه بوو که شیخ رهزا له شه ره جنیبوی شاری که رکوک و گه ره کی بهر ته کیه دوور خاته وه و بیگه رینیتته وه سه ر ریبازی ده رویشانه ی با و با پیری، به لام ره وشت و بیرو با وه رو هونه رمه ندی شیخ رهزا له گه ل ره وشتی ده رویشان نه ده گونجا و ته نها بو نه وه ی له گه ل رۆشنبیران و نه دیبانی شاری بهغدا ناسیاوی په یدا بکات قایل بوو بیته بهغدا. له م شیعره فارسییه دا نه م مه رجه داده نیت و له بهغدادا پیوه ندی له گه ل گه لیک له بنه ماله ناسرا وه کان و رۆشنبیران و کار به ده ستانی حکومه ت په یدا کرد و وه کوو نه ستاره یه کی گه ش له ئاسمانی بهغدادا ده دره وشایه وه.

چه کرامت چه خارق عاده

جلق بهتر ز دلق و سجاده

سخن من مفید و مختصر است

بابت سـاده بابت سـاده
 گرچه نتوانم از زمین خـیزم
 بس که هستم ضعیف وافتاده
 گریگویند هست در بغداد
 سـاده روی لطیف و بگزاده
 ذره آسـا بمهر و دیدارش
 (گیدرم باشم اوزره بغداده)
 سوی مسجد دوگام من نروم
 سوی میخانه تند و آماده
 مشریم مشرب امین فیضی است
 هردو از هردو عالم آزاده
 ای (رضا) تا بمرگ رندی کن
 این بود دولت خـدا داده

که دپته بهغدا، کاروباری له لای کاربه دهستان جی به جی ده کریت و پیاوه ناسراوه کانی
 بهغدا دهستی یارمه تیبی بو درپژئه کهن ته کیهی بو نویئه که نه وه.

کارم که به کام است نه از شاه و وزیر است
 هرمايه که دارم همه از سایه ی پیر است

واتا:

کارم به ناره زوی دهروات نهک له شا و وه زیره وه
 هر سه رمایه بیتم هه یه، هه مو له سایه ی پیره وه یه

که دپته بهغدا، ژبانی ئه ده بی بهغدا ی پی خوش بووه و جیگای ئاینداریبه.

گهر بلیم (بهغدا) له جه ننه ت خوشتره هیشتا که مه
 چونکه سوکنای غه و ث و که رخی یو ئیمامی ئه عزمه
 ئه ی برادر شاری بهغدا بی حه سادته بی هه مه
 زور ئه مین به له م حیسابه پیتم کورته و که مه

لهم ولاتيه هيچ ولاتى ههروه كو به غدا نيه
حاكمى عدل و عدالت زور ئەمىن و بى غمه

شيخ رەزا له به غدا دوستايه تى و يارمه تى، ئەو بنه مالانهى كه ناسياويى له گه لئاندا
پهيدا كردبوو، پيى گه يشتوو. له وانه (عه بدولغهنى به غدادى) خه رقه يه كى شامى بو
هيتاوه به ديارى، له مه دا، ئەمه ي به نيشانهى دوستايه تى زانيوه و ده لئيت:

من ســــرمــــازده را داد زغم ازادى
خه رقه ء شام ز(عبدالغنى البغدادى)
خه رقه يا خود شفقت نامه ء از جانب دوست
كه نمايم بكدامين يك ازينها شادى

واتا:

نازادى به خشى به منى سه رما برده له
پالتو شاميه كهى عبدولغهنى به غدادى
پالتوكهى، يا خود به زه بى نامه كهى ئەو دوسته كه بوم هات
دل به كام له مانه خووش بكهم

و له گه له هموو ئەو به رتيزيهى بو شيخى گه يلانى، جار جار دانوولهى له گه له سه يد
مه حمودى نه قيب نه كولاوه، و هه جوى زور تيز و تونى كردوو. لئيره دا ده لئيت:

ارجح بغدادا وانى غريبها
على جنة الفردوس لولا نقيبها
له سه ره ئەم شيعره شاعيرتكي عه ره ب پينج خشتى ده كات و ده لئيت:
عجبت لِنَفْسِي كَيْفَ ضَاعَ نَصِيبُهَا
مِنَ الْعَيْشِ فِي أَرْضِ وَاوِي أَدِيبِهَا
فَمَنْ ظَلَمَهَا إِذْ بَانَ غِي طَمِيسُهَا
«ارجح بغدادا وأنا غريبها
على جنة المأوى لولا نقيبها»

له به غدادا نه قسه ي له كهس خواردوو ته وه و نه يش له كه مو كورتى بى دهنگ بووه.

جاریک دهچیتته مزگهوتی ئیمام (ئهبووحه نیفه) مه لای مزگهوت مرؤقیکی نه زان و بهد
فه سال ده بیت. که ده بیتته ده مه ته قییان، ده زانیت هیچی له باردا نیه و ده لیت:

لوکان یعلم انت من جیرانه

لفر من قبره الامام الاعظم

ته کیه ی تاله بانینی به غدا، هم مزگهوت و هم مالی شیخ رهزا بوو. به لام زور په رپووت
بوو بوو و پتویستی به نوئ کردنه وه بوو. ئه مه ییش پاره یه کی زوری ده ویت به لام پاره لای
شیخ رهزا کوا؟ له شیعریکی تورکیدا ده لیت:

یتمش، سکسان دهردی می درمان ایده بیلمز

مشکلریمی یوز دخی آسان ایده بیلمز

یوز الی ایش بیتر اما گدای دوران

یوز الی قدر لیره یی احسان ایده بیلمز

یا دست تهی گله اگر (موسی عمران)

ویرانه اولان تکیه یی عمران ایده بیلمز

واتا:

ههفتا، ههشتا دهردم تیمار ناکات

صه دیش گیروگرفتم ناسان ناکات

صه د و په نجا کار ته واو ده کات، به لام گه دای دهوران

صه د و په نجا لیره ناتوانیت به خشیت

ئه گهر هر ئیستا موسای عیمران بیت

ته کیه که ویرانه یه عیمرانی ناکات

به لام بنه مالهی عیسا ئه فهندی و جه میل زاده و عه بدولغهنی به غدادی دهستی
به خششیان دریت ده کهن و بوئاوه دان کردنه وهی ته کیه که یارمه تییه کی باشی ده دن و شیخ
رهزا له سوپاسیدا به شیعریکی تورکی ده لیت:

ممكن اوله مز هرکس ایچون مجد مؤید

«قد خصه الله بعیسی بن محمد»

بندن صوریکز بن تانرم آل جمیلی

«اصحاب مکارم، ولد، عم، اب، جد»
تنهانه منم بارکششی منت ایشان
«لاعاتق الا وعلیه لهم الید»
در باره اینها که کریم ابن کریمند
ببریده زبانی که بگوید سخن بد
احسانجه وفا سبقت ایدر وعده لرندن
آنلرجه قباحت گورینور قول مجرد
الطاف خدادان دیلرم عافیت اوزره
خیلی یشاسون هربری منصور و مؤید

واتا:

بۆ هه مو که سیک مه جدی هه تایی پیتک ناییت
خوا ته نها بۆ عیسا کوری محمه د دایناوه
له من بیرسن من ده یاناسم ئه و ئالی جه میله
خاوه نی به خشش، کور و مام و باب و باپیر
ته نها منم بارکشش مننه تی ئه وان
هیچ کرده ویه ک نییه، ده بیت ده ستیانی تیاییت
له باره ی ئه ووه که جۆمه رد کوری جۆمه ردن
ئه و زوبانه بیریت که خراپه بیان بلتیت
که وه عدیان دا، به جی هینانی پیش به خشش ده که ویت.
به لای ئه وان قسه ی رووت کرده ویه خراپه
له لوتفی خوا ده پارتمه وه له سه ر ته ندروستی
زۆر بژین هه ر به که مه نسوور و موئه ییه د

خاییده ء اسلاف دگل شیوه ء شیعرم
آیین (رضا) در بوگبی سبک مجدد

واتا:

وتنه ویه پیشوو نییه شیوه ی شیعرم
تایین (رهزا) به ئه م دارشته نوئییه

له شيعرئىكى توركى تربدا ديسان باسى به خششى مستهفا ئه فه ندىي جه ميل زاده
ئەكات كه سى (ثريا)ى به ديارى نار دووه بو ته كيه . ده لئيت:

س خاكسبى دگل آل جميله ، ارث آبادر
ان ادنى پايه ء همستلى اوچ ثريادر
خصوصا مصطفى كيم ايده بيلم وصفه ايفاسن
وفا هر چند اكا مخلص بولنمش حقى اوفادر
دگل اوفى اگر اعلا دن اعلا بر لقب بولسه
جناب (مصطفى) حضرتلى اندن اعلا در
يتشمز دامن اوصافنه سر پنجه فكرم
نهال قامتى ، اهلىتى اول رتبه ء بالادر
زلال مشربى ، آلاشى ، شيرين عذابنده
صانورسن الله الله شريتى شهد مصطفى در

واتا:

دهس كراوئى كهس نيبه بو ئالى جه ميل له با پيرانه وه ماوه ته وه
كه متربن پايه ي هيمه تيان سى ثريايه
به تاييه ت مستهفا ، كئى! ناتوانم وه سفى بكه م
وهفا هه رچهنده مل كه چى بيت ، هه قى (اوقا)يه
نه وهك اوفى ئه گهر له بهرز بهرزتر له قه بهى هه بيت
جه نابى مستهفا له ودهش بهرزتره
سه ريه نجه ي بيرم ناگاته داوئى ئه وسافى
بهرزى قامه تى ئه هليه تى له و روتبه يه بهرزتره

درى قارنده خشيتندن هر زمان دريا
اگر دريا كفى درياديرسم بر تعدادر
نيجه دريايه تشبيه ايله يم اول دست احسانى
كه كمتر بخشش عاليلرك مخصوص دريادر
ايدر بيك خاطر پزمرده يى بر لطف ايله احيا

اول عالی قدر اگر عیسی دگلسه عم عیسی در
(رضا) آل جمیلی سودیگنده مدح ایدر یوقسه
نه حاجت رایت احسانلری میدانده بر پادر

واتا:

له ترسی ناوسکی پیسته ههرکاتی دهریا
ئه گهر بلیم دهستی دهریا به ته عدا به
چون به دهریا بیشویهیم ئه و دهسته به خششه ی
که که متر به خششی به رزی تایه تی دهریا به
به لوتفیک هه زار خاتری غه مناک زیندوو ئه کاته وه
ئه و پایه به رزه ئه گهر عیسا نه بیت مامی عیسا به
(رهزا) له خوشه ویستی مه دحی نالی جه میل ئه کات، ئه مه نه بین
هیچ ئه مه ی ناوی چاکه یان له مه میداندا دیاری به

باسی نه عیم

یه کیک له خاوه ن مه لهاکانی به غدا کچیکی گوران بیژی خه لقی حه له ب دینی. ئه م کچه
برایه کی جوانی ده بیت ناوی (نه عیم) ده بیت و گه لیک له پیاوانی ئه م سه رده مه ی به غدا
که مه نکیشی ده بن. ئیبراهیم مونیب پاچه چی شه ویک به سه رخوشی له تیاترزی (گهوه
سبع) ئه م نه عیمه ده کوژیت. شیخ ره زایش وه کوو شاعیرانی تر شیعیان به سه ردا هه لدا وه
و ده لیت:

بر نعیم آدلو صنم گلنش دیار شامدن
زن او زن کیم بوبله مه حبوبی چیقارمش آمدن
حاجی گر گورسه انی دور مطاف کعبه ده
باش چیقارر ازدها اسا سیکی احرامدن
دونده پنهان ایلمش سیمین دونک حفظی ایچون
دون دگل گه ردونه حفظ ایتمز آنی اقلامدن
نقره ء سمت و سورینی پاره سز گیرمز اله

سن که مفلس سن (رضا) کیچ بو خیال خامدن

واتا:

کۆته لیککی نه عیم ناو هاتوو له ولاتی شامه وه
ژن نه و ژنه به، کئی جوانیکی وای له کوزی دهرهیناوه
ئه گهر حاجی له سوورانی مه طافی که عبه بیینیت،
کیزی وه کو و نه ژدیها له ئیحرامه وه سه دینیت
له دهر پیتدا دووی سیمینی شار دووه ته وه
نه ک دهر پی به لکو گهر دوونیش نه وه له قه له م ناشاریته وه
نوقره ی سمت و سورینی به بی پاره دهس ناکه ویت
تو که موفلیسی (رهزا) واز بیتنه له م خه یاله خاوه.

له سه ره نه وه ی نه عیم له لایه ن ئیبراهیم مونیب پاچه چیه وه کوژرا، شیخ رهزا له
شیعریکی تورکیدا نه لیت:

قرلسون ال ایاغک، قانه باتسون پاچه چی زاده
نیچون ویردن نعیمک نونهال عمرینی باده
سوره ن بزم طربدن ساقی و سازنده زیر
نعیم سز درد سر در نغمه بی نشئه باده

واتا:

دهس و پات شککی له خوتین هه لکیشریت پاچه چی زاده
بوچ عومری نوئی نهالی نه عیمت دایه بادا
ساقی و دهنگ ساز که به زمان بو ده گپین
به بی نه عیم سه رییشه به نغمه ی بی نه نشئه باده

له زۆرداری و جۆری ئەم جۆره کرده وانه بیتزار بووه و ئەمانه دهستی زۆرداری حکومه تیان
پی نه ده گه یشته. شیخ له شیعریکی تری تورکیدا ده لیت:

ستم اندازه دن چیقادی الهی بردها گوندر
(هولاکو خان) گبی بر کافر خنزیری بغداده
اسامی نامه عشاقتی اول سرو بالانک
آچوب گوردم یازلمشدی (رضا) نک اسمی بالاده

واتا:

ستم له ئەندازه دەرچوو خودایه جارتیکی تر بنیره
(هولاکوخان)ی گاوری بهراز بۆ بهغدا
ناوی نامه‌ی عاشقانی ئەم سەرو بالایه
کردمهوهو دیم ناوی (ره‌زا) له‌سه‌ره‌وه نوسراوه

له‌وه‌سفی گه‌رماوی به‌غدا، به‌م شیعه‌ه‌ تورکییه‌ ده‌لێت:

گیرمه، بغداده اگر گلدن ایسه، حمامه
بر گل اندامی گوروب، سنده دوشرسن دامه
چیلدیرر گورسه اگر غلمانلری شیخ الاسلام
طولاشیر پاینه زنجیر گبی عمامه
بوسه‌دن رشوت اگر وعده الورسه ایلر
باطل حق تحریر شه‌هادت نامه

واتا:

ئه‌گه‌ر هاتیه‌ به‌غدا مه‌چۆره گه‌رماوه‌وه
گۆن ئەندامیک ده‌بینیت، توبش ده‌که‌ویته داوه‌وه
ئه‌گه‌ر شیخولئیسلام (غلمان)یان ببینی
میتزه‌ر وه‌کو زنجیر ده‌تالیه‌ته پایه‌وه
ئه‌گه‌ر وه‌عدی ماچ به‌ به‌رتیل وه‌رگرت
حه‌ق ده‌کاته باطل نووسه‌ری شه‌هاده‌تنامه

شیخ ره‌زا، له‌ به‌غدا، وه‌کوو دۆست و ناسیاوی هه‌بوو، ناحه‌زیشی هه‌بوو له‌گه‌ل هه‌ندی
له‌ رۆشنبیران و زانایان دا که‌وته ته‌قه‌وه. وه‌کو له‌م شیعه‌ه‌ تورکییه‌ دا ده‌لێت:

کلمدم فسق وفساد ایتمک ایچون بغداده
بر طاقم اهل غرض باشلادیلر افساده
باشلادم بنده معایبلرینی تعداده
قزلری فاحشه‌در بچه‌لری کونداده
سیکی ویره‌ر کیمی گوردنسه (زه‌اوی) زاده

واتا:

نه هاتمه به غدا بۆ فسق و فساد
دهسته يهك خاوهن كينه دهستيان كرده فه سادی
منيش دهستم كرده ژماره كردنی عه بیان
كچیان سۆزانی و كوریان قنگدهر
كیترت بده ههر كه سیكت دی له (زه هاوی) زاده

له به غدا ههندی بازرگانی خاوهن پاره ی نه زان ههن، به سامانیانه وه ده نازن و یارمه تیبی
هه ژاران نادهن و له گه ل كه لله بۆشییان خۆیان وا ده رده خهن كه هه موو شتیك ده زانن.
یه كچك له وانه (مه دی چلبی) بووه كه شیخ رهزا ده به ویت خۆی له قه ره ی بدات و بلتیت
«چه له بی» به لووسكه یه كی نازك به دهن ده لئین و له م شیعه ره تورکییه دا ده لئیت:

دوشنوردم نه ایچون تاجر ره دیرلر چلبی
فارسی در بولغت، تورکی میدر یا عربی
بونی کیمدن صوره یم، بحر تفکیرده ایکن
گلدی تاج الادبا قارشومه (مه دی چلبی)

واتا:

بیرم ده كرده وه، بۆچ به بازرگان ده لئین چه له بی؟
ئه م وشه یه فارسییه، تورکییه یان عه ره بی
ئه مه له كتی بیرسم له ده ریای بیركردنه وه دا بووم
هاته به رامبه رم «تاجولئوده یا» مه هدی چه له بی

دیدم. ای جرعه كه شی معرفتک شق سطح
وی عیراق و عجمک داهییه بی بو العجیبی
لقب عالیکزک حاصلی معناسی ندر؟
باقدی دوندردی بنا گوشه ء چشم غضبی
دیدى: یا هو، چلبی نازک اولان زاته دینر
هر فرومایه اولان چابقنه دینمز چلبی
دیدم: احسنت بو فضل وهزرو معرفته
ای بزم مملکتک مفتخر و منتخبی

گیتمه دن مکتبه، تحصیل کمال ایله مه دن
نیـرـده بولدن بو قدر دانش و علم و ادبی
گورمادی مثلنی ای فاضل یکتا گوزمز
(مصری) گیزدم مینی، شام، حجاز و حلبی
سایه سنده ایدرز حل مسائل یوقسه
نه بیلور (شیخ رضا) او یله معما لقبی

واتا:

وتم: ئە ی دلۆپە ی زانستی روژن کەر وه
وهی دانای عه جیبی عیراق و عه جه م
له قه بی به رزتان حاصلی مانای چیه؟
سه یرتکی کردم به توورده ییه وه سوچی لی کردم
وتی: یا هو، چه له بی به زاتینکی نازک ده لئین
به هه ر نا ئه سلتکی جابقی نالین چه له بی
وتم: دهم خوش بو ئه م فه زل و هونه ر و زانستییه .
ئه ی جیبی فه خر و هه لئارده ی ولاتی ئیمه .
بیج ئه وه ی بیجیته قوتابخانه و فیری ع عقل و که مال بی
له کو ی ئه م هه موو دانش و زانست و ئه ده به ت دۆزییه وه
چاومان مانه ندی تو ی نه دیوه ئه ی فازلی یه کتا
میسر گه رام و یه مه ن و شام و حیجاز و حه له ب
له سایه یه وه کیشه چاره ئه که یین، ئه گینا،
(شیخ رها) چون ده زانیت له قه بیکی به له غزی وا

به خیر هاتنی والی به غدا

والیه کی نو ی دپته به غدا. شیخ ره زایش وه کوو ناسره واکانی شاری به غدا ده چیت بو
به خیر هاتنی. له سه ر شیوه ی سه لاوی عوسمانیه کان سه ر داده نوینی و دهستی ریزی
به رزده کاته وه و له و کاته دا میزه ره که ی ده که ویته به رپای والی. یه کانسهر چوار به یتی تر
ده خاته سه ر شیعه ره که ی که ده لیت: «رسم فرنگیان.» و ئه م رووداوه پینه ده کات.

رویم بدیده سجده کنان خاکی راهرا
 شکر نه ء قـــدوم ولایت پناهرا
 ای والی ولایت زورا خوش آمدی
 برزن بجای برمکیان بارگاهرا
 رسم فرنگیان کله از سر فگنداست
 تعظیم چون کندد خداوند جاهرا
 من اکتفا بشیوه ء ایشان نمیکنم
 هم سر به پایت افگنم و هم کلاهر
 اقلیم بابل از قـــدمت یافت رونقی
 کز ابر نوبهار درخت و گیاهرا
 ازین مقدمت چه عجب گر رها شود
 (هاروت بابلی) که اسیرست چاهرا
 عزمتمت خط نفاق زلوح عراق شست
 چون سیل توبه از دل مجرم گناهرا
 نقش است بر صحیفه رأیت رموز غیب
 حاجت به گفتوگو نبود داد خواهر

واتا:

وهک سوچده بهر خاکی ریگا به چاو نه مالم
 له شوکرانه بئیری هاتنی والیی ویلایهت په نادا
 نهی والیی ویلایهت (زهورا) خوش هاتی
 بارهگا هه لده له جینگای بهرمه کیبه کاندا
 راو په سمی فرهنگیان نه وه کلاو له سه ر داگرن
 کاتنی که قه درو ته عزیمی مروقی خاوهن جاه نه کهن
 من به شپوه کهی نه وانه وه ناو دهستم
 سه ریشم فری ده ده مه بهر پییت و کلاو که شم
 ئیقلیمی عیراق په ونه قتیکی تو ده سگیر بوو
 وهک چۆن درهخت و گیا له هه وری نه و به هاره وه ده ستگیریان ده بی

هیچ سهیر نیبیه له پیروزی هاتنت رزگار ببی

(هارووتی بابلی) که دیلی ناو چاله.

هاتنت هیللی دوو پروویی و نیفاقی له سهه تهخته ی عیرا قدا شۆزی

وهک چۆن لافاوی تۆیه گونا له دللی تاو نیار ده شوات

نیشانه کانی غه ریب له سهه لاپه ره ی بیرو پرات نه قش بووه

دادخوا پتیوستی به گفتوگۆ نیبیه.

آسوده آنچنان بوجود تو مملکت
کز دل بلب هوای سفر نیست راهرا
از بیم صولت تو کمان ابراون بدل
از دیده افگنند خدنگ نگاهرا
فرخ رخا، خجسته پیا، والیا یکی
بشن و زمن شکایتی بختی سیاهرا
میراث مانده از پدرم کهنه تکیه
چون عمر نوح دید بسی سال و ماهرا
انجاز سالکان طریقت جماعتی
گسترده بر زمین عبادت جباهرا
شیخ و مرید دست بر اور ده دعای
یارب دوام عمر بده پادشاهرا
شاید شود به وجه توجه معیشتی
آیند و رونده ان خانقاهرا
ای مظهر مجید، (رضا) را توجهی
تحصیل چو فرضت رضای الاهرا
یارب همیشه مظهر نور خدای
تا اقتباس نور زمهر است ماهرا

واتا:

ولات ئه‌وه‌نده به بوونی تو وچانی داوه‌ته‌وه
ئاخ هه‌لکیشان ئاره‌زووی ئه‌وه‌ی نه‌ماوه له دله‌وه سه‌فه‌ر بکا بو سه‌ر لیتو
کچانی ئه‌برو که‌وانی له ترسی هه‌لمه‌تی تو
تیری نیگایان بو دلی عاشقان بو ناو دلی خویان هه‌ل ئه‌ده‌ن
ئهی ناوچه‌وان پیرۆز، ئهی پی و قدووم خیر و به‌ره‌که‌ت،
ئهی والی، شکایه‌تی به‌ختی ره‌شم له‌من ببیسه
کۆنه ته‌کیبیه میرات له باوکه‌وه‌ ماوه‌ته‌وه،
وه‌ک عومری نوح سال و مانگیکی زۆری دیوه
کۆمه‌لی له‌وانه‌ی که ریگه‌ی ته‌ریقه‌تیا گرتووه له‌وی،
ته‌ویلیان له‌سه‌ر عه‌ردی خواپه‌رستی راخستووه
شیخ و مرید هه‌موو ده‌ستی دو‌عا‌یان هه‌ل‌بیره‌وه و ئه‌لین،
خوایا ده‌وامی عومری پادشاه بده
به‌لکو له لایه‌نی رووتیکردنه‌وه،
ژیانی بو نایینده و ره‌وه‌نده‌ی ئه‌و خانه‌قایه بیی.
ئهی دیمه‌نی پریشکو، روویج بکه‌ره ره‌زا،
چونکه ده‌ست خستنی ره‌زای خوداوه‌ند فه‌رزه
خوایه، تو هه‌میشه دیمه‌نی نوری خودایی، تا
ئهو رۆژه‌ی رۆژ رووناکیی خۆی له مانگه‌وه وه‌رته‌گریت

مه‌دحی توفیق به‌گی میر ئالای

توفیق به‌گی میر ئالای یه‌کیک بوو له قوماندانه‌کانی ده‌وله‌تی عوسمانی. پیاویکی
ئه‌دیب و شاعره له شیعره‌ی غه‌زله و مه‌دح ده‌ستیککی به‌رزی هه‌بوو. له‌گه‌ل شیخ ره‌زا دا
هه‌ندی شیعیان به‌یه‌کدا هه‌لداوه. له‌م شیعره فارسییه‌دا، شیخ ره‌زا باسی شاعیری
ئه‌کات و ئه‌لایت:

شم‌شیر به‌خون دشمن ئالا
سالار سپاه و میر آلا
(توفیق بگ) انکه از تواضع

پست است، ولی برتبه بالا
دیوان قصائدش مرتب
شعر و غزلش علی و اعلا
هر حرف از و چو در شهوار
هر نقطه چو کوکببست والا

واتا:

شمشیری به خونی دوزمن ناله
سالاری سوپا و میر نالا
توفیق بهگ نه و کسهی که به توازوع
نرم نه نوینی، به لام به روتبه بالا
دیوانی شیعی ریگ و پیگه
شیعر و غزلی بهرز و بالا
هر به پیتیکی وهک دورپی شایانی شابه
هر خالیکی نه ستیره به کی بالا

شاید که صحیفهء بیانش
سازند باب زر محلا
استاد سحن به مدح والی
پر داخته مدحهای بالا
در نامه چونافه مشک بیزاست
نوک قلمش به گاه املا
ترکیب وجود او بدیع است
در عالم صورت و هیولا

واتا:

شایانی نه و به لاپه ردهی فسهاحتی
به ناوی زپی برازینیتته وه
ماموستای قسه به له مه دحی والیدا
دانه ری شیعی مه دحی بالا

بۆنى ميسك ديت له نامه‌ى وهك ناووكى ئاسك
نوکی قه‌له‌می له‌کاتی نووسیندا
دروست بوونی شیوه‌ی زۆر جوانه
له‌جیهانی صورته و هیولادا

گـر طرد کند وگـر نوازد
هرگـز نکنم از او تولا
برمـسند عزتم نشانده
شکرانه‌ء مـسند مـعلا
افزایش عمر و مال و جاهش
خواهم زجناب حق تعالی
گر اهل دلم بسان توفیق
تحصیل کند (رضا) ی مولی

واتا:

دهرم کا یان دلم بداته‌وه
هه‌رگیز لیبی نام ته‌وه‌للا
له‌سه‌ر کورسیی گه‌وره‌یی داینیشاندووم
له‌ شوکرانه‌ی پایه به‌رزی خودا
زۆری ته‌مه‌ن سامان و جاهی
داوا نه‌که‌م له‌ خوای ته‌عالا
نه‌گه‌ر توفیق دلم بینیتته جی
په‌زانه‌ندی مه‌ولای ده‌سگیر ده‌بی

توفیق به‌گی میرلوا، له‌ شیعرێکیدا مه‌دحی ره‌ئووف به‌گی دۆستی نه‌کا. به‌لام شیخ په‌زا
نه‌م مه‌دحه‌ی په‌ئووف به‌گ به‌ زۆر نه‌زانیت. له‌ شیعرێکی تورکی ده‌لایت:

نسخه‌سی گلدی بکا سویلدیگ مدح ره‌ووف
ایچنه بن دخی برنسنه صوقارسه‌م دیمه‌ اوف
بطن فضلندن نه‌هان نافه‌ء حکمت آثار
ینه چیقدی قوقوسی یعنی ریاح مألوف

قوهء شاعرهیی شیعدردن اکلار عارف
مثلا بعره ایله اولدی اباعر معروف
ذات والاکزی مدح ایتمک شایسته ایکن
بو تنزل یا قیشرمی سنک ادراکنه یوف

واتا:

نوسخه به کم پیگه یشت نه وهی وتووته له مه دحی ره ئووف
دیسان بۆنی ده رچوو، واتا بای زانراو
توانای شاعیری، زانا، له شیعر تی دهگا
وه کوو له (بعره) وه (اباعر) زانرا
که مه دحی پایه به رزیتان شایانی مه دح بوو
نه م نزمیبه له گه ل تیگه یشتنی جه نابنانا ریگ ده که وئی؟

شریت شعر بخور تاکه روانت باشد
نشود دفع قبوضیت طبعیت به صفوف
برسییه اژدره بکزه ر قلم تحریرک
آچوب آغزنی ایسترسه ایدر عالمی لوف

واتا:

شهریه تی شیعر بخو تا ره وان بیت
قه بزنی به یانیانته به درمانی (قاوت) ناسا لاناچی
قه له می نووسینت له نه ژده رهای برسی نه کا
نه گهر بیه وئی دم ده کاته وه و دنیا قووت ده دا

ایش موافق گله مز اولسه توفیق رفیق
نیک وبد جمله سی توفیق اوزرنده موقوف
تخت یا پدرده چابوق اول بزه گوندرد توفیق
سن دخی قاچ غروشن ایله (رضا) یه معروف

واتا:

نه گهر توفیق نه بیته ره رفیق کار به ریگی ناگونجیت
گوفتار جوان و به د له سهر توفیق وه ستاوه
تخت دروست که زوو که بزمانی بنیره توفیق

توتیش به چند غروشیکه وه چاکه له گهڵ (رهزا) دا بکه

شیخ رهزا گفت ئەداته توفیق به گی میر ئالای که گۆچانیکی و تهسبیحیکی بو بنیریت. دیارییه کان که به دهستی خانمی ژنی ئەکه ویت، به بی پرسی توفیق به گ گۆچانه که ی گل ئەداته وه و تهسبیحه که ده نیریتته دوا وه. توفیق به گ له سه ر نه گه یشتنی تهسبیحه که هه جوئیکی شیخ رهزا ئەکات و دیارییه که ی بیر ئەخاته وه. شیخ رهزا ییش ئەم هه له له دهست نادات و ئەم وه لامه ی به شیعریکی تورکی ئەداته وه:

یازدیغک صاچمه سپانی بکا استاد ایتدک
ایتمه توفیق که لعنت اوقونور مفتربه
سکا وعد ایله دیگم هدیه لک عرض ایتدم
زوجه کز خانمه شاد اولدی دیدی گل بریه
قلدی اظهار فرح پشکشمدا اما
متکائی چیبوروب سبحه یی ویردی گیریه

واتا:

ئو په لار گرتنه ی که بو من نووسیبت به هونه ری بو
مه که توفیق که له عنه ت ئەکریت له بو هتان که ر
ئو دیارییه گفتم پیت دا خسته به ردهستی
خانمی ژنتان، شاد بو و وتی بیره پیشه وه
خۆشی خۆی، له وانه ی پیشکه شم کرد، ده رخت به لام
گۆچانه که ی گل دایه وه، تهسبیحه که ی دایه دوا وه.

ئیتیر خۆینه وارانن به ریتز تی ده گهن که شیخ چی به خانمی ژنی وتوو

هه دحی یوسف پاشای میر ئالای به غدا

له ده و له تی عوسمانیدا قوماندانی له شکر دهسته لاتن به سه ر کار به ده ستانی حکومه ته وه هه بوو. ئەوانیش به بی له شکر نه یانده توانی کاروباری ده و له ت به رنه رتیه. له گهڵ ئە وه شدا، به رتیل وه رگرتنیان به کاریکی رهوا ده زانی. جار جار قوماندانی له شکر بو به ره له ستی دزی و به رتیل وه رگرتنی مه ئمووران خۆیان ده نواند. شیخ رهزا له م چند به یته تورکییه

مه‌دحی یوسف پاشای میر ئالای ئەکا :

طشت زربینی آلوب باشنه دونیایی دولاش
اتکی سور دیه‌مز کیمسه سکا آتلو یواش
بارک الله قوماندان فـلاطون ته‌دبیر
اختلاسک اوگنه کیچدی نه آل کسدی نه باش

واتا :

ته‌شت زهرین بخه‌ره سه‌ر سه‌رت و دونیا بگه‌ری
ئه‌سه‌پت تاو ده که‌س پی‌ت نالی سوار ئیواش
بارک الله قوماندانی ئه‌فلاطون ته‌دبیر
پیشی دزیت گرت‌ه‌وه، نه ده‌ستت بری نه سه‌ر

له‌مه‌دحیکی تریدا، باسی ره‌وشت پاکی و بلاو‌کردنه‌وه‌ی عه‌دل و نه‌هیشتنی جو‌ر ده‌کات
ده‌لێت :

کاشانه‌ه‌ه‌ صه‌بای سرور ایتدی عراقی
دولدر قدحی (میرلوا) عشقنه ساقی
اول (یوسف) شیرین حرکات عشقنه بزده
شیرین ایده‌لم باده‌ه‌ه‌ تلخیله مذاقی

واتا :

عیراقی کرده‌ه‌ه‌ خانه‌یی باده‌ی مه‌یی سه‌روور
باده‌که پرکه، به‌ه‌ه‌شقی میرلوا، ساقی
با ئیمه‌ش به‌ه‌ه‌شقی ئه‌و (یوسف) و شیرین ره‌وشته
به‌ باده‌ی ته‌لخی تامی ده‌مان شیرین که‌ین

رفتار حکیمانه ایله ایلدی پامال
قارنجه‌ه‌ه‌ باصمق سزن ارباب نفاقی
آل ویرسه ایدر گیجه ایله گوندزی بتدیل
وادر او‌قـدر ردی مظالمه مـراقی
دون جیبی کسان دامن تقوایه صارلمش

باشنده صاریق سانکه اولمش شیخ عراقی
هر حبه سی بر قبه قدر سبحه النده
عراده ایله جنبشسه کلمر آن افاقی
ای بخت سیاهم نه اولور بن دخی اولسه م
(یعقوب) گبی حضرت (یوسف) له ملاقی
پیغمبر ایکن اولدی تاب آور هجران
بن نیجه تحمل ایدهیم بار فراقی

واتا:

به رهفتاری حه کیمان پامالی نه هلی نیفاقی کرد
به بی نه وه پی له میرووله یهک بنیت
گهر دهس بدات شهو و رۆژ ده گۆریتنه وه
نه ونده مهراقی هه یه بۆ لابرندی جۆر
نه وه دی دوینی گیران پر بوو داوین خوا په رستی گرتووه
میتزه به سه ره وا ده زانی شیخی عیراقه
ههر دانه یه کی به قه دهر گومه زیک ته سیبچی به دهسته وه
به عه ره بانه ی گه ورهش بچو و کترین قلی نابزوی
نه ی به ختی ره شم چی ده بیت که منیش بیم
وهک (یعقوب) که له گه ل چه زره تی یووسف به یهک گه یشت
که پیغه مبه ر بوو به رگه ی ناگری هبجرانی نه گرت
نه ی من چۆن به رگه ی باری فیراق بگرم؟

بر نامه ء تلطیف نوازشله (رضا) یم
اندیشه ء بکرن بدل و مهر صدیقی
باقی اوله قالدچه جهان عز و شرفله
قالاقچه جهان عز و شرفله اوله باقی
دوغمزسه اگر چرخ و فلک خواهش اوزره
زیر وزیر اولسون فلکک طاق و رواقی

واتا:

به نامه‌ی کی دلخوش‌کهره‌وه رازیم
نه ندیشه‌ی کچ به‌دهل و شیربایی و ماره‌بیبیه
هه‌ریژی به عیزز و شهره‌ف تا جیهان ماوه
تاجیهان ماوه بژی به‌عیز و شهره‌ف
نه‌گهر چهرخ و فه‌له‌ک له‌سه‌ر خواهش نه‌سوورپیتته‌وه
تاق و ره‌واقی فه‌له‌ک زتیر و زه‌به‌ر بیت.

شیخ ره‌زا و ناظم پاشا

له‌ده‌وری حوکرانیی عوسمانیدا، به‌غدا ناوچه‌ی وویلایه‌تی وله‌هه‌مان کاتدا ناوچه‌ی
لیوابوو. والی ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر چهند لیوایه‌کدا هه‌بوو. بو نمونه، عیراق بریتی بوو
له‌ووویلایه‌تی به‌صره و به‌غدا و مووصل. کوردستانیش رژیمیکی تاییه‌تی هه‌بوو که‌له
پیشا نه‌یاله‌تی شاره‌زور و میرنشینی به‌به و له‌پاشان میرنشینییه‌که بریتی بوو له‌لیوای
سوله‌یانی، خرایه‌سه‌ر ویلایه‌تی به‌غدا. له‌کاتی هاتنی نه‌حمه‌د ناظم به‌گ، که له‌پاشا
بووه ناظم پاشا، شیخ ره‌زا نه‌م مه‌دحه‌ی به‌شیعریکی فارسی نه‌کات و دۆستایه‌تییه‌کی
قوول ده‌که‌وپیته نیوانیان.

گنبدی هست که‌نامش کفل سیمین است
اندرونش همه‌ با آب طلا رنگین است
عشق با‌ساده روخان ازپی سمت است و سرین
نه‌رخ و زلف خم اندرخم و چین درچین است

واتا:

گومه‌زی هه‌یه ناوی سمت و که‌فه‌لی زیوبنه
له‌ناوه‌وه‌ی هه‌موو به‌ ناوی (طلا) ره‌نگینه
عه‌شق له‌گه‌ل ساده‌روان بو بووز که‌فه‌له
نه‌ک بو پرووزولفی لوول و چین له‌سه‌رچینه

آن دروغست که‌من شیفته‌ء خل و خطم
شیخ راهم غرض از‌ساده پرستی این است

ایها الناس چومن رخت به به میخانه بکشید
نه بسجد که درو زاهدک بی دین است

واتا:

ئوه درۆیه که ئەلێ من شیت و شیواوی خەت و خالم
شیخیش هەر ئەم مەبەستە ی هەبە لەساده پەرستی
خەلکینە ئیتۆش وەک من پرووی بارخانەتان بکەنە مەبەخانە
نەک بۆ مزگەوت که زاهیدی بی دینی تیایه .

خود دو صد عیب نهان دارد و اغماض کند
داستانش همه از عیب من مسکین است
میتوانم که کشم کینه ز دشمن لیکن
ای عزیزان چه کنم؟ سینه من بی کینه است

واتا:

خۆی له خۆی دا دوو صد عهیبی ههیه و چاوی لی ئه پۆشی
داستانه کهیشی هه موو باسی عهیبی منی هه ژار و بی دهسته لاته
ئه توانم کینه ی دوژمن ته حه ممول که م به لام
براده رینه چی بکه م سینه ی من بی کینه یه .

چه غم ار در نظر اهل ربا زشت آید
خلقت من که بچشم همه کس شیرین است
مایه ام گوهر نظم است خریدارش نیست
سالها شد که زخرجی تهیم خرجین است

واتا:

خه م چیه ئه گهر ئه خلاق و ره وشتی من
له بهر چاوی ربا بازان ناشرین بی که له بهر چاوی هه موو که سیکێ تر دا جوانه
سه رمایه ی من گه وهه ری شیعه ره به لام کرباری نییه
ساله ها خورجم خالییه له خه رچی

عازم آید که نویسم به کسی شرح نیاز
جز به (ناظم) که ولی النعم دیرین است

حبذا قبله ء ارباب هنر (ناظم بیگ)
متصرف به شرف چون فلک پروین است

واتا:

شوره بییم لی دئی نیازی دئی خۆم بۆ کهس بنووسم
تهنها بۆ (نازم) نه بئێ که خاوهن نیعمه تی له میژمه
چاک پیاویکه (نازم به گی) قبیله ی هونه رمه ندان
ته سه روف به شه ره فه وه ته کات وه ک فه له ک و په روینه

عزم او یافت مگر باد وزان چالاکست
حزم او دید مگر کوه ازان تمکین است
خامه اش گرچه عبارت زیکی شاخ نی است
بلکه در دیده ء اعدا به اثر زوبین است

واتا:

با عزمی له و وه رگرتوه بۆیه وا چالاکه
کینو ره قی له وه وه دیوه بۆیه سه نگین و به ویقاره
قه له می هه رچه ند ته له قامیشیکه
له چاوی دوژمنا ، وه ک کورته رم تیژ و پرنده به

پس بود معدلتش مایه ء ارایش ملک
شهر بغداد چه محتاج به شهر آیین است
خنجر موعظه تا قبضه بدل کار کند
گر چه شمشیر بدست خطبا چوبین است

واتا:

ئه وه نده عه داله تی بووه به مایه ی رازاندنه وه ی ولات
شاری به غدا که ی موحتاجی داب و ده ستوری شارانه ؟
خه نجه ری ئامۆژگاری تا مستووه که ی کار له دل ته کا
گه رچی شیر ی دهستی خه تییبیان دارینه .

گر ندانم سخن از نگهت خلقش گفتم
روز کاریست که بوی نغم مشکین است

ای دبیری که بتحسین منت حاجت نیست
زانکه سر تا قدمش تعبیه از تحسین است

واتا:

ئه‌گهر توانای ئه‌وهم نه‌بی باسی نوکله‌یی خه‌لقی بکه‌م
ده‌میکه بۆنی هه‌ناسه‌م وه‌ک بۆنی میسک خۆشه
ئه‌ی گه‌وره‌یی که پیتوستت به‌وه نییبه تاریفی بکه‌م
چونکه له‌ ته‌وقی سه‌ریه‌وه تا نووکی پیتی هه‌موو چاکه‌یه.

پایه ات بسکه بلند است ز وصف خجلم
چند بالا بروم مینگرم پائین است
چمن عمر تو از باد خزان این باد
تاچمن پر ز گل و یاسمن و نسرين است

واتا:

پایه‌ت ئه‌وه‌نده بلنده شه‌رمه‌زارم له‌ تاریفکردنت
هه‌رچه‌ند به‌رز برۆم، ئه‌بینم هه‌ر نزمه
چیمه‌نی ته‌مه‌نت دل نیاییت له‌ بای خه‌زان
تا چیمن پر له‌ گول و یاسه‌مین و نه‌سرين

تا درین دیر مسس‌دس بالآل نجوم
پیکر گنبد فیروزه گهر آکین است
ور بکرکوک فروماند (رضا) پنداری
در حصار یست که دیوار و درش رویین است

واتا:

تا ئه‌م دونیا شه‌ش ره‌نگه به‌ ئه‌ستیران که له‌ دوور ئه‌چن
گومبه‌تی ئاسمان که پیروزه زه‌نگه له‌ گه‌وه‌ر گیراوه
ئه‌گهر (ره‌زا) له‌ که‌رکووکدا په‌ککه‌وته و ماندووه گومان بکه
له‌ گه‌مارۆیه‌کایه ده‌ور و دیواری مه‌فره‌قه

ناظم به‌گ که ئه‌م شیعه‌ری پی ئه‌گا نامه‌یه‌کی سوپاس و عه‌بایه‌کی «ووبر» ی به‌ دیاری
بۆ ده‌نی‌ریت، شیخ ره‌زا به‌ شیعه‌رتکی تری فارسی سوپاسی ئه‌کات و ئه‌لیت:

از من بدوست واسطه یهک صبا بس است
ازوی مرا تعارف یک مرحبا بس است
گردون نمیکشم بطمع چون شتر دراز
درویشرا زی شم شتر یهک عبا بس است

واتا:

لای من بۆ دۆست یهک بای صهبای نامه بهر بهسه
له دۆسته وه بۆ یه کتر ناسین مه رحه بایهک بهسه
وه کو حوشر، گهردن بۆ ته ماع درێژ ناکه م
ده رویش عه بایه کی له مووی حوشری بهسه .

پشمی کفایت است ز پوشیدنی مرا
گستردنی بخانه ء من بوریا بس است
ما بنده را بچیز دیگر احتیاج نیست
این دست خط روانه که کردی بما بس است

واتا:

پۆشاک خورییهک بهسه بۆ من
بو راخستنیش له مائی منا پارچه هه سیری سهر و زیاده
ئیمه ی بهنده پتویستمان به ههچی تر نییه
ئهم دهسخه ته ی بۆت ناردین بهسمانه

وقتی که خواجه از سر شفقت غلامرا
درنامه یاد کرد همینش عطا بس است
(ناظم بگم) نواخت فرستاد هدیه ئی
این افتخار بهر من بینوا بس است

واتا:

کاتی که گهوره له بهر بهزه بی هاتنه وه خولامی خۆی
له نامه یهکا یاد بکاته وه، ئهم ئه ندازه بهخششه ی بهسه
نازم بهگ دلی دامه وه، دیارییه کی بۆ ناردم
ئهم شانازییه بۆ منی ههزار بهسه .

یارب بحق آل عباس ایش نگاه دار
کین پنج تن شفاعتشان از خدا بس است
غمگین مشو (رضا) اگر مال و جاه نیست
این خواندنت، نیام امام رضا بس است

واتا:

هم دلی بهندهی داوه ته وهو، هم دلی بهنده زاده که یشی
بو ته وه لهم دوو بهنده وه تهم دوغای خیره بهسه له باتی یا:
خوایه: بوخاتری نالی عبا رایگری (محمد و فاطمه و علی و حسن و حسین)
چونکه تکای تهم پینج کهسه لای خوا بو ههر داوایی بهسه
خه فه تبار مه به (رهزا) ته گهر پاره و پایت نه بی
تهنها ته مهت بهسه که به ناوی نیمامی رهزا وه بانگت ته کهن

تهم دو ستایه تیبیهی شیخ رهزا و ناظم بهگی موته سه ریف تا دیت قولتر ده بیت شیخ رهزا
لهم ستایشه دا که لهم شیعره فارسیبه دا بو ناظم بهگی ده نیریت، ره خنه له زیان و ته قدیر
نه کردنی هونه ر و شیعر و ته دهب ده گریت. گهر دوون وا له هونه ر مه ند ته کات و که چی ههر
که ری دیت به خه روار گه وه هری ده داتی. به لام شیخ رهزا شوکرانهی ته وه ده کات که خودا،
له جیاتی مال و ده ولت، به هری تهم قسه شیرینهی دا وه تی. له گه ل سوپاس ناردنی
سه عاتیک به دیاری، ده لیت:

روزی که خدا خلعتی هستی به بشر داد
افسوس که روزی نه بمقدار هنر داد
تا داد معاشی فلکم عمر بسر شد
وان نیز به صد کشمکش و خون جگر داد

واتا:

رژئی که خوا خه لاتی بوونی دا به ناده میزاد
داخه کهم کهوا رزق و رژئی به گویرهی هونه ر به ههر که سی نه دا
تا گهر دوون مانگانه یه کی دامی، ته مه نم بهسه ر چوو
ته ویشی بهسه د کیشمه کیش و خوینی جگر دا
گردون که پشیزی بهنرمند فزون دید

هر جا که خری یافت، به خروار گهر داد
دانا به مثل همچو درختیست برو مند
صد سنگ بسر خورد درختی که ثمر داد

واتا:

گهردوون که پوولنی به زیاد نهزانی بۆ هونه رمه ند
له هه رکوی کهری ببینی به خهروار گه وهه ری نه داتی
نموونه ی پیاوی زانا وهک دارتیکی بهردار وایه
ههرداری بهر بدا سه د بهرد نه دری به سه ریا

با این همه کم طالعی و تلخ مذاقی
صد شکر که شعرم مزهء قند و شکر داد
تنهانه همن شعر خوش وگفتهء شیرین
المنتة لله که مرا فضل دیگر داد

واتا:

له گه ل نه م گشته که م بهختی ودهم تالییه
سه د سوپاس بۆ خوا که شیعرم تامی شه کر نه دا
ته نها نه م شیعره خوش و قسه شیرینانه م نییه
منه تی خوا نه زانم که گه وره بییه کی تریشی داومه تی

این هم کرم اوست وگرنه متصرف
از بهر چه نادیده مرا ساعت زر داد
ناظم بگ دانا، که خداوند توانا
اورا نه همین میمنت و شوکت و فرداد

واتا:

نه مهش ههروا بهخششی نه وه، نه گینا موته سه ریف
له بهرچی له نه دیتوو سه عاتی زه ری دا به من؟
نازم به گی دانا که خواوهندی توانا
هه ر ته نها نه م بهر ه که ت و فه ر و شه و که ته ی نه دا وه تی

ادراک فلاطون و جوانمردی حاتم،

مرادنگی حیدر و انصاف عمر داد
دلخواه ازان گشت که از نگهت خلقتش
در نافهء آهوی خطا مشک تترداد

واتا:

تیگه یشتنی ئەفلاتوون و بەخشندەیی حاتم و
مەردایەتیی حەیدەر و دادپەرورەیی عومەری داوہتیی
لەبەر ئەوہ دلی خۆشە کہ لە نوکەهی رەوشتی
لە ناوکی ئاسکی خەتا مسکی تەتار ئەدا

عزمش جبل قاف تواند بفلک برد
قدرش صفت آب تواند بحجر داد
در بزم چو شد حاصل و کانرا همه بخشید
در رزم چو شد خون یلانرا بهدر داد

واتا:

عەزمی ئەتوانی کیتی قاف بگەبەنیتە ئاسمان
قەدر و حورمەتی ئەتوانی بەرد بتوینیتەوہ و ببکا بە ئاو
کہ چووہ ئاو بەزموہ ہەرچی بوہ و ہەرچی ہەبە گشتی ئەبەخشی
کہ چووہ مەیدانی شەرہوہ خوینی قارەمانان ئەدا بە ئاوا

در یوزہء انوار تو است مہر جہان گیر
از رای منیرت کہ خجالت بقمر داد
مہر و غضبت را پی پاداش بدونیک
از روز ازل فاعل مطلق دو اثر داد

واتا:

رۆژی دنیا گرہوہ سوالی رۆشنایی لە بیرو پای ری رۆشنکەرہوہی تو ئەکا
کہ شەرمەزاریی بەسەر مانگا ہیناوہ
خۆشەویستی و رقی تو بۆ پاداش دانەوہی چاکہ و خراپہ
ہەر لە رۆژی سەرہتاوہ خواوہند کہ ہەموو شتی ہەر خۆی ئەبکا دوو کاری پێداون
این را عمل رفعة و، آنرا عمل جر

آرایش احکام بدین رفعه و جر داد
از عمر گران مایهء خود بهره نبیند
بد گوی تراهم که بکوی تو گذر داد

واتا:

کاری بهرز کردنه وهی داوه به خوښه ویستیت کاری راکیشانی داوه به رقت
(واته نه وهی بهر خوښه ویستیت بکه وی پایه بهرز نه بیته وه و نه وهی بهر رقت بکه وی
پانه کیشری)

نه وهی که خراپه ی توی نه وی و به کولانی تودا گوزهر نه کا
به هره له تمه نی به دبه ختی خوی نابینی

آن به که دعایت کنم و هرزه نگویم
کین هرزه دورایی (برضا) سخت ضرر داد
یارب به جهان بادترا هرچه مرادست
یارب زدرت باد بدر هرچه کدر داد

واتا:

چاکتر نه وهیه زیاده گویی نه کهم و دوعای خیرت بو بکه م
چونکه زیاده گویی زبانی زوری به (رهزا) گه یاندوه
خوایه تو هرچیت مه به سته له دنیا دا بوت بیته دی
خوایه هرکه س نارحه تیت پی نه گه به نی له درگات وده درکه وی

لهم شیعره فارسییه دا، شیخ رهزا، خوی به حکیم داده نیت، ده زانیت ستایشی بو کی
ده کات و له عنه ت له کی، و ریز له کی ده گریت و په لار له کی ده وه شینیت و له نه نجامدا
مه دحی ناظم به گی مونه سه ریف ده کات و ده لیت:

بکار آرد حکیم مصلحت بین
گهی داروی تلخ و گاه شیرین
بحروران نباید انگبین داد
نسازد با مزاج گرم تسخین
میاور شربت گلنند و بادام
که داروی جعل بشکست و سرگین

پی صفرا مزاجان گرچه زهرابت
بود (عین الشفا) حب السلاطین

واتا:

پزشکی مهصله حهت بین
جاری دهرمانی تالّ ددها و جاری شیرین
نابیی ههنگوین بدریّ به ئادار
گهرم کردن لهگهّل میزاجی گهرم ناگونجی
شهریه تی گولاوو شهکرو بادام مههینه
چونکه دهرمانی قالّونچه پشقل و ریخی ولاّخه
بؤ سهفرا میزاجان ههرجه نیّ ژاره
دهبیتته مایه ی چاکیبیان (حب سه لایتن)

چو بینی خون فاسد در دماغش
فرو برد در قفایش نشترکین
زخیل شاعران من هم حکیمم
گهی گویم هجاو گاه تحسین
همی گویم نکوبانرا ستایش
همی خواهم بدانرا لعن و نفرین
بکام دوستتان ریزم تبرزد
زنم برفرق بدخواهان تبرزین

واتا:

ئه گهر خوینی بیست له دماغی داری
نهشته ری رهق به ملیا به رهو خوار بیینه
له ناو ختلی شاعیراندا منیش ههکیمم
جاری هه جو ئه کمم و جاری تاریف
ئه وهی تاریف نه کراوه تاریفی ئه کمم
بؤ خراپانیش له عنهت و نه فده تم دهوی
شه کری که لله به ئاره زوی دؤستان ده وه رینم
ته وه رزینیش ئه دهم به که لله ی به دخوا هانا

کرمیانرا دهانم گوزهء شههد
لئیمانرا زبانم تیغ روبین
معاذ الله زبان آتشیمنم
(جعلناها رجوما للشیاطین)
ستایش راست ناظم بگ سزاوار
نظام ملک وملت (ناصر دین)
جهان محتاج رایش زانکه دارد
دل روشن تر از جام جهان بین

واتا:

دهمم گوزه‌یی پر له هه‌نگوینه بو چاکان
زبانیشم تیغی پولا‌یینه بو نامردان
په‌نا به خوا له زبانی ناگرینم
(جعلناها رجوما للشیاطین)

تاریف کردن لایقی ناظم به‌گه مایه‌ی ریک و پیک و لات و لایه‌نگیری گهل و نایین
دونیا پیویستی به‌بیرو‌رای نه‌وه چونکه دلی له جامی جیهان روشن‌تره
بیا روزی تماشا کن سواریش
بدوش اشقر اندر خانه زین

واتا:

روژئی وهره ته‌ماشای سواری بکه
به‌سه‌ر زینی ماینه شییه‌وه

گرفت آواز هء عدلش جهانرا
ز (مـرز روم) تا دروازه چین
چوبانگ سـازمی آید بگوشش
برزم اندر خـروش نای زرین
کند بر فرق محتاجان گهریاش
زابر رحمت از بالا به پایین
نگهبان سریر شهر یاران

بلی شهرانگهبان است فرزین

واتا:

ناویانگی دادپهروه‌ری جیهانی گرتووه‌ته‌وه
له‌سنووری رۆمه‌وه‌تا ده‌روازه‌ی چین
کاتی که هاواری (ساز) دیتنه بهر گوئ
له‌میدانی جه‌نگا له‌هاتنه خرۆشی نایی زتیرینه‌دا
گه‌وه‌هر به‌سه‌ر سه‌ری هزاران بلاو ئه‌کاته‌وه
له‌هه‌وری ره‌حمه‌ته‌وه له‌سه‌ره‌وه تا خوار
پاسه‌وانی ته‌ختی پادشاهانه
پاسته (فرزین) پاسه‌وانی (شاه)ه

عروسی بکر فکرم را بخواهد
شبی در برکشید تا داد کابین
ازین مدحم غرض خوشنودی اوست
بود آری دعا از بهر آمین
اگر خواهی بچشم خویش بینی
روان برباد صرصر کوه تمکین
خداوندا بحق نور طه
خداوندا بجاه آل یاسین
بتابد کوکب جاه و جلالش
بعالم تا بتابد ماه و پروین

واتا:

بووکی (بکرای) بیرمی ئه‌وی
شه‌وی بیگریتنه باوه‌ش تا ماره‌بییه‌که‌ی بدا
مه‌به‌ست له‌م مه‌دحهم خوشنودیی ئه‌وه
به‌لق بیته بوئه و نامین
ئه‌گه‌ر ئه‌توانی به‌چاوی خۆت ببینی
چۆن کینوی قده‌ر و یقار به‌کۆلی بای سه‌سه‌ره‌وه ئه‌روا
خودایا بو‌خاتری نوری پیغه‌مبه‌ر

خودایه بۆ خاتری پایه‌ی ئالی یاسین
ئەستێره‌ی شان و شکۆی بدره‌وشیتته‌وه
له جیهانا تا مانگ و ئەستێره‌ی هه‌وته‌وانه ئه‌دره‌وشیتته‌وه.

مه‌دحی گۆل وه‌زیری چایچی

گۆل وه‌زیر، کوردتیک‌ی فه‌یلی ده‌بیته‌. له به‌غدا، له گه‌ره‌کی مه‌یدان چایخانه‌که‌ی جیگای
کۆبوونه‌وه‌ی شاعیر و ئەدیبان بووه. شیخ په‌زا له‌م شیعره‌ تورکییه‌دا، باسی جو‌مه‌ردیی
ئه‌کات که چۆن له رۆژی بیره‌وه‌ری هاتنه سه‌رته‌ختی سوڵتان، چای به به‌لاش گیتراوه
ئاهه‌نگیک‌ی رێک خستوه.

گل وزیرک مجمع خویان اولان چایخانه‌سی
جوهر روح روان در جرعه‌ء و پیمانه‌سی
قوردیغی کورسیلر اوزره خوب و رویان عراق
آل یناقلر هربری یاقوت و مرجان دانه‌سی

بویله بزم دلفریبی گورسه شیخ خانقاه
مانع اولمز رقصنه واعظلرک افسانه‌سی
پادشاهک جاننه بربنده سیدر (گل وزیر)
ایسته‌مز الا (رضا)ی حضرت شاهانه‌سی
آچه‌لر صرف ایتدی شهر آیین ایچون رۆز جلوس
یوق ایکن بر آچه بیت المالدن ماهانه‌سی
چای ایچون بیکلرجه اجرت ویرمیان آدلره
منت ایتمز، افرین طبع جوانمردانه‌سی
ایسترسه ایلر ستایش ایسترسه ایلر هجا
لا ابالیدر (رضا)نک مشرب رندانه‌سی

واتا:

چایخانه‌ی گۆل وه‌زیر که جیگای کۆبوونه‌وه‌ی جوانانه

جەوهەری روحی رهوانه قوم لێدان و پەیمانە
لەسەر ئەو کورسیبێانە کە دایناوە روو جوانانی عێراق
روومەت ئالان هەر یەکە وەک دانە یاقوت و مەرجان

ئەگەر شیخی خانەقا ئەم دڵ خەلەتینە ئیمە بێنی
وہ عز و ئەفسانە و اعیزان نابیتە مانیع بۆ سەمای
بۆ گیانی پادشا بەندەبە کە (گۆل وەزیر)
نایەوێت، تەنھا (رەزا)ی شاھانە نەبیت.

ئاقچەبەکی زۆری خەرج کرد بۆ ئاھەنگی رۆژی (جلوس)
لە کاتیکیدا بەک ئاقچەبە مانگانە لە خەزینەوہ نیبە
بۆ ھەزاران کەس کە پارە ی چاییان نەداوە
مننەت ناگات، ئافەربین بۆ طەبع جوانمەردی
ببەوێت مەدح ئەکا و ببەوێت ھەجو ئەکا
بێ باکە مەشرەبی زیرەکی (رەزا).

شیخ رەزا و موفتی زەھاوی

موفتی زەھاوی.. مەلا و دانای کورد، محەمەد فەبضی کورپی مەلا ئەحمەدی کورپی
حەسەن بەگی کورپی رۆستەم بەگی کورپی کە یخەسرەو بەگی کورپی بابا سولەیمانە، کە باپیرە
گەورە میوانی بەبەبە. لە ساڵی ۱۳۰۸ لە شاری سولەیمانیی کوردستانی خواروو
ھاتوو تە دۆنیاوہ. باوکی لە میوانی بەبە و دایکی خەلقى زەھاوی کوردستانی رۆژھەلاتە.
لەبەرئەوہی لە زەھاودا ژیاوە، نازناوی زەھاوی وەرگرتووہ. لە تەمەنیکی درێژ نزیکە
سەد ساڵ، ھەشتا ساڵی بە مەلایی و مامۆستایی و لەمە ۳۸ ساڵی موفتی بەغدا بووہ.
خویندنی زانستی ئیسلامیی لەلای مامۆستای دانا شیخ مارفی نۆدییبی و زانستی بەیان
و بەلاغی لەلای شیخ عەبدوللای خەریانی لە ھەلەبجە و لەپاشان زانستی حیکمەت و
فەلسەفە و ریازیاتی لەلای شیخ محەمەد قەسیم مەردوخی لە سنە و لەپاشان دەچیتە
سابلاخ (مەھاباد) لەلای مەلای دانا محەمەد ئیبینو پرەسول کۆتایی بە خویندن دینیت.

موفتی محمەد فەبضی زەهاوی، بە زوبانی کوردی و عەرەبی شیعی و تووہ بو نمونہ،
لە شیعیکی کوردیدا دەلیت:

وتم، لە بەغداد ژن هیئا
هەم لەم بەری هەم لەو بەری
بو نۆیەیان بە حوکمی دین
هەم لەم بەری هەم لەو بەری
تا بە تەقازای جەمالیان
هەم لەم بەری هەم لەو بەری
دەولەمەندیشن تاکە مال
هەم لەم بەری هەم لەو بەری

ئەم شیعیە موفتی زەهاوی کە لەژمارە (۵۰) سالی ۱۹۹۲ی گۆقاری پەنگین
بلاوکرایەو، بوو هۆی کیشە و بەرە لە نیوان نووسەراندایا شیخ پەزا کە دەلیت:

مالی موفتی لەم بەرە، مەعلومە قاضیش لەو بەرە
من فەقیرم کئی دەزانی لەم بەرم یا لەو بەرم

ئایا موفتی لە شیخ پەزای قۆستوووەتەو یان شیخ پەزا لەو. ئەوێ زانراو، شیعیەکانی
شیخ پەزا لە هەر شارێک و توویەتی کە توووەتە سەر زوبانی دانیشتوانی ئەو شارە.

ئەم شیعیە شیخ پەزا زۆر دەمیەک بوو بەسەر زوبانی کەرکووکیانەو بوو کە بە
موفتی کەرکووک دەرویش ئەفەندی و قاضیی کەرکووکی و توووە.

موفتی زەهاوی لە شیعیکی عەرەبیدا کە بوو سەرخۆشی کردن لە مامۆستا مەلا
عەبدوللا خدری بە بۆنە کۆچی دوایی مەلا سولەیمانی خدری باوکی ناردوویەتی ئەلیت.

ألا انما الدنيا سجيتها الغدر
فليس لمغرور بزخرفها عذر
فظاهرها ودّ وباطنها قلى
وادبارها خيرٌ واقبالها شرٌ
ورغبتها غيٌّ ورهبتها هوى
وطالبها عبدٌ وهاربها حرٌ

وعزتها ذلّ وفرحتها أسي
وصحتها سقم و ثروتها فقر

شیخ رەزا لەو سالانەی که لە بەغدا ژیاوه، لە سەرەتاوه دوستانەییی لەگەڵ موفتی
زەهاویدا پەیدا کردووه. که باسی زیرەکیی موفتی ئەکات ئەلّیت:

مومکن نییە ئیدراکی حەقائیق بە تەواوی
مومکن نییە ئیدراکی نەکا زیهنی زەهاوی

هەر و لە بەیتێکی تردا دەلّیت که گیتی هیشتا یەکیکی تری وەکو زەهاوی نەهیناوه.
ئەو مادەری گیتی تو هەتا ایستە نەزاوی
زاتێکی وەکو فەیزی ئەفەندیی زەهاوی

چونکه موفتی لە فەلسەفە و مەنطیق زۆر شارەزا بوو. بەلام لە دوااییدا دژایەتییەکی
قوول ئەکەوتیته نیوانیان و بەچار زوبان، کوردی و تورکی و فارسی و عەرەبی هەجوی
موفتی و جەمیل صدقی کوری ئەکات.

ئەگەر لە بن و بنچینەئەو ناکوکییە قوول ببینەوه، تەنها لەم شیعەرە تورکییەدا شیخ
رەزا تروسکەبەک لە هۆی ئەو ناکوکییەمان بو دەرئەخات که ئەلّیت:

گرچه علمندن طولایی مفتی بغداد ایش
زوجه سی کرخانە لردن چقمه برگواد ایش
قاتل عبد العزیز خان، مدحت ابله متفق
فکرینە خدمت ایدوب خائنلره امداد ایش

واتا:

هەرچەندە لەبەر دانایی موفتی بەغدا بوو
ژنەکەئەو کارخانە دەرچوو، گەواادیک بوو
لەگەڵ (مەدحەت) کوشتیاری عەبدولعەزیز خان، هاویر
خدمەتی بیری دەکا و یارمەتی خائینان بوو

لەمەدا دەرئەکەوتت که موفتی رۆشنبیریکی عەسری و پێوەندی لەگەڵ رۆشنبیرە
عیلمانییەکانی تورک پەیدا کردبوو، که شیخ رەزا هەر چەندە ئەویش کەوتبووه تەقەوه لە
سوڵتانی عوسمانی و کاربەدەستانی، بەلام رقیکی زۆری، لە ئیتحادییەکانیش بوو،

چونکه له حوکمی قورئان و ئایین دوور ده که و تنه وه.

یه کییک له زاناکانی عه ره بی ئه و سه رده مه ی به غدا، (مه حموود شوکری ئالووسی) که
حه ساده تی به موفتی ده برد ده لیت:

«أما علمه، فقد كان له بعض الامام بمنطق اليونان وحكمتهم التي هي من الخرافات
ومحض الهذيان. وتقلده للافتاء أتى لما يريد الله من خراب العالم وانذاراً يقرب
الساعة، حيث انه ورد، ان من علاقته، ان تتوسد الأمور الى غير اهلها.»

هه روا ده لیت:

«انه كان متفقاً مع مدحت پاشا الذي تسبب لقتل امير المؤمنين عبدالعزيز خان، انه
كان يخدم فكره ويعين الخائنين لدينهم ودولتهم، كما لا يخفى على من عاشره واطلع
على سوء احواله، فقد كان من عاداته المعلومة موافقة الحكام على غيهم وضلاتهم،
يحسن منكرهم ويزين باطلهم ويسبب ذلك تمكنوا من تنفيذ اهوائهم ونيل شهواتهم.
لذلك عتب بعض السلف على من كان يحضر مجلس امراء الحكومة ورؤساء الدولة
مما لا مجال لذكره»

(نامیلکه به کی دهس نووس ئالووسی - کتیبخانه ی موزه ی به غدا)

له م به لگانه دا بۆمان ده رده که ویت که موفتی زه هاوی شاره زابی له فه لسه فه و مه نطیق و
حیکمه تی یونان هه بوو که توند ره وه کانی ئیسلام، فه لسه فه به (هر طقه) داده نین. هه ر دوو
دلئ یه ک به رام به ر دروست کردن و بوونی ئه زه لیبی کائنا ت هه ر طقه یه، چونکه به
پیچه وانیه ئیمامی مو تله قی ئیسلامه. هه ر له به ر ئه م بیره توندانه، له کاتی خویدا، ئه و
فه یله سووفه ی که بنه ره تی فه لسه فه ی عه ره بی ئیسلامی دانا، که (مه مه د کوری طورخان
کوری ئوزلغ) فارابی بوو، له به غدا ده ریا نپه راند و چوو ه حه له ب و خوئی دایه پالی
سه یفو دده وله - ئه لحه مدانی.

ئه م بیره کراوه ی موفتی زه هاوی وای لی کردوو ه که له بیرو باوه ردا له رۆشن بیرانی
ده وله تی عوسمانی نه ک له گه ل سولتانی کۆنه په رستی ئوتو قراتی، که ناوی «امیر
المؤمنین» ی له خو نابوو، نزیک بیت. چونکه ئاییندارانی ئه و سه رده مه ی ئیمپراتورییه تی
عوسمانی سولتانیان به پارێزه ری ولاتی ئیسلام و ئایینی ئیسلام داده نا. مه دحه ت
پاشایش یه کییک بوو له رۆشن بیرانی ئیتحاد و ته ره قی که بو روو خاندنی رژی می ده ره به گی
عوسمانی تیده کۆشان. شیخ ره زاو شیخی ئالووسی هه ر هاو کارییه ک له گه ل ئه و جو ره

پیاوانه‌یان به خائینی ئیسلام داده‌ناو هه‌موو جوّره قسه‌و بالۆره‌یان بۆ دروست ده‌کرد. ده‌بیت ئه‌وه‌ش بزانی ئیتحادییه‌کانیش بۆ پاراستنی ئیمپراتۆریه‌تی عوسمانی سیاسه‌تیکی ره‌گه‌ز په‌رستی توندیان به‌رامبه‌ر میله‌تانی غه‌یره تورک به‌کارده‌هیتا که له‌گه‌ڵ ئامانجی ئه‌وان نه‌ده‌گونجا.

پروفسیسور أ. ف. میلر ده‌لّیت:

«ئیتحادییه‌کان له‌ بیری یه‌کیه‌تی عوسمانیدا مه‌به‌ستیان ئه‌وه‌ بوو که هه‌موو

میله‌تانی تریش بکه‌نه‌ تورک»

شیخ ره‌زایش له‌ سه‌ره‌تای ژبانی سیاسیدا، له‌سه‌ر هه‌مان باوه‌ری دژی هاوکاری کردن له‌گه‌ڵ ئیتحادییه‌کان بوو. به‌لام بارودۆخی ده‌وله‌تی عوسمانی تا ده‌هات ئالۆزتر ده‌بوو، نه‌ سولتان و نه‌یش ئیتحادییه‌کان چاره‌سه‌ری ئه‌و گیروگرفتانه‌یان پێ نه‌ده‌کرا. یاسای بنه‌ره‌تی، هه‌رچه‌نده‌ زۆریه‌ی ده‌سته‌لاتی سولتانی دایه‌ ده‌ستی ئیتحادییه‌کان، به‌لام هیچی له‌ ژبانی میله‌تانی ژێر ده‌ستی تورکی نه‌گۆری. وه‌کو له‌ پێشه‌وه‌ وتمان، شیخ ره‌زایش هه‌ستی به‌مه‌ ده‌کرد به‌لام وای ده‌زانی گه‌رانه‌وه‌ بۆ حوکمی قورئان ته‌نها ریگایه‌که‌ بۆ چاره‌سه‌رکردنی گیروگرفتی میله‌تانی ئیمپراتۆریه‌تی عوسمانی، وه‌کو ده‌لّیت:

بیچاره‌ عدالت که بیقلمشدی بناسی

بردن ایچنه‌ سیچدی بو قانون اساسی

قانونی الهی وار ایکن یعنی شریعت

قانون هذباندر چه‌ سیاسی چه‌ اساسی

واتا:

عه‌داله‌تی بیچاره‌ که‌بینای رووخا بوو

به‌یه‌کجاری گوی تیکرد قانونی نه‌ساسی

قانونی خودایی هه‌بیت، یانی شریعت

قانون ورتنه‌یه، سیاسی بیت یا نه‌ساسی

هه‌ر له‌گه‌ڵ په‌ره‌سه‌ندنی بیری نه‌ژادپه‌رستانی تورک، بیروباوه‌ری نه‌ژادی میله‌تانی تریش سه‌ری به‌رزکردبووه‌وه. ئیتر نه‌ زه‌یر و زۆری سولتان، که شیخی ئالوسی به‌ «أمیر المؤمنین» ناوی ده‌بات و نه‌یش کوشتن و برینی ئیتحادییه‌کان، که موفتی زه‌هاوی و

جه میلی کوری هاوکار بیان له گه ل ده کردن، چاره ی گبروگرفتی ولاتی نه ده کرد. هر له م سووچه وه ده بیت ته ماشای هه جوه کانی شیخ رها و قسه هه لبه سته کانی شیخی نالووسی به رامبهر موفتی زهاوی بکریت. موفتی زهاویش زیره ک بوو ده یزانی چۆن خۆی بیاریتیت. هه تا ده یگپرنه وه که رۆژتیک موفتی زهاوی و مه حموود شوکری نالووسی له سهر ته ختیک دانیشتون و سهرینیک له نیوانیاندا ده بیت.

نالووسی شه ر ده فرۆشیتته زهاوی و ده لیت: «مالفرق بینک و بین الحمار؟».

زهاوی گورج وه لامي ده داته وه و ده لیت: «هذه الوساده» یانی که ره که تو ی! موفتی خۆی و جه میلی صدقی کوری نه دیب و شاعیر بوون. به لام تا کو ئیستا له ته نها به یتیک به ولاره که جه میل صدقی زهاوی وه لامي شیخ ره زای داوه ته وه هیچی ترمان ده س نه که وتوو. جه میل صدقی ده لیت:

هجانا الرضا من غیر داع له جونا

کذاک کلاب الحی بالطبع تنبح

که و ابو، ناکۆکی له نیوان شیخ رها و موفتی زهاوی و جه میلی کوری، که نه وه هموو هه جوه توند و تیژانه یانی کردوو، له سهر دژایه تیبی بیروباوهری سیاسی بووه. شیخی نالووسیش پتی ناخوش بوو له شاریکی وه کو به غدا مه لایه کی کوردی وه کو موفتی زهاوی ۳۸ سال موفتی بیت که هیچ گومانی تیدا نییه خۆی به پرکه ره وهی نه و جیگایه ده زانی و شیخ ره زایشی هان داوه دژی موفتی.

هه جوه کانی شیخ رها دژی موفتی زهاوی

شیخ رها به کوردی و تورکی و فارسی و عه ره بی هه جوی موفتی زهاوی و فامیلیای کردوو. له به یتیکی کوردیدا نه لیت:

هه یزی کوزی حیز و دزی فه یرووزه گوواوی

مه عجوونی خه نه و وه سمه یه بو ریشی زهاوی

له شیعیکی فارسیدا به جه میل صدقی زهاوی ده لیت:

نشوید گر درامیزد باب دجله جیحونرا

ز شهوت دامن آلوده فیروزه خاتونرا

توانی یافت چون گردش کنی در کوچه ء فرجش
عمود سام و رخس رستم و گرز فریدونرا

واتا:

نه گهر ئاوی دیجله تیگه لی ئاوی جه یحوون بکه یت
داوینی پیس و ئالووده ی فه پروزه خانم دانا شورئ
نه گهر به کوچه و کولانی قوزیا بگه رپی
ستوونه که ی سام و ره خشه که ی روستهم و گورزه که ی فه ره یدوون نه دوزینه وه .

جماع مفت اگر خواهی برو در خانه ء مفتی
که آنجا قدر یک جو نیست صد خرمن کس و کونرا
ز خردل دانه ء کمتر نماید گر در اندازی
بسورخ فراخ خواهرش دریا و هامونرا

واتا:

نه گهر گانی به لاشت نهوئ برؤ مالی مفتی
لهوئ سه د خهرمان قوز و قنگ قه دری یه ک دهنکه جوئ نییه
نه گهر دهشت و ده ریا بخته کونی قوزی خوشکیه وه
له دهنکه خهرته له یه ک که متر نه نوئین

میان هردو ران خواهرانش جنگلستان نیست
که انجا خفته بینی صد هزاران خرس و میمونرا
شکاف زیر، ناف خاتم فیروزه را نازم،
که در زیر نگین دارد تمام ربع مسکونرا

واتا:

له نیوان ههردو رانی خوشکه کانیا دارستانیکه
ههزاران ورچ و مه میوونی تیا نوستوو ده بینی
شانازی به درزی ژیر ناوکی نه مووستیله که ی فه پروزه (پیروزه) خانه وه بکه م
که ته واوی چواربه کی خه لک تیندا ژیاوی توپی زهوی له ژیر نقیمه که ی خو یا راگرتووه
سه چندان سپاه روس لوطی در عقب دارد
اگر خواهد باسانی بگیرد ملک (جاپونرا)

بشاخ (کرکدن) تسکین نیاید خارشی کونش
چه خواهد کرد کیرم جمیل پشت و مابونرا
اگر هریکی زان لوطیان یک پاره‌بستانند
بأندک مدتی جمع آورند صد گنج قارونرا

واتا:

سئ نه‌وندهی له‌شکری رووس گانکه‌ری به دواوه‌به
نه‌گه‌ر ناره‌زووی لی بی ولاتی ژاپون به ناسانی نه‌گری
چزووی قنگی به شاخی که‌رگه‌ده‌نگ ناشکی
ئیتیر کیری من چی نه‌توانی بکا بو جه‌میلی پوست و قنگده‌ر؟
نه‌گه‌ر له هه‌رکام له و گانکه‌رانه یه‌کی پاره‌بی و ه‌ریگرن
له‌ماوه‌یه‌کی که‌ما سه‌د گه‌نجی قاروون کوئه‌که‌نه‌وه

له جنیوتکی تریدا به شاعیر جه‌میل صدقی، له چوار به‌یتی فارسیدا ده‌لیت:

زدم به کون (جمیل ابن مفتی بغداد)
کشید گوزی و گفتم بروح ابن زیاد
کشید گوز دیگر چون فرو کشیدم از او
ازان مزید تعفن یزیدم آمد یاد

واتا:

کو‌تامه قنگی جه‌میلی کوری مفتی به‌غدا
بایه‌کی لی به‌ربوو، وتم: به‌روحو ئیبینو زیاد
که لیم ده‌رکیتشایه‌وه، بایه‌کی تری لی به‌ربوو
له‌وه گشته بو‌گه‌نییه‌وه یه‌زیدم هاته‌وه یاد

له شیعیکی عه‌ره‌بیشدا ده‌لیت:

قبیل الموت قال ابو جمیل
لزوجه اصبري صبراً جمیلاً
فلم تصبر علی الفحشاء يوماً
وقد جعلت سبیلیها سبیلاً

وله شیعریکی فارسیدا بهرامبهر به زه‌هاوی زاده که قائم مقام بووه ده‌لئیت:

(زه‌هاوی زاده) گرچه قائم‌مقام است

خدای ما عزیز و ذو انتقام است

واتا:

ههر چند زه‌هاوی زاده قائم‌مقامه

خوای ئیمه‌ش (عزیز ذو انتقام)ه

له جنیوتیکی تری به جمیل زه‌هاوی له به‌یتیکی فارسیدا ده‌لئیت:

مرا هست کیری چ و بازوی پیل

بکونی ساده رخان و جمیل

واتا:

کیرتیکم هه‌یه وه‌کوو قوئی فیل

به قنگی لووسان، به قنگی جه‌میل

هه‌روا له جنیوتیکی تریدا به تورکی ده‌لئیت:

سورمه‌دان مادرک سیکدن یش ملیونجه میل

کیم بیلور سن هانگی کلبک یاوروسی سن ای (جمیل)

واتا:

کلدانی دایکت له کیر ملیون میلی پئیدا چووه

کی ئه‌زانئیت تو به‌چکه‌ی کام سه‌گیت ئه‌ی جه‌میل

خانم فیروزه خانم حالی اوزره قالمامش

صانکی بر اسکی بنادر خانه‌ء در خورده فیل

له شیعریکی عه‌ره‌بیدا به جه‌میل صدقی زه‌هاوی به پینج خشته‌یه‌کی شیعریکی

پیشووی ده‌لئیت:

یاجمیلاً ماله عرض ولا فعل جمیل

انت من ماء الزنا انزلت جیلاً بعد جیل

حسبنا قول (الرضا) ان قلت فأتوا بالدلیل

سورمدان مادرن سیکدن یش ملیونجه میل